

110

RUCH FILOZOFICZNY

wychodzi w zeszytach objętości co najmniej jednego arkusza. Dziesięć zeszytów tworzy tom.

Wydawca i Redaktor:

Prof. Dr. KAZIMIERZ TWARDOWSKI.

Sekretarka Redakcji: **Drka DANIELA GROMSKA.**

Czasopismo wydawane z zasiłku

Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, Funduszu Kultury Narodowej oraz Kasy im. Mianowskiego.

Adres Redakcji i Administracji „Ruchu Filozoficznego“: Lwów, Uniwersytet. — P. K. O. Nr. 141.901
Filia Redakcji w Warszawie: Prof. Dr. Wł. Tatariewicz, Boduena 6. — Filia Redakcji w Poznaniu: Prof. Dr. Stefan Błachowski, Uniwersytet. — Filia Redakcji w Krakowie: Prof. Dr. W. Rubczyński, Jabłonowskich 6. — Filia Redakcji w Wilnie: Prof. Dr. T. Czeżowski, Uniwersytet.
Składy główne: Księgarnia Gubrynowicza i Syna we Lwowie, plac Kapitulny. — Księgarnia Książnicy-Atlasu w Warszawie, Nowy Świat, 59. — Księgarnia Jagiellońska w Krakowie, ul. Wiślna, 3. — Księgarnia W. Górskiego i G. Tetzlawa w Poznaniu, pl. Wolności 7. — Księgarnia Gebethnera & Wolffa i Ski w Wilnie, ul. Mickiewicza 7. — We Francji: Librairie Universelle, Paris, 18, rue Mabillon. — W Niemczech: Buchhandlung Alfred Lorentz, Leipzig, Kurprinzstr. 10.
Cena tomu XIII. w prenumeracie 10 zł., 30 fr. franc., 5 marek niem. — Cena niniejszego zeszytu 4 zł.

KAZIMIERZ TWARDOWSKI.

Więcej filozofii!

Nie o tej filozofii mowa, której jak najwięcej przydałoby się każdemu człowiekowi, więc nie o t. zw. filozofii praktycznej czyli życiowej, lecz o tej, na którą składa się szereg nauk takich jak logika, psychologia, teoria poznania i t. d., a której znajomość jest potrzebna nie tylko tym, co ją uprawiają niejako zawodowo, lecz także wszystkim, którzy w jakimkolwiek kierunku pracują naukowo, czy to na polu językoznawstwa, czy na polu historii wszelkiej, czy też na polu nauk przyrodniczych, prawniczych, lekarskich lub innych. Wszak pominiawszy już kwestye metody badań naukowych, które są wprost kwestyami filozoficznymi, wszyscy ci uczeni spotykają się w swej pracy bardzo często z zagadnieniami filozoficznymi; zagadnienia te muszą oni rozumieć, muszą je umieć ujmować i różne sposoby ich rozwiązania krytycznie oceniać, aby móc wobec nich zająć stanowisko najlepiej uzasadnione oraz w danym razie także drogą rozważań własnych przyczyniać się do lepszego wyświeślenia tych zagadnień i tym sposobem oddawać usługi samej filozofii. O tem ustawicznym stykaniu się specjalistów z filozofią przekonuje rzut oka na współ-

czesną literaturę naukową z zakresu np. składni gramatycznej, fizyki teoretycznej, prawa karnego, psychiatrii i t. d. Faktu, że nabycie wykształcenia filozoficznego jest uznane za rzecz nieodzowną dla wszystkich, którzy się spობią do jakiegokolwiek pracy naukowej, dowodzi organizacja przygotowujących do takiej pracy studyów. Wszak już szkoła średnia obejmuje swym programem t. zw. propedeutykę filozofii a studia uniwersyteckie obowiązują zarówno młodzież wydziałów filozoficznych, humanistycznych i matematyczno-przyrodniczych, jak też prawników i medyków do przyswajania sobie pewnych wiadomości z zakresu nauk filozoficznych.

Zdawałoby się więc, że istotnej potrzebie staje się zadość i że istniejące na tem polu urządzenia zaspakajają słuszne wymagania. Kto jednak przyjrzy się bliżej wynikom tych studyów filozoficznych, do których są zobowiązani studenci poszczególnych wydziałów Uniwersytetu, ten nie będzie podzielał tak optymistycznego poglądu. Wyniki te ujawniają się w tem, co piszą i drukują byli studenci Uniwersytetu, gdy — usamodzielnwszy się — ogłaszają swoje prace naukowe. Zmuszeni często poruszać się na pograniczu swej własnej nauki i nauk filozoficznych, dowodzą zwykle, że wykształcenie filozoficzne, wyniesione z Uniwersytetu, jest zgoła niewystarczające. I tak samo, jak ono nie wystarcza do pracy naukowej, tak też nie wystarcza do nauczania propedeutyki filozofii, udzielanej często w szkole średniej przez takich absolwentów wydziałów filozoficznych, humanistycznych i matematyczno-przyrodniczych, którzy wcale nie uprawiali nauk filozoficznych jako właściwego przedmiotu swych studyów. Ta sprawa nabiera obecnie szczególniejszego znaczenia wobec faktu, że nowe gimnazjum ogólno-kształcące nie obejmuje swym programem osobnego przedmiotu, poświęconego dostarczeniu uczniom elementarnych wiadomości z logiki i psychologii, że więc to zadanie z natury rzeczy spada na wszystkich nauczycieli, mających przy udzielaniu swych własnych przedmiotów liczne sposobności do zapoznawania uczniów z zasadniczymi pojęciami z zakresu nauk filozoficznych*). Ale do tego, by z tych sposobności należycie korzystać, ogół nauczycieli szkół średnich nie jest dostatecznie przygotowany.

Tak więc zarówno pracownicy naukowci, czynni w najrozmaitszych dziedzinach badań, jak też nauczyciele szkół średnich grzeszą bardzo często brakiem tak potrzebnego im wykształcenia filozoficznego. Nie można się temu dziwić, gdy się zważy, jak mało czasu poświęcają nabyciu tego wykształcenia w czasie swych studyów uniwersyteckich. I tak prawnik słucha przez trzy trymestry jednego roku wykładu dwugodzinnego z historii filozofii prawa i zdaje z końcem roku z tego przedmiotu egzamin. Medyk słucha bez obo-

*) Wąsik W. Nawiasowy kurs logiki formalnej przy nauczaniu języka polskiego metodą dyskusyjną. Przegląd Pedagogiczny, XXXVII (1918). Nr. 9.

Dąbbska I. W sprawie nauczania logiki przy sposobności nauczania języka polskiego. Przegląd Humanistyczny, V (1930). Nr. 3.

wiązku egzaminowego przez jeden trymestr dwugodzinnego wykładu psychologii, przez dwa trymestry dwugodzinnego wykładu historii i filozofii medycyny i ucześnieza przez jeden trymestr na dwugodzinne ćwiczenia z tych przedmiotów — i to musi wystarczyć. A przytem jeszcze niewiadomo, ile czasu poświęca się tu historii, a ile filozofii. Dla studentów wydziału filozoficznego, humanistycznego i matematyczno-przyrodniczego w zasadzie wcale nie istnieją obowiązkowe wykłady z zakresu filozofii, istnieje natomiast obowiązek zdawania w ramach egzaminu magisterskiego także egzaminu z „głównych zasad nauk filozoficznych“. Wymagania przy tym egzaminie są na poszczególnych wydziałach i poszczególnych uniwersytetach bardzo różne, zależnie od tego, co poszczególni egzaminatorowie rozumieją przez „główne zasady nauk filozoficznych“, i zależnie od wagi, którą do tego egzaminu przywiązują. Jakkolwiek bądź jednak rzecz się ma, trudno się spodziewać chociażby skromnego wyrobienia filozoficznego po studencie, który — często nie wysłuchawszy żadnego wykładu filozoficznego — wyuczył się chociażby najsumienniej w celach ściśle egzaminowych niezbyt wielkiego materiału podręcznikowego lub skryptowego i na tem poprzestał. A wartość tego przygotowania filozoficznego obniża znacznie jeszcze fakt, że, jak słusznie zaznacza Prof. T. Kotarbiński, egzamin z „głównych zasad nauk filozoficznych“ kandydat na magistra „może odbyć i odbywa zazwyczaj w latach początkowych, niemal nazajutrz po egzaminie dojrzałości, w chwili więc, gdy jest jeszcze... bardzo niedojrzały“ *).

Uprzymieniając sobie jasno ten stan rzeczy, niepodobna obronić się przekonaniu, że w całej tej sprawie panuje dziwna połowiczność. Z jednej bowiem strony uznaje się potrzebę wykształcenia filozoficznego zarówno w ramach wykształcenia ogólnego jak też w ramach przygotowania do pracy naukowej i do takich zawodów, które wymagają umiejętności naukowego myślenia, z drugiej zaś strony stwarza się dla zaspokojenia tej potrzeby takie urządzenia, które faktycznie nie mogą skutecznie do celu prowadzić. W gruncie rzeczy więc istnieją tylko pozory, jakoby stawało się zadość postulatowi wykształcenia filozoficznego; w rzeczywistości bowiem studenci, kończący Uniwersytet, wnoszą z niego zwykle tylko mniej lub więcej żywe wspomnienie o tem, że byli na jakichś wykładach filozoficznych i że nawet uczyli się do jakiegoś egzaminu z filozofii, nie pamiętają jednak zwykle już ani treści owych wykładów ani materiału przerobionego do egzaminu. Wyjątkowo tylko ten lub ów, zetknąwszy się w czasie studyów z zagadnieniami filozoficznymi, znajduje upodobanie w ich rozważaniu i zaczyna się nimi poważnie interesować, dochodząc dzięki temu do gruntowniejszej na tem polu wiedzy. Na ogół jednak tak nie jest i nie można się w takich warunkach dziwić, jeśli absolwent studyów uniwersyteckich, wyrósłszy na badacza naukowego i piszący rozprawy

*) Kotarbiński T. Zmierzch i odrodzenie doktoratu filozofii. „Kultura“, Rok II. Nr. 6, 7. lutego 1932.

ze swej specjalności, niepewnym porusza się krokiem, ilekrotnie konieczność zawiedzie go na teren filozoficzny lub chociażby tylko na rubieżę nauk filozoficznych. To też woli — gdy tylko można — trzymać się zdala od tych niegościnnych dlań stron.

Rada na to jest jedna: Trzeba znacznie rozszerzyć i pogłębić studium filozofii. I to zacząwszy od szkoły średniej. Wobec dokonującej się obecnie reformy także dwu ostatnich lat tej szkoły, które tworzyć będą liceum ogólnokształcące, sprawa jest zarówno aktualna jak też możliwa do przeprowadzenia. Należy ilość godzin, które będą w liceum poświęcone propedeutyce filozofii, w porównaniu z dzisiejszym stanem rzeczy wydatnie pomnożyć a zarazem naukę tego przedmiotu rozciągnąć na obie klasy licealne. Nauka propedeutyki powinna tedy trwać dwa lata przez conajmniej cztery godziny tygodniowo i to we wszystkich oddziałach, na które się przyszłe liceum będzie rozgałęziało. Żądanie takie wcale nie jest nieskromne, jak poucza rzut oka na program nauczania filozofii w szkole średniej francuskiej *).

Samo jednak wyznaczenie temu przedmiotowi większej ilości godzin w programie szkolnym nie wystarczy — trzeba także dbać usilnie o to, by udzielali go wyłącznie nauczyciele kwalifikowani; wszak wiadomo, że obecnie panuje niekiedy dziwna pod tym względem praktyka, prowadząca m. i. do takich np. objawów groteskowych, że nawet w szkołach, w których jest zatrudniony nauczyciel, kwalifikowany do nauczania propedeutyki filozofii, przedmiotu tego uczy nie on, lecz nauczyciel inny, niekwalifikowany w tym zakresie. Sprawa ta była już wielokrotnie omawiana, ale jak dotąd bez należytego skutku. Może wolno się spodziewać, że duch reformy, unoszący się nad naszym szkolnictwem, także i w tej dziedzinie wyda pożądane wyniki i że w niedalekiej już przyszłości nauczanie propedeutyki filozofii, które przed kilku laty uzyskało specjalną opiekę dzięki utworzeniu w Ministerstwie instruktoratu tego przedmiotu, spocznie wyłącznie w rękach nauczycieli, znających przedmiot i umiejących go młodzieży udzielać. A wtedy też absolwent przyszłego liceum ogólnokształcącego przejdzie z niego do studyów akademickich z odpowiednim zainteresowaniem i przygotowaniem filozoficznym.

Sprawa takiego urządzenia uniwersyteckich studyów filozoficznych, aby każdy student obok swego studium fachowego mógł i musiał poświęcić się także poważnemu, a nietylko bardzo powierzchownemu studium filozofii, nie jest, rzecz jasna, łatwa. Nie mniej jak dotychczasowych braków trzeba tu unikać przesady. To też trudności, związane z tą sprawą, wyłonią się od razu przy próbie wyznaczenia zakresu studium filozoficznego, obowiązkowego dla studentów poszczególnych wydziałów Uniwersytetu. Przedstawiciele filozofii zapewne sami nie okażą się w tej mierze ze sobą zgodnymi. Inną trudnością będzie brak odpowiedniej ilości katedr filozoficznych; wszak naprawdę poważne

*) Zob. Czerny Z. Nauka filozofii w francuskiej szkole średniej. Ruch Filozoficzny, IX, str. 33—42.

studium filozofii nie może się odbywać bez udziału młodzieży w ćwiczeniach; ćwiczenia takie zaś mogą być w sposób celowy prowadzone tylko przy niezbyt wielkiej liczbie uczestników — inaczej znowu stworzy się pozory zamiast rzeczywistości. Więć obecna — w ostatnich czasach w dodatku bolesnie zmniejszona — liczba katedr filozofii temu zadaniu nie sprostą. Dalszą nie-małą trudnością okaże się prawdopodobnie opór większości przedstawicieli przedmiotów specjalnych, którzy w postulatcie poważnego wykształcenia filozoficznego wszystkich bez wyjątku studentów Uniwersytetu będą się na ogół dopatrywali groźby nietylko zbytecznego, lecz wprost szkodliwego obciążenia młodzieży. Jednem słowem, próba spełnienia tego postulatu ujawni cały szereg niełatwych do rozwiązania zagadnień i natrafi na sprzeciwy i przeszkody natury osobowej i rzeczowej.

Ale przewidując te trudności, nie należy się nimi zniechęcać, lecz trzeba tem bardziej szukać dróg skutecznego działania. Pierwszym krokiem powinno, jak się zdaje, być porozumienie się uniwersyteckich przedstawicieli filozofii między sobą w celu podjęcia wspólnej akcji. Szukając porozumienia między sobą, powinni oni zwrócić się także do przedstawicieli nauk szczegółowych i starać się pozyskać ich dla swego postulatu. A to tem bardziej, że, rozmawiając o rozszerzeniu i pogłębieniu wykształcenia filozoficznego wszystkich studentów z przedstawicielami nauk niefilozoficznych, będzie można uzyskać od nich z pewnością niejedną cenną uwagę, niejedną wartościowy pomysł, tyżący się zakresu i sposobu tego rozszerzenia i pogłębienia. Przeprowadziwszy zaś potrzebne narady i konferencye w obozie własnym i poza nim, przedstawiciele filozofii będą mogli przystąpić do opracowania ostatecznego programu studiów filozoficznych dla studentów, poświęcających się naukom szczegółowym, a następnie program ten wprowadzić w życie, wyjednawszy dla niego w razie potrzeby aprobatę Ministerstwa i zdobywszy potrzebne do jego realizacji pomnożenie katedr filozofii.

Sprawa jest — wbrew wszelkim pozorom — niezmiernie doniosła i pilna. Nie ulega wątpliwości, że tam, gdzie pracy naukowej brak podkładu filozoficznego, gdzie niema świadomości jej ząębienia się o zagadnienia filozoficzne i umiejtności wysnuwania stąd właściwych w badaniu konsekwencyj — że tam ta praca naukowa narażona jest na jednostronne zacieśnianie się w uprawianiu badań, kierowanych jedynie rutyną, rozdrobnionych na szczupłe specjalności i pozbawionych wzajemnego kontaktu. Skutkiem tego cierpi ogólny poziom tych badań, którym wtedy brak zarówno szerokich widnokręgów jak głębi w ujmowaniu zagadnień i polotu w dążeniu do ich rozwiązywania. A taki stan rzeczy odbija się ujemnie na całokształcie kultury umysłowej narodu, zwłaszcza na tych jej dziedzinach, których rozwój pozostaje w ściślejszej zależności od uprawy nauki i od jej wyników. I dlatego właśnie trzeba grunt pod tę uprawę użyżnić takim wykształceniem przygotowujących się do niej pracowników, w którym byłoby więcej niż dotąd filozofii.

SPRAWOZDANIA.

Sextusa Empirikusa Zarysów Pirrońskich księga pierwsza, druga i trzecia. Przetłumaczył i wstępem poprzedził Adam Krokiewicz. Kraków 1931. Nakładem Polskiej Akademii Umiejętności. Str. XV. 172.

W wydawanym przez Polską Akademię Umiejętności zbiorze tłumaczeń klasyków filozofii pojawiły się jako jeden z pierwszych tomów „Zarysy Pirrońskie“ Sextusa Empirikusa. „Zarysy“ są jakby rekapitulacją dociekań sceptycznych szeregu pokoleń sceptyków greckich. W trzech księgach uzasadniają stanowisko sceptyczne wobec różnych zagadnień i kierunków filozofii starożytnej. Księga pierwsza zawiera ogólną charakterystykę sceptycyzmu, księga druga zwalcza dialektykę dogmatyków, księga trzecia ich fizykę i etykę. Przy sposobności przedstawione jest naogół wiernie stanowisko zwalczanych kierunków filozoficznych. Są zatem „Zarysy Pirrońskie“ książką ważną dla poznania filozofii starożytnej, zwłaszcza poarystotelesowej. A ponieważ można w nich znaleźć nadto sposoby argumentowania, spotykane w filozofii późniejszej (w szczególności u t. zw. przez Prof. Tatarkiewicza minimalistów) i ponieważ pisane są jasno i przystępnie, więc mogą doskonale służyć jako punkt wyjścia dla dyskusyj na seminariach i proseminariach filozoficznych. Pewne rozdziały mogłyby też z pożytkiem być przedyskutowane w szkole średniej przy nauczaniu propedeutyki filozofii. Z różnych zatem względów tłumaczenie polskie „Zarysów“ było rzeczą bardzo pożądaną.

Przekład swój poprzedza Prof. Krokiewicz treściwym wstępem o „Zarysach Pirrońskich“, Sextusie Empirikusie i sceptycyzmie starożytnym wogóle. Sceptycyzmowi greckiemu przypisuje Prof. Krokiewicz wielką rolę; ujmuje mianowicie rozwój filozofii starożytnej jako walkę między dogmatyzmem a sceptycyzmem. Rozwój tej filozofii „polegał na przemaganiu zapór, jakimi sceptycyzm zagradzał drogę niedość uzasadnionemu dogmatyzmowi. Sceptycyzm hartował i przerabiał dogmatyczne

tworzywo na rzetelną wiedzę filozoficzną“. W Sextusie widzi Prof. Krokiewicz przede wszystkim nie filozofa, lecz lekarza, który „uważał dogmatyzm za chorobę umysłową i starał się wyleczyć jej liczne ofiary przy pomocy sceptycznych leków, jakich mu dostarczyli filozofowie i jakich używał narówni ze zwyczajnymi lekami cielesnymi“.

Przekład ma części przetłumaczone wiernie i ładnie. Niektóre partye lekkością wystowienia przewyższają przekłady istniejące w obcych językach, np. przekład niemiecki Pappenheima. Ale są też miejsca, które budzą różne zastrzeżenia. Zdarzają się niejasności niezawinione ani przez Sextusa ani przez tradycję rękopiśmienną, częste są nieściśłości i niekonsekwencje w oddawaniu poszczególnych terminów filozoficznych, język przekładu razi nieraz sztucznością. Kilka przykładów niechaj zilustruje wspomniane braki.

Zacznijmy od niejasności. Jako powiedzenie, nie potrzebujące według dogmatyków dowodu, wymienia Sextus m. i. takie, które „wyłania z zaprzeczonego splotu i z jednego jego członu przeciwieństwo drugiego członu, jak na przykład »nie jest dzień oraz jest noc, atoli jest dzień, więc nie jest noc«“ (II 158). Trudno się domyślić z tak przetłumaczonego przykładu, że tu chodzi o powiedzenie, podpadające pod modus ponendo tollens. W oryginale czytamy: *οὐχὶ ἡμέρα ἔστι καὶ νύξ ἔστιν ἡμέρα δὲ ἔστιν οὐκ ἄρα νύξ ἔστιν*, a to znaczy „nie jest tak, że (zarazem) dzień jest i noc jest; a że jest dzień, więc nie jest noc“. Również w innych miejscach zaprzeczenie konjunkcji oddane jest w przekładzie w sposób niejasny (por. II 201). Analiza krytyczna, jakiej podaje Sextus modus ponendo tollens (II 161), jest też w przekładzie niezrozumiała, a to znów dlatego, że wypadło tłumaczenie szeregu wyrazów (mianowicie po *καὶ εἰ μὲν ἄδηλον* wypadł przekład wyrazów: *οὐ δώσομεν τὸ ἀποφατικὸν τῆς συμπλοκῆς· εἰ δὲ πρόδηλον κτλ.*). Inny rodzaj niejasności ma swe źródło w nieściśłościach lub sztucznościach przekładu.

a

Ścisły i konsekwentny przekład poszczególnych terminów jest w tłumaczeniu dzieł filozoficznych — jako niezbędny warunek porządnej analizy tekstu — rzeczą niezmiernie ważną. Trzeba w tym celu poświęcić czasem i względy estetyczne. Jest to szczególnie ważne, gdy chodzi o Sextusa Empirika, autora, dążącego do ścisłości i zwracającego baczność na znaczenia terminów, którymi się posługuje. Tymczasem pod tym względem przekład „Zarysów“ nie jest pozbawiony braków. Oto kilka przykładów nieścisłości i niekonsekwencji: *Τρόποι* tłumaczone jest przeważnie, może zbyt swobodnie, jako „hamulce“, *τροποι τῆς ἐποχῆς* jako „hamulce powściągliwości“. Hamulce powściągliwości są jednak przy najprostszym rozumieniu czemś, co hamuje powściągliwość, w dalszym jakimś trudno uchwytym znaczeniu czemś, czym się powściągliwość posługuje; tu zaś chodzi o sposoby, prowadzące do *ἐποχῆς*. „Hamulce“ to przytem nie jedyne tłumaczenie terminu *τρόποι*, z jakim się w przekładzie spotykamy. Termin ten oddaje tłumacz nadto przez „środki“, „ośrodki“ i „węzidła“. — Terminy *δυνάμει* i *ἐνεργεία* tłumaczone są na jednej stronie (98): „dynamicznie i „energetycznie“, „potencjalnie“ i „aktualnie“, „w znaczeniu możliwości“ i „w znaczeniu rzeczywistości“. Nadto *δυνάμει* w innych miejscach ma inne jeszcze polskie odpowiedniki. Wyrazy „dynamicznie“ i „energetycznie“ mają przytem dla nas inne znaczenie niż *δυνάμει* i *ἐνεργεία* dla Sextusa, to też trudno nam zrozumieć np. następujące zdanie przekładu: „Razem z podaniem znaczenia kierunku sceptycznego został dynamicznie scharakteryzowany także pirroński filozof“ (I 11). — Wyraz *οὐσία* bywa tłumaczony też na różne sposoby. Najpierw jako „wątek“ (II 58, 81, III 2, 3, 4 itd.); czyta się więc o „wątku boga“, o „wątkach cielesnych i niecielesnych“ i niewiele się rozumie. Potem tłumaczony jest wyraz ten przez „tworzywo“ (III 57, 138), a wreszcie przez „istota“ (III 176). W innych znów miejscach przez „tworzywo“ tłumaczy się *ὄλη* (I 211,

b

213 itd.); ale i przekład tego terminu nie jest konsekwentny, gdyż gdzieindziej wyraz *ὄλη* jest tłumaczony przez „materya“ (np. III 215). — Wyraz „wartość“ jest w przekładzie traktowany jako nazwa *summum genus*, więc jakby znaczył tyle, co „przedmiot“ lub „coś“. Czytamy zatem o „wartościach“ zmysłowych i umysłowych, gdy chodzi o przedmioty zmysłowe i umysłowe (*τὰ αἰσθητά, τὰ νοητά*), o „wartościach“ niecielesnych, gdy chodzi o przedmioty niecielesne (*τὰ ἀσώματα*), gdzieindziej znów tak samo nieściśle o „wartościach“ przyczynowych, mownych, względnych i bezwzględnych. Jest to sposób tłumaczenia szczególnie niebezpieczny w partyi etycznej. — O tem, że wyrazów *ἀντικείμενος* i *μαχόμενος* używa Sextus w znaczeniach ustalonych, świadczy specjalna wzmianka w rozdziale 4. ks. I. W przekładzie natomiast *μαχόμενος* tłumaczone jest przez: „sprzecznym“, „przeciwnym“, „niezgodnym“, „wrogiem“; a przecież każdy z tych terminów ma inne znaczenie. — Często się czyta w przekładzie o „rodzajach i działach“, niedobrze wiedząc, o co chodzi. Tak oddaje tłumacz *γένη και εἶδη*, co się zazwyczaj tłumaczy jako „rodzaje i gatunki“. — Obok takich nieścisłości, często się powtarzających, zdarzają się nieścisłości i niekonsekwencje jednorazowe. Np. *ἡ καθόλου πρότασις* tłumaczone jest raz nieściśle jako „zasadnicza przesłanka“ (II 164), gdy tymczasem gdzieindziej spotykamy się z trafnym przekładem „ogólna przesłanka“ (II 196). Gdy się czyta, że sceptyk, atakując Heraklita, występuje przeciw „spaleniznie“, trudno się domyślić, że tu chodzi o heraklitowską *ἐκπύρωσις* (I 212). Niewiadomo, dlaczego wyrazy *δόγμα* (II 181) resp. *θέσις* (II 244) tłumaczone są szumnie jako „orzędzie“ itp.

Do grupy sztuczności językowych należy tłumaczenie *διάλληλος τρόπος* przez „hamulec wzajemnej — kołowacizny“! (Chodzi o błędne koło). A podobnych sztuczności jest w przekładzie wiele. Należą tu przede wszystkim liczne nowotwory językowe, np. stanowieniec, wąt-

a

pliwiec, powściągliwiec (we wstępie też: uczeniec i doświadczeniec), osądca, zaplot, styka, dobrohurt, szczęściotwórca, wiarobudny (jak się zdaje, w znaczeniu „budzący wiarę”), wyjawny, wysłowieniec, wyrychlać się. Proste zwroty oryginału stają się nieraz przez sztuczny przekład niejasne. Np. czytamy o „naczelnym członku wątkowym w spręgu »jeżeli dzień jest, to jest światło«”, gdy chodzi o „poprzednik w związku”, mianowicie o poprzednik w wymienionym okresie warunkowym (*ἡγούμενον ἐν τῷ συνημμένῳ* II 159), albo czytamy o „rzeczowych trzonach wyrazów”, gdy chodzi o „rzeczy oznaczone wyrazami“ (*ὑποτειγμένα ταῖς φωναῖς πράγματα* II 212) itp. Na podstawie przekładu mógłby czytelnik zupełnie niesłusznie sądzić, że Sextus Empiricus lubował się w sztucznościach i niezwykłościach językowych.

Niektóre partye „Zarysów“ zostały przetłumaczone — jak już wspomniałem — wiernie i ładnie. Tembardziej należy żałować, że wymienione braki obniżają wartość całości przekładu.

Walter Auerbach (Warszawa).

Ks. Dr. Andrzej Krzesiński. W obronie świata transcendentnego. Poznań, Fischer i Majewski, 1927. Str. IV, 160.

We wstępie oświadcza Autor, że chodzi mu o obronę twierdzenia, iż świat rzeczywisty istnieje transcendentnie t. j. niezależnie od naszej świadomości, przeciw atakom immanentystów „teoryopoznawczych“, według których „świat istnieć ma jedynie w granicach świadomości“ (str. 2). Odróżniając solipsyzm czyli immanentyzm indywidualny od immanentyzmu ogólnego czyli teoretycznego, zapowiada Autor, że postara się wykazać, iż „zasadnicze ich założenia są zupełnie dowolne, zarzuty zaś bezpodstawne“ (str. 4). Rozdział I. poświęca Autor ogólnej charakterystyce i ogólnikowej krytyce obu kierunków. Treścią rozdziału II. jest szczegółowa analiza i krytyka solipsyzmu, który ma się „opierać“ na następujących dwu „założeniach“: 1. „Punktem oparcia filozofii

b

i poznania świata rzeczywistego są bezpośrednio dane czyli dane, istniejące w związku ze świadomością indywidualną“ (str. 25); 2. „Świat rzeczywisty bezpośrednio jest dany czyli istnieje w związku z świadomością indywidualną“ (str. 29). W rozdziale III. znajdujemy szczegółową analizę i krytykę immanentyzmu ogólnego, w którym Autor wykrywa następujące trzy „główne założenia“: 1. „Punktem wyjścia filozofii i podstawą poznania świata rzeczywistego są bezpośrednio dane“ (str. 69); 2. „Świat rzeczywisty istnieje w związku ze świadomością ogólną“ (str. 72); 3. „Sprawdzianem prawdziwości naszego poznania jest przymus wewnętrzny“ (str. 85). Rozdział IV. zajmuje się odparciem zarzutów przeciw transcendentyzmowi, a mianowicie: 1. zarzutu solipsystów, że „pojęcie bytu transcendentnego zawiera w sobie sprzeczność“ (str. 118) i 2. zarzutu immanentystów ogólnych: „bezpodstawne przyjmowanie bytu transcendentnego“ (str. 125). W rozdziale V. podaje Autor poza powtórzeniem najważniejszych swych poglądów, zawartych w rozdziałach poprzednich, kilka ogólnikowych uwag, dotyczących się procesu poznania, a w Zakończeniu wreszcie streszcza jeszcze raz swe wywody.

Nie mogę niestety streścić krytycznych wywodów Ks. Krzesińskiego z powodu cech formalnych jego pracy i korzystam z tej sposobności, aby przypomnieć słuszne wezwanie Prof. Łukasiewicza, wygłoszone na II. Zjeździe polskich filozofów w Warszawie (1927), że tak filozofować już dziś nie wolno, o ile się nie chce skompromitować do reszty miana filozofa już i tak dość zdyskredytowanego. Przedewszystkiem język książki „trąci“ (wyrażenie Autora!) wulgarnością, a styl przystoi może kaznodziei, lecz nie filozofowi; właściwie się więc nie wie, dla kogo ta książka napisana. Być może, że moment ten pozostaje jednak w związku z inną ważniejszą cechą, a mianowicie z „metodą“ rozważań Autora, która jest właściwie identyczna z brakiem wszelkiej metody. Autor przedewszystkiem nie

a

stara się wcale o budowę wyraźnych, jasnych i ścisłych definicji, tak, że właściwie nigdy nie jest się pewnym, czy rozumiemy go należycie. Za obrazowością takich wyrażen np. jak „punkt wyjścia“, „punkt oparcia“, „podstawa“, „sposób istnienia“, „źródło błędów“, „część prawdy“ kryje się znaczeń dowolnie wiele a Autor nie stara się wcale ich liczby ograniczyć. Nawet te liczne zdania, które dobra wola czytelnika może uznać za pewien surogat definicji, grzeszą niestałością zwrotów. Np. już ze wstępu wynika, że Autor uważa zdania „świat rzeczywisty jest transcendentny“ i „świat jest transcendentny“ za równoznaczne. Wskutek swego postępowania Autor nawet nie domyśla się, że ten sam wyraz zmienia często swe znaczenie w zależności od innych wyrazów, z którymi go łączymy. Tak np. podawszy pewien ostatecznie wystarczający rodzaj definicji wyrażenia „świat transcendentny“, Autor nie uważa za stosowne określić wyrażenia „poznanie transcendentne“, choć jest rzeczą jasną, że przymiotnik „transcendentny“ musi tu oznaczać coś całkiem innego. W niefrasobliwym posługiwaniu się zasadniczymi terminami widzę również „źródło“ bardzo osobliwych poglądów Autora, dotyczących się kwestyj logicznych. Np. na str. 104. nazywa Autor zasadą tożsamości następujące zdanie: „Każda rzecz jest tem, czem jest i nie może być równocześnie czemś innym“, a na str. 133. czytamy: „Jeśliby sąd, na którym się opieramy, nie był prawdziwy, lub jeśliby nie zawierał w sobie innego sądu, który za wynik naszego sądu uznajemy, całe to nasze wnioskowanie żadnej pod względem logicznym nie miałyby wartości“.

Wobec tego przestałem się dziwić faktowi, że nie mogłem wcale zrozumieć, w jakim znaczeniu używa Autor wyrażenia „założenie systemu“. Przedewszystkiem przytoczone w sprawozdaniu zdania, nazwane przez Autora „założeniami“, są twierdzeniami głównymi, t. j. definiującymi nazwy obu kierunków filozoficznych, a nie są założeniami takich twierdzeń,

b

jakby można też wyrażenia Autora zinterpretować. Następnie zaś są one twierdzeniami pochodnymi w obu systemach i widocznie za takie uważa je sam Autor, skoro żąda od immanentystów dostatecznego ich uzasadnienia, — lecz skąd wobec tego nazwa „założenia“? Czytelnik byłby więc chyba w prawie przypuścić, że albo Autor nie zdaje sobie sprawy ze względności znaczenia logicznego postulatu dostatecznej zasady, t. j. z faktu, że logicznego uzasadnienia nie można żądać od założeń systemu, lub też, że Autor używa terminu „założenie“ i terminu „uzasadnienie“ w sensie specjalnym, którego jednak nie raczył podać. W każdym razie jest rzeczą jasną, że cała mozolna krytyka tych „założeń“ i oparta na niej krytyka zarzutów immanentystów traci wartość i staje się nie tyle „dowolną“ ile „gołosłowną“, skoro Autor wskutek swojej „metody“ popełnia ciągle tautologie i wpada dzięki temu ciągle w błędne koła dowodzeń. Weźmy jako przykład uwagi Autora, dotyczące „bezpośrednich danych“, które „wolne od podmiotowych zabarwień“ mają stanowić „punkt wyjścia“ poznania. Łatwo spostrzec, że zagadnienie właśnie tkwi w tem, co uznamy za „podmiotowe zabarwienie“, a to sprowadza się do kwestyi wyboru pierwotnych terminów i pierwszych założeń, wyboru, zależnego jednak od czynników pozalagicznych i w tym sensie logicznie „dowolnego“. Lecz z wywodów Autora, zawartych na str. 38—44, 47 i 148—9, wynikałoby, że ustalenie „bezpośrednich danych“, mogących służyć za „punkt wyjścia“ poznania, jest już samo rezultatem procesu poznawczego, tak że otrzymujemy błędne koło, kryjące w dodatku w sobie sprzeczność.

Trzeba jednak przyznać, że podobną naiwność metodologiczną okazują sami zbijani przez autora immanentyści, a nawet podobno wszyscy „teoretycy poznania“, którzy nie zdają sobie sprawy, że zagadnienia takie wyrastają tylko na tle pewnych założeń, t. j. mają względne znaczenie, i biorą na seryo różne pseudo-problemy, a zwłaszcza osławiony „pro-

a

blem możliwości poznania". Odgrywa on i w książce Ks. Krześcińskiego poważną rolę i dlatego pozwalam sobie przytoczyć streszczający go i rozwiązujący najkrótszy ustęp na str. 50: „Jeżeli ani przedmiot nie może się przenieść do podmiotu ani podmiot nie może wyjść zupełnie poza siebie i do przedmiotu się przedostać, to między nimi występować musi trzeci jakiś czynnik. W podmiocie powstać musi jakiś odbicie przedmiotu, będące wyrazem ich ustosunkowania między sobą. Podmiot styka się bezpośrednio z tem odbiciem przedmiotu, zwanem inaczej obrazem lub treścią, a dopiero za jego pośrednictwem wchodzi w styczność z samym przedmiotem“. Otóż pomijając już to, że nie rozumiem, dlaczego „powstanie odbicia przedmiotu w podmiocie“ nie jest „przeniesieniem się przedmiotu do podmiotu“ lub „wyjściem podmiotu poza siebie do przedmiotu“, nie widzę zupełnie racji, dla której „występować musi trzeci jakiś czynnik“ obok podmiotu i przedmiotu, będący „wyrazem ich ustosunkowania między sobą“. Najlepszy zaś przykład łatwości, z jaką teoretycy poznania odnajdują problemy, znajdujemy na str. 48, gdzie czytamy: „Psychologia nigdy nie umie nam wytłumaczyć, dlaczego świat poznawany taką a nie inną ma budowę, dlaczego według takich a nie innych praw się rozwija, dlaczego podmiot ani tej jego budowy ani tych jego praw nie może zmienić, choć z taką swobodą i dowolnością stwarza i przekształca w swojej wyobraźni przeróżne światy. Wyjaśnienie i uzasadnienie tego niezwykłego faktu daje dopiero teoria poznania“. Dalibóg niezwykły nie jest dla mnie wcale ów „fakt“, ale to, że ludzie dziś jeszcze upatrują w tem zagadnienie, a kto dotąd wątpił, czy dotychczasowa teoria poznania nie jest zakapturzona, pod względem metody najgorszego rodzaju metafizyką, ten chyba po przeczytaniu powyższego cytatu pozobędzie się wszelkich wątpliwości.

Pozostają mi jeszcze do podniesienia dwa momenty o charakterze więcej merytorycznym, choć zapewne też pozostają

b

w związku z „metoda“ Autora. Przede wszystkim niezupelnie zgodną z historią filozofii wydaje mi się zasadnicza formuła problemu, któremu Autor poświęcił książkę, i nie znam miejsc, któreby poprostu wskazywały pytanie, czy „świat rzeczywisty jest transcendentny“. Zapewne jednak odgrywa tu rolę wieloznaczność wyrazu „rzeczywisty“ oraz niemethodyczność samych referowanych autorów. Następnie zauważyłem brak konieczniego zdaniem mojem w pracy tego rodzaju uwzględnienia silnego kierunku idealizmu obiektywnego nowokantystów i nowszego idealizmu fenomenologicznego szkoły Husserla; dziwi też, że Autor unika z nieznanym powodów ogólnej nazwy „idealizmu“ na oznaczenie wszystkich kierunków wrogich tezie o transcendentności przedmiotu poznania.

Na zakończenie wreszcie sprawozdania wypada mi scharakteryzować intencje Autora. Na str. 154. pisze Ks. Krześciński: „W planie pracy naszej, w układzie założeń i w samem ich wysuwaniu i w całej krytyce nie przyświecały nam żadne wzory. Wszystko, co o tem pisano, nie było dla nas ani dość wyczerpujące, ani dość ściśle, ani dość głębokie“. Dumne te słowa wskazują, że przyczyną nieudania się jego pracy nie jest w każdym razie brak dobrej woli.

Adam Wiegner (Poznań).

Henri Bergson. Les deux Sources de la Morale et de la Religion. Paris, F. Alcan, 1932. Str. 346. Fr. 25.

Rdzeń ostatniej książki Bergsona jest syntezą bergsońskiej metafizyki z pewnymi socjologicznymi koncepcjami, dotyczącymi moralności i religii.

Dwa źródła moralności i religii — to z jednej strony instynkty, wszczepione człowiekowi przez przyrodę, z drugiej — twórczość jednostek, przewyciężająca tamte skłonności.

Przyroda stworzyła człowieka do małych, zamkniętych społeczeństw, społeczeństw konserwatywnych, niedemokratycznych, opartych na autorytecie i hierar-

a

chii, wrogich społeczeństwom sąsiednim. W interesie takich społeczeństw przyroda wszczepiła człowiekowi instynkt społeczny, tak jak wszczepiła instynkt społeczny mrówce. Gdy jednak „obowiązki społeczne“ mrówki są zdeterminowane w szczególach przez wrodzone dyspozycje, nawyki moralne człowieka nie są powszechne ani dziedziczne: są wytworem środowiska społecznego. Mogą być takie lub inne. Siłę swą wszakże zawdzięczają temu, że istnieje w nas wrodzona dyspozycja do nabywania nawyków moralnych (*l'habitude de contracter les habitudes morales*) i że wskutek tego kategoryczny imperatyw (*il faut parce qu'il faut*) ma charakter instynktowy lub somnambuliczny.

W interesie tychże zamkniętych społeczeństw przyroda obdarzyła człowieka skłonnościami do wierzeń religijnych i do przesądów. Mitotwórcza funkcja umysłu (*la fonction fabulatrice de l'esprit*) ma równoważyć antyspołeczną działalność inteligencji. Ta funkcja jest źródłem wszelkich religij statycznych, religij, opartych na dogmatach i przykazaniach. Z tego punktu widzenia religia statyczna jest przewidzianą przez przyrodę reakcją obronną przeciw destrukcyjnym skutkom inteligencji.

Wszystkie owe wrodzone dyspozycje są korzystne jedynie dla społeczeństw zamkniętych, t. zn. przeciwstawiających się innym grupom społecznym. Mogą to być społeczeństwa mniejsze lub większe — rodzina, klasa, naród — ale nasze instynkty społeczne działają tylko dopóty, dopóki wchodzą w grę społeczeństwa zamknięte. Naturalne skłonności nigdy — według Bergsona — nie doprowadzą człowieka do umiłowania ludzkości, bo to nie leżało w planach przyrody.

Spetyfikowanej moralności naturalnej, będącej na usługach egoizmu społecznego, przeciwstawia Bergson inną moralność, moralność dynamiczną, która nie ma już odpowiedników w przyrodzie poza człowiekiem. Źródłem tamtej jest presja społeczna, źródłem tej — twórczy pęd (*Vélan d'amour*) dusz otwartych.

b

W taki sam sposób statycznej religii (skamieniałym wierzeniom poszczególnych wyznań) przeciwstawiona jest religia dynamiczna, będąca twórczem dziełem człowieka. Tą religią dynamiczną jest mistycyzm: miłosny stosunek do wszystkiego, co żyje, albowiem Bóg, ku któremu mistyk podąża w swych uniesieniach, jest uosobieniem miłości.

Książka składa się z czterech dużych rozdziałów. W I-yim (*L'obligation morale*) Autor omawia dwoisty charakter naszej moralności, wykazując, jak się w niej przenikają obce sobie pierwiastki. W II-im (*La religion statique*) i w III-im (*La religion dynamique*) — dwoisty charakter religii. W rozdziale IV-yim (*Remarques finales. Mécanique et mystique*) znajdujemy pewne aktualne dzisiaj zagadnienia społeczne (pacyfizm, demokracja, mechanizacja produkcji), rozważane w świetle poglądów, którym poświęcone były poprzednie rozdziały.

Tutaj m. i. interesujące jest stanowisko Bergsona w sprawie sporu pomiędzy pesymistycznym i optymistycznym poglądem na naturę ludzką, poglądem Hobbesa i poglądem Rousseau'a (te nazwiska nie są w książce wymienione). Bergson przyjmuje pogląd hobbesowski i z tych pesymistycznych założeń wyprowadza optymistyczne wnioski. Uzasadnia wyższość tendencji pacyfistycznych, humanitarnych, demokratycznych tem, że to są właśnie tendencje, które idą wbrew naturze: człowiek posiada moc twórczą, a więc rzecz jego — przewyciężyć naturę. Mamy tu jak najostrejsze przeciwstawienie się starej zasadzie etycznej: „żyj zgodnie z naturą“.

Książka Bergsona — podobnie jak jego dawniejsze dzieła — pisana jest raczej sposobem artysty niż uczonego. W porównaniu z dawniejszemi jego dziełami wykazuje ona mniejsze liczenie się z nauką współczesną. Autor rozważa zagadnienia psychologiczne i socjologiczne, nie nawiązując prawie zupełnie do badań dzisiejszych psychologów i socjologów. Nie przestaje nigdy być filozofem w dawnym

a

sensie i, snując dalej tok swoich przedwojennych koncepcyj, próbuje nieraz nawet zagadnienia psychologiczne rozwiązać na drodze spekulacji filozoficznej z całym zasobem personifikacyj i hipostaz. Dlatego ta książka, bogata w interesujące pomysły, zawierająca tu i ówdzie subtelne obserwacje, które mogłyby wejść do pierwszorzędnej powieści psychologicznej (np. analiza wyrzutów sumienia), książka, zrodzona w atmosferze powojennych zagadnień, sprawia chwilami takie wrażenie, jakie może sprawiałyby uwagi nad teorią kwantów, wyłożone stylem Jakóba Wujka.

Stanisław Ossowski (Warszawa).

PRZEGLĄD CZASOPISM.

I.

Annalen der Philosophie und philosophischen Kritik. VIII (1929). 6—8.

P. Hertz: O systemach aksjomatów dowolnych systemów zdań (Über Axiomensysteme beliebiger Satzsysteme). Str. 178—204. Autor, dokonawszy w pierw pewnego rozszerzenia znaczenia wyrazu „zdanie”, zajmuje się kwestyą, czy każdy zamknięty system zdań posiada niezależny system aksjomatów, a jeśli posiada, to czy jeden tylko czy większą ilość.

O. Bunnemann: Prawo przyczynowości a wolność woli (Kausalitätsgesetz und Willensfreiheit). Str. 205—224. Prawo przyczynowości i wolność woli istnieją obok siebie w przyrodzie, uzupełniając się wzajemnie. Każde zjawisko bowiem rozpatrywać można z punktu widzenia mechanistycznego, licząc się z prawem przyczynowości, jak to czyni fizyka, w której na pierwszy plan wysuwa się moment ilościowy, odległość, oraz z punktu widzenia racjonalistycznego, licząc się z wewnętrzną motywacją, w której dominującą rolę odgrywa kierunek.

J. E. Heyde: Rozwój jako preformacja (Entwicklung als Auswicklung). Str. 225—237. Według teorii preformacji to, co się rozwija, i to, z czego się coś rozwija, są to dwa różne przedmioty, pozostające z sobą jedynie w kontakcie przestrzennym, według teorii rozwoju zaś to, co się rozwija, jest identyczne z tem, z czego się rozwija, a różne są jedynie stany, fazy rozwoju. Stosunek pojęcia rozwoju do pojęć powstania, stworzenia i zmiany uwidocznia się na następującym podziale: Urzeczywistnić się może jużto 1. pewien przedmiot, jużto 2. pewien stan. Urzeczywistnienie się przedmiotu *a)* z czegoś — jest to powstanie, *b)* z czego — jest to stworzenie. Urzeczywistnienie się stanu *a)* ze stratą czegoś — jest to zmiana, *b)* bez straty czegokolwiek — jest to rozwój.

b

A. Herzberg: Zasada stałości we współczesnej psychologii (Das Stabilitätsprinzip in der modernen Psychologie). Str. 238—258. Według zasady stałości każde zjawisko i to zarówno fizyczne jak psychiczne dąży do trwałego stanu spokoju. Szczególnie przypadki tej zasady spotykamy w różnych naukach. Zastosowaniom jej w pewnych kierunkach psychologicznych, mianowicie w psychoanalizie, psychologii indywidualnej i psychologii postaci poświęcony jest niniejszy artykuł.

C. Fries: Przypadek (Der Zufall). Str. 259—264. Nie mają słuszności determiniści, odrzucając wszelką wolność i przypadek, ale też niesłusznie postępują ich przeciwnicy, przypisując tym czynnikom tak ważną w wszechświecie rolę. Prawda jest w pośrodku. Prawda wydaje rozkazy niższym instynktom, które wykonują je mechanicznie. Egzekutywa jej sięga tylko do pewnego punktu, aż do którego wszystko jest zdeterminowane. Od tego punktu począwszy możliwy już jest przypadek. Panuje on tam, gdzie kończy się przemyślność ludzka; stąd zadaniem inteligencji człowieka jest jak najdalej idąca eliminacja przypadkowości.

M. T. Selesković: Cud. Krytyka pojęcia metafizyki (Das Wunder. Eine Kritik des Begriffs der Metaphysik). Str. 265—285. Człowiek nie poznaje nigdy samej przyrody, lecz tylko swój stosunek do niej. Wszelka pozytywna metafizyka, wyjaśniająca zjawiska przyrody, opiera się na jakimś błędzie: metafizyka naiwnego realizmu na błędzie epistemologicznym, metafizyka naiwnego krytycyzmu na błędzie logicznym, inne zaś metafizyki na błędzie gramatycznym. Istota przyrody, niepoznawalna dla człowieka, jest dla niego cudem, wprawiającym go w stan stałego zdziwienia, z którego rodzą się pytania, będące podstawą wszelkiej nauki.

H. Bauermeister-Kronach: „Życie” i „duch” („Leben“ und „Geist“). Str. 286—288. Autor krytykuje skrajne i dogmatyczne przeciwstawianie pojęć życia i ducha, spotykane u wielu filozofów, a przede wszystkim u Ludwika Klagesa.

Drka E. z Ginsbergów Blausteinowa (Lwów).

II.

Philosophischer Anzeiger. II (1927). 2.

H. Conrad-Martius: Czas (Die Zeit). Str. 143—182. Rozprawa zawiera charakterystykę czasu, dokonaną metodą fenomenologicznego opisu, próbę ontologicznego określenia czasu oraz rozpatrzenie stosunku, zachodzącego pomiędzy fenomenalnym a ontologicznym stanem rzeczy.

P. Finsler: O rozwiązaniu paradoksów (Über die Lösung von Paradoxien). Str. 183—192. Autor zajmuje się rozprawką Lippsa p. t. „Die Paradoxien der Mengenlehre”, ogłoszoną w „Jahrbuch f. Philosophie u. phänomenologische Forschung” (Tom 6). Na przykładzie szeregu paradoksów stara się wykazać, że przez

a

sformułowanie ścisłych definicji można uniknąć zawartej w nich sprzeczności.

H. Lipps: Replika (Entgegnung). Str. 193—201. Wywody Finslera, które Autor w szeregu punktach krytykuje, nie idą w kierunku rozwiązania paradoksów, lecz tylko w kierunku ich uniknięcia. Paradoks bowiem dopiero wówczas jest rozwiązany, gdy odkryty jest krok, który wywołuje pozór słuszności.

P. Finsler: Odpowiedź na replikę pana Lippsa (Antwort auf die Entgegnung des Herrn Lipps). Str. 202—203. Przy rozwiązywaniu paradoksu istotne jest odkrycie błędu, który powoduje sprzeczność, a nie znalezienie punktu, który zawiera pozór słuszności, choć to drugie idzie zawsze w parze z pierwszym. By być pewnym, że się trafiło w sedno rzeczy, należy wykazać, że przez uniknięcie wskazanego błędu usunie się sprzeczność.

W. Sesemann: W sprawie problemu czystej wiedzy (Zum Problem des reinen Wissens). Str. 204—235. Autor stara się określić istotę czystej wiedzy i zastosować uzyskane określenie do licznych odmian wiedzy konkretnej. Czysta wiedza jest wiedzą adekwatną, ujmującą swój przedmiot, nie zmieniając go ani nie upraszczając, nie przecozając niczego i t. p. Ani wiedza intuitywna ani przedmiotowa, naukowe poznanie nie są taką czystą wiedzą, gdyż są zależne od zajęcia pewnych stanowisk, nastawień. Dzięki refleksyjności wiedzy poznajemy jej uwarunkowanie przez te nastawienia i punkty widzenia. Zasadnicza nieograniczoność wiedzy objawia się w tem, iż poznaje ona swe empiryczne ograniczenie i swą empiryczną niedoskonałość. Dlatego też nie należy pytać, w jaki sposób i czy wogóle skończone poznanie ludzkie może ująć coś nieskończonego, lecz w jaki sposób z istoty swej nieskończone poznanie doszło do tych ograniczeń, które spotykamy we wiedzy istot skończonych.

V. von Weizsäcker: O medycznej antropologii (Über medizinische Anthropologie). Str. 236—254. Autor bada stosunek logiczny, w jakim pozostaje lekarz do pacjenta jako do pewnego teoretycznego przedmiotu, który pragnie poznać, i próbuje określić na podstawie fenomenologii chorego strukturę choroby i procesów leczniczych.

Dr. L. Blaustein (Lwów).

III.

The Journal of Philosophy. XXVI (1929). 13.

F. P. Hoskyn: Problem ruchu (The problem of motion). Str. 337—345. Szczegółowa i ogólna teoria względności wprowadziła ważne zmiany: zamiast dwóch systemów, przestrzeni i czasu, niezależnych wzajemnie od siebie i od istności, składających się na procesy fizyczne, mamy tylko jeden system przestrzeni — czasu. Nadto pewne dane, dotąd absolutne w mechanice klasycznej, muszą być traktowane jako wielkości względne. Są to odległości, czasy, masa, szyb-

b

kość, przyspieszenie i pola sił. Względność ich wyraża się w tem, iż wymagają one swoistych systemów współrzędnych, przyczem żaden z tych systemów czyli układów odniesienia nie jest uprzywilejowany. Tak się przedstawia rzecz według Einsteina. Według Eddingtona i Whiteheada względność przestrzenno-czasowych stosunków jest wyrażona w dwu zasadach: 1) wymierne przestrzenno-czasowe wielkości zmieniają się zależnie od wyboru systemu współrzędnych, 2) geometrya, opisująca te stosunki, jest ściśle spojona z fizyką.

Th. T. Lafferty: Teoria perspektyw jako interpretacja funkcjonalnej analizy (The theory of perspectives as an interpretation of functional analysis). Str. 346—354. W świecie przestrzenno-czasowym rzeczywistość odległa, zarówno czasowo, jak i przestrzennie, jest od nas oddzielona. Fakt ten daje sposobność do refleksji i antycypacji. Jest to proces konstrukcji, próby, krytyki i rewizji na podstawie materiałów, dostarczonych nam przez doświadczenie. W ten sposób rzeczywistość odległa w przestrzeni-czasie zostaje wprowadzona do „teraz“, jako antycypacja, posiadająca wartość prawdopodobieństwa, powstaje więc na drodze abstrakcji hipoteza, którą przyszłość może zweryfikować lub nie. Teoria perspektyw nie może być zatem oparta jedynie na spostrzeżeniu. Że zaś w teorii perspektyw zawiera się przedstawienie techniki analizy, mamy tu właśnie interpretację analizy.

M. Whitcomb Hess: Język Kantora jako działanie (Kantor's language behavior). Str. 354—356. Język można traktować jako język żyjący, jako działanie, lub też jako zbiór symboli. Póki język jest żywą ekspresją, stosunek pomiędzy znakiem a przedmiotem oznaczonym musi pozostać niejasnym, i to zarówno w piśmie, jak i w mowie. Gdy stosunek ten staje się zupełnie wyraźnym, wyrazy mowy są już symbolami.

Drka Wiesława Woczyńska (Wilno).

IV.

Kant-Studien. XXXV (1930). 4.

J. Geffken: Nasze wysiłki w celu zrozumienia greckości (Unser Ringen um das Verständnis des Griechentums). Str. 427—436. Postępując się licznymi przykładami, stara się Autor scharakteryzować momenty najbardziej istotne dla kultury greckiej i dochodzi do wniosku, że przedewszystkiem trzy właściwości czynią nam Greków bliskimi: 1) głębokie zrozumienie natury, 2) kierowanie się ideą dobra i piękna, oraz 3) ich pęd do poznania.

E. Utitz: W sprawie filozofii młodości (Zur Philosophie der Jugend). Str. 437—465. Omówienie pokrewnych sobie poglądów z zakresu filozofii życia dwóch współczesnych autorów, z których jednym jest filozof hiszpański Ortega y Gasset, drugim M. Schlick. Obaj uważają, że sens życia leży w czynnościach, które się speł-

a

nia nie dla jakichś dalszych celów, lecz dla nich samych. Tak żyje się przedewszystkiem w młodości, oddając się sportom resp. zabawie.

H. Gomperz: Czy dedukcja może prowadzić do „nowych“ wyników? (Kann die Deduktion zu „neuen“ Ergebnissen führen?) Str. 466—479. Istnieje szereg różnych znaczeń, w jakich można mówić o „nowości“ wyników. Od znaczenia, w jakim się będziemy tym wyrazem posługiwali, zależy pozytywna resp. negatywna odpowiedź na podane w tytule zagadnienie.

H. Höffding: W sprawie stanowiska teorii poznania w naszych czasach (Zur Stellung der Erkenntnistheorie in unserer Zeit). Str. 480—495. System kategorii nie jest zawsze ten sam, lecz zmienia się wraz z rozwojem wiedzy. Autor ilustruje ten pogląd na pojęciu przyczyny.

H. Kuhn: Zagadnienie punktu widzenia i poznanie historyczne (Das Problem des Standpunkts und die geschichtliche Erkenntnis). Str. 496—510. Poznanie historyczne zależy od punktu widzenia, zajmowanego przez poznającego. Autor stara się wyjaśnić, jak powstają takie punkty widzenia. Przepisu, któryby pozwalał zająć zawsze trafny punkt widzenia, podać nie można.

O. Engel: O stosunku Ch. Schrempfa do I. Kanta (Vom Verhältnis Christof Schrempfs zu Immanuel Kant). Str. 511—516. Omówienie niewydanej drukiem pracy Schrempfa z r. 1884 o podstawie etyki. Praca ta pozostaje pod silnym wpływem Kanta.

M. Buber: Franz Rosenzweig †. Str. 517—522. Wspomnienie pośmiertne.

Dr. W. Auerbach (Warszawa).

V.

Mind N. S. (1928). 146. 147.

M. H. A. Newman: Russellowska „przyczynowa teoria spostrzeżenia“ (Mr. Russell's „Causal theory of perception“). Str. 137—148. W świetle zarzutów, podniesionych przez Autora, pogląd Russell'a, głoszący, że ze świata zewnętrznego nic więcej nie znamy poza jego „strukturą“ (w sensie specjalnie zdefiniowanym), którą on posiada ze względu na stosunek, zachodzący między jego wydarzeniami (events), nie daje się utrzymać. Pogląd ten wymaga pewnych modyfikacji.

A. Sidgwick: Interpretacja wyrazów (Interpretation of words). Str. 149—172. Częstokroć w dłuższych dyskusjach dochodzi się do nieporozumień. Źródłem tego bywa trudność, na którą napotykaamy, gdy chodzi o poprawne zastosowanie reguł do wypadków szczegółowych, Reguły w sformułowaniu swem zawierają wyrazy, będące niejako deskrypcjami przedmiotów, nigdy jednak nie wystarczającymi. Zawsze znaleźć się może pewien szczegół, pominięty w tej deskrypcji, a stąd płynie rozbieżność wniosków, wysnutych z reguły w wypadkach konkretnych.

b

C. A. Strong: Stosunek zjawisk do przedmiotów rzeczywistych (On the relation of appearances to real things). Str. 173—191. Autor stara się osłabić podstawy krytycznego realizmu; w tym celu posługuje się trzema wyróżnieniami przez siebie w spostrzeżeniu momentami: intuicyą, intencją i wiarą zwierzęcą w przedmiotowość (animal faith). Bardzo ważną jest rola poznawcza ostatniego momentu. Identyczność zjawiska i przedmiotu rzeczywistego uzyskuje się na drodze logicznej, ale nie psychologicznej.

W. D. Lamont: Pojęcie obowiązku. I. (The notion of duty. I). Str. 192—209. Pytanie, co znaczy „obowiązek“, łączy się ściśle z zagadnieniem celu absolutnego działań ludzkich. Należy wprawdzie zbadać 1) czy istnieje podstawa do przypuszczenia, iż taki cel istnieje, oraz 2) czy wogóle ocena moralna zakłada istnienie takiego celu. Przy bliższej analizie okazuje się, że ani teoria absolutystyczna, głosząca właśnie istnienie takiego celu absolutnego, nie daje na to przekonujących dowodów, ani temniej utilitaryzm i teorie egoistyczne (np. hedonizm).

H. A. Prichard: „Zarys filozofii“ Bertranda Russell'a (Mr. Bertrand Russell's „Outline of philosophy“). Str. 265—282. Z pośród poglądów, wyłożonych przez Russell'a, zajmuje się Autor dwoma. 1) Rozpatrując zagadnienie poznania, w szczególności zaś spostrzeżenia, utożsamia Russell błędnie i bez uzasadnienia procesy fizyczne, zachodzące w mózgu, z przebiegami psychicznymi. 2) Eliminując z pojęcia świata fizycznego pojęcia takie jak: „ ruch“, „ciało“, „siła“, „przyczyna“, posługuje się jednak nimi Russell.

H. F. Hallett: Pojęcie wieczności u Spinozy (Spinoza's conception of eternity). Str. 283—303. „Wieczność jest rodzajem istnienia, jest istnieniem par excellence, jest nieskończonym istnieniem... „W trwaniu samem... musimy znaleźć wskazówkę dla konkretnego charakteru wieczności, i choć można śmiało przypuścić, że Spinoza zbyt szybko przeszedł od zawiązku do rozwinięcia pełni i przeto zahamował prąd intelektualnego krytycyzmu, zatajając w ten sposób nieskończoną treść wieczności, musimy przecież uważać, że dla niego trwanie jest ograniczone a wieczność czemś nieskończonym“.

R. Robinson: Pogląd Cooka Wilsona na sądy (Cook Wilson's view of judgment). Str. 304—317. Cook Wilson w dziele swem „Statement and inference“ dochodzi do przekonania, że termin „sąd“ jest zbędny w języku filozoficznym. Nie oznacza on bowiem żadnego z trzech — wyróżnionych przez Cooka Wilsona — rodzajów myślenia, mianowicie: poznania, przypuszczenia i zdziwienia, bo czynności te nie dają się zdefiniować. Błędne jest mniemanie, jakoby „sąd“ oznaczał to, co jest wspólne poznawaniu i przypuszczeniu; czynności te bowiem, poza tem, że są aktami świadomości, żadnych cech wspólnych nie wykazują.

a

W. D. Lamont: O pojęciu obowiązku. II. (The notion of duty. II). Str. 318—337. Pojęcie obowiązku opiera Autor na pojęciu prawa a nie, jak inni, na pojęciu dobra. Obowiązkiem jest wszelkie działanie, określone przez jakieś prawo; przy obowiązku prawnym (legal duty) nacisk leży na samej formie tego prawa, ustanowionego w dodatku niezależnie od naszej woli. Obowiązek moralny jest działaniem, którem kieruje prawo, sformułowane przez naszą wolę, przyczem ma to być wola bezinteresowna.

S. Körner (Lwów).

VI.

Revue d'Histoire de la Philosophie. IV (1930). 2.

P. Masson-Oursel: Indyjskie pojęcie wolności (La notion indienne de la liberté). Str. 105—114. Żaden ze sposobów, w jaki się na zachodzie pojmuje i definiuje wolność, nie występuje w Indyach. Szereg przykładów wskazuje, w jakim stopniu systemy religijne wpływają na stawianie problemów filozoficznych. Indyjskie pojęcie wolności i wyzwolenia pozostaje w związku z nauką o metempsychozie.

A. Levi: Zagadnienie błędu w filozofii greckiej przed Platonem (Il problema dell' errore nella filosofia greca prima di Platone). Str. 115—128. Wskazawszy, że początek teorii błędu sięga czasu, kiedy presokratycy, podnosząc zachodzącą między wrażeniami zmysłowymi niezgodność, zaprzeczali, jakoby na podstawie wrażeń można było poznać prawdę, Autor charakteryzuje teorie błędu, sformułowane przez Heraklita z Efezu, Parmenidesa, atomistów, sofistów, zwłaszcza Gorgiasa i Protagorasa, oraz Antistenesa. Z przedstawieniem teorii wymienionych filozofów łączy się ich krytyczna analiza.

Ch. Andler: Poglądy moralne Nietzsche'go w „Zaratustrze“ (La morale de Nietzsche dans le „Zarathoustra“). Str. 129—175. Stwierdzając dekadencję religii, filozofii, wiedzy, sztuki i wszelkich form socjalnych, widzi Nietzsche źródło tej dekadencji w zdegenerowanej moralności, opartej o idee duszy i Boga, moralności, która jest zaprzeczeniem życia. Dekadencja ta zwiastuje jednak odrodzenie — postęp od człowieczeństwa do nadczłowieczeństwa. Proklamując nową moralność, opartą o jedność duszy i ciała, widzi Nietzsche w nadczłowieczeństwie nową świadomość i nowy byt socjalny.

H. Marguerite: Uwaga krytyczna. Luka w I. księdze Etyki nikomachejskiej (Note critique. Une lacune dans le I. livre de l'Ethique à Nicomaque). Str. 176—188. Artykuł zawiera argumenty, czerpane z analizy tekstu, mające przemawiać za tem, że księga I. Etyki nikomachejskiej zawiera lukę, niezauważoną dotychczas przez wydawców i że luka ta powstała wskutek mylnego włączenia ustępu, należącego do księgi I., do rozdziału VII. księgi X.

Marya Jędrzejewska (Lwów).

b

VII.

Revue de Métaphysique et de Morale. XXXVII (1930). 2—4.

E. Meyerson: Podmiot i orzeczenie (Le sujet et le prédicat). Str. 149—180. W umyśle ludzkim istnieje dążność do identyfikacji podmiotu i orzeczenia w sądach, lecz jest w nim zarazem żywa dyspozycja do stwierdzenia ich różności. Pierwsza tendencja jest przejawem tendencji umysłu ku racjonalizacji, druga przejawem jego tendencji ku temu, co irracjonalne. Te dwie niezgodne ze sobą dążności umysłu ludzkiego nie znajdują w nim pogodzenia i stanowią źródło częstej rozterki jego ze samym sobą.

R. Berthelot: O niektórych filozofach nauk we współczesnej Francji. (Sur quelques philosophies des sciences dans la France contemporaine). Str. 181—221. Filozofia nauk matematycznych i fizycznych Brunschvicg'a, filozofia nauk społecznych Bouglé'go oraz rozwijająca zasady ewolucjonistycznego racjonalizmu filozofia nauk Autora zbliżają się do siebie przeświadczeniem o nierozdzielności poznania rozumowego od praktyki naukowej.

J. Milman: Teoria psychologiczna i logiczna sądu (La théorie psychologique et logique du jugement) Str. 223—241. Sąd, który jest tworem logicznym, należy wyraźnie odróżnić od zdania gramatycznego i wiążących się z niem momentów psychologicznych, jak np. przekonania, skojarzenia przedstawień i t. p. Sąd jest sensem, zawierającym w sobie moment tetyczny. Logikę sądu należy budować przy pomocy sądów z logiki algebraicznej.

J. Herbrand: Podstawy logiki Hilbert'a (Les bases de la logique hilbertienne). Str. 243—255. Logika, którą rozwija Hilbert pod nazwą metamatematyki, jest nauką o teoriach matematycznych. Teorie te przedstawia się w metamatematyce za przykładem Russell'a i Whitehead'a jako zbiory twierdzeń, dających się wywieść z pewnych zdań elementarnych przy pomocy z góry obranych reguł rozumowania. Metamatematyka Hilberta bada sprzeczność resp. niesprzeczność poszczególnych teorii, ich zupełność resp. niezupełność oraz wiele innych zagadnień. Prawdziwość rozważanych teorii nie interesuje metamatematyki zupełnie.

H. Urtin: Kryzys sądów przysięgłych (La crise du jury criminel). Str. 257—277. Sądy przysięgłych cieszą się coraz mniejszym zaufaniem opinii publicznej. Przyczyną tego jest fakt, że zespół sędziów przysięgłych jest naogół dość obcy otoczeniu, w którym wyrok wydaje i nie ma wskutek tego wspólnej z otoczeniem postawy moralnej, która mogłaby służyć za źródło wyroku. Powaga sędziów przysięgłych niewątpliwie wzrośnie, jeśli będą przy wydawaniu wyroku współpracowali z sędziami zawodowymi.

a

L. Brunschwig: O prawdziwym i fałszywym nawróceniu (De la vraie et de la fausse conversion). Str. 279—297. Stanowisko, wyłożone w „Progrès de la conscience dans la philosophie occidentale“ nie jest eklektyzmem. Autor stara się tam o przedstawienie ewolucji dotychczasowej myśli filozoficznej pod kątem widzenia przeciwstawienia między kierunkami, zwróconymi ku jasnemu ideom, i kierunkami, opierającymi się o poetyckie mity. Towarzyszy mu przekonanie, że sama historia myśli filozoficznej pozwoli na wyłonienie się kryterium, wedle którego będzie można odróżnić poglądy prawdziwe od mylnych. (C. d. n.).

V. Delbos: Przygotowanie filozofii nowożytnej. Druga lekcja. Ogólna charakterystyka filozofii nowożytnej (La préparation de la philosophie moderne. Deuxième leçon. Caractères généraux de la philosophie moderne). Str. 299—335. (Zob. Ruch Filozoficzny, XII. str. 98 b). Jakkolwiek mechanika nowożytna i idea kopernikańska miały swych prekursorów w średniowieczu (por. Jordanus de Nemore w w. XIII., Mikołaj Oresme w w. XIV.), to jednak wiedzę nowożytną ugruntowali dopiero Kopernik, Leonardo da Vinci i Galileusz przez ostateczne obalenie średniowiecznego poglądu na centralne stanowisko ziemi i człowieka w świecie oraz przez podważenie zaufania do poznania zmysłowego. Podobnie twórcami podstaw polityki i prawa nowożytnego stali się dopiero Machiavel, Althusius i Grotius, którzy potrafili je uniezależnić od ducha religijnego.

Th. Ruysen: Bóg daleki i Bóg bliski. Z powodu niedawnego artykułu (Le Dieu lointain et le Dieu proche. A propos d'un article recent). Str. 337—366. Na drodze rozważań nad rozwojem wiedzy można dojść do uznania Boga jako czynnika gwarantującego poznawalność rzeczywistości. Droga doświadczeń religijnych prowadzi natomiast do uznania Boga jako źródła energii duchowej, w którym nasze świadome „ja“ stale jest pogrążone i z którego może czerpać siły przez bezpośrednie z nim obcowanie. Nic nie gwarantuje identyczności Boga dalekiego, jakim jest pierwszy, z Bogiem bliskim, jakim jest drugi.

J. Bois: O idei Boga i racjonalizmie (A propos de l'idée de Dieu et du rationalisme). Str. 367—382. Potrzeby religijne, filozoficzne i moralne człowieka potrafi zaspokoić dopiero zbudowany na podstawie idealizmu, przyjmującego wielość świadomości, teizm personalistyczny, wedle którego Bóg jest immanentny poszczególnym świadomościom (w tem znaczeniu, że je przenika), lecz zarazem jest, przez doskonałość swej osobowości, w stosunku do nich transcendentny.

G. Grua: Krytyk transformizmu: Ludwik Vialleton (Un critique du transformisme: Louis Vialleton). Str. 383—421. Vialleton poddaje w wątpliwość teorię descendencji, opartą na zasadzie odbywających się w sposób ciągły

b

przejsć między gatunkami, podkreśla natomiast, że od czasu do czasu, gdy nastaną korzystne warunki dla realizacji pewnego typu jestestw organicznych, typ taki się realizuje, odrazu wykończony i gotowy; odgrywa on rolę przyczyny finalnej dla wszelkich procesów, odbywających się w obrębie indywiduów, pod niego podpadających.

M. Blondel: W tysiącpięćsetletnią rocznicę śmierci św. Augustyna: Pierwotna jedność jego doktryny filozoficznej (Pour le quinzième centenaire de la mort de saint Augustin: L'unité originale de sa doctrine philosophique). Str. 422—469. Św. Augustyn szuka w filozofii odpowiedzi zarówno na zagadnienia teoretyczne jak i praktyczne. Właśnie ta okoliczność sprawia, że różnorodne elementy jego nauki wiążą się ze sobą w nierozdzielalną całość. Jego teoria iluminacji (t. j. poznania za pośrednictwem światła pochodzącego od Boga) oraz jego nauka o łasce bożej (jako czynnik, bez którego człowiek nie potrafi osiągnąć swego przeznaczenia) tworzą zrozumiałe punkty zaczepienia dla uczuć religijnych i moralnych.

L. Dugas: O hipotezach reprezentujących czyli o logice obrazującej (Des hypothèses représentatives ou de la logique imaginative). Str. 471—491. Hipotezy dzieli się zwykle na reprezentujące i tłumaczące oraz przyznaje się hipotezom tłumaczącym większą wartość niż innym. Dokładna analiza hipotez okazuje jednak, że ani ich tak dzielić nie można, ani przyznawać tłumaczącym większej wartości, gdyż każda hipoteza reprezentująca jest w pewnej mierze tłumacząca i naodwrot.

M. Halbwachs: Przedstawienie duszy u Greków: sobowtór cielesny i sobowtór duchowy (La représentation de l'âme chez les Grecs: Le double corporel et le double spirituel). Str. 493—534. Pojęcie sobowtóra utworowało drogę od pierwotnych wierzeń greckich do platońskiej koncepcji duszy. U Homera dusza człowieka uchodziła za cień nieszczęśliwy, życia pozbawiony, będący jakgdyby sobowtorem ciała człowieka. Wyznawcy kultu Dionizosa i wywodzący się od nich orficy zaczęli upatrywać w duszy pierwiastek wyższy od ciała. Ten charakter wyższości duszy nad ciałem jest silnie zaakcentowany w platońskiej koncepcji duszy, a dusza — w myśl tej koncepcji — to jakgdyby rozumny i nieśmiertelny sobowtór psychicznej strony człowieka.

E. Duprat: Wzajemny stosunek poznania i działania według John'a Dewey'a (Les rapports de la connaissance et de l'action, d'après John Dewey). Str. 535—553. Wedle instrumentalizmu Dewey'a zadaniem myśli nie jest odkrywanie własności już posiadanych przez przedmioty, lecz wydobywanie przyszytych możliwości z tego, co jest dane. W tej swojej roli myśl upodobnia się do narzędzi ludzkiego działania. (C. d. n.).

Drka M. Kokoszyńska (Lwów).

a

VIII.

Revue philosophique de la France et de l'Étranger. LV (1930). 7—12.

E. Rignano: Pojęcie celu w biologii (Le concept de fin en biologie). Str. 5—12. Głównym powodem, dla którego wielu biologów zwalcza stanowisko teleologiczne, powołując się na jego antropomorficzny charakter, jest fakt, że biorą pod uwagę zbyt ciasne, bo ograniczone do przeżyć świadomych, arystotelesowskie pojęcie celu. W miejsce tego pojęcia należy wprowadzić szersze, mianowicie pojęcie celu jako końcowego nieodmiennego rezultatu normalnych procesów, które modyfikują się stosownie do okoliczności, przyczem jednak modyfikacje te są obojętne dla rezultatu procesu.

L. Chestov: O źródłach prawd metafizycznych (Des sources des vérités métaphysiques). Str. 13—85. Żyjemy otoczeni długim zastępem tajemnic, jakgdyby odcięci od źródeł prawdy. Jest tak, gdyż nie zdajemy sobie sprawy z faktu, który często obawiamy się uświadomić sobie, mianowicie z faktu, że jedynym źródłem prawdy metafizycznej jest wolna, niczem nieograniczona wola, która zdołała przezwyciężyć konieczność i sięgnąć tam, gdzie niema dostępu dla wiedzy racjonalnej.

L. Lenoir: Filozofia Gustawa Belota (La philosophie de Gustave Belot). Str. 86—107. Zasadnicza tendencja filozofii Belota polega na doszukiwaniu się w świecie zjawisk zarówno fizycznych jak psychicznych przejawów zasady powszechnego ładu i harmonii.

H. Gouhier: Rok młodości Augusta Comte'a, 1816—1817 (Une année de la jeunesse d'Auguste Comte, 1816—1817). Str. 108—125. W kwietniu 1816 opuścił Comte szkołę politechniczną, w sierpniu 1817 przyjął posadę u Saint-Simona. W międzyczasie bawił w Paryżu, przyczem, jak się zdaje, pobyt ten odegrał ważną rolę w kształtowaniu się doktryny politycznej Comte'a.

Fr. Simiand: „Teoria eksperymentalna“ w ekonomii pozytywnej (La „théorie expérimentale“ en science économique positive). Str. 161—176. Sposób formułowania i rozwiązywania zagadnień ekonomicznych na stanowisku wiedzy pozytywnej ma charakter taki jak w naukach empirycznych. Zadaniem bowiem ekonomii jest obiektywne skonstatowanie szeregu faktów i ich przyczynowa interpretacja.

J. Larguier de Bancels: Skłonności instynktowne (Les tendances instinctives). Str. 177—230. Wrodzoność i specyficzność są cechami charakterystycznymi instynktów. Liczne instynkty człowieka można podzielić ze względu na ich rolę biologiczną na instynkty odżywiania się, obrony, wiedzy, seksualne, rodzicielskie, własności i społeczne.

Ch. Eisenmann: Dwaj teoretycy prawa: Duguit i Hauriou (Deux théoriciens du droit: Duguit et Hauriou). Str. 231—279. Ze śmiercią

„Ruch Filozoficzny“ Tom XIII. Nr. 1—4.

b

Leona Duguit i Maurycego Hauriou Francja straciła dwóch czołowych przedstawicieli teorii prawa, z których pierwszy traktował wiedzę prawniczą jako naukę normatywną, formułującą zasady rządzenia na podstawie obserwacji kaźdoczesnej rzeczywistości społecznej, drugi teorię prawa całkowicie podporządkowywał praktycznym doktrynom politycznym.

N. Dobrovol'skaia-Zawał'skaia: Podstawy biologiczne nowej koncepcji życia (Les bases biologiques d'une nouvelle conception de la vie). Str. 280—294. Nowa naturalistyczna koncepcja życia opiera się na a) założeniu stałości gatunków, b) zmienności izolowanych indywiduów i c) selekcji naturalnej.

R. Le Savoureux: Badania, dotyczące istoty aktu i jego stosunku do wyrażania (Recherches sur la nature de l'acte et sur sa relation à l'expression). Str. 321—371. Fragment z rękopisów, pozostałych po zmarłym autorze. (C. d. n.)

J. J. L. Duyvendak: Uwagi o filozofii chińskiej (Études de philosophie chinoise. Str. 372—417. Filozofia chińska ma charakter wybitnie praktyczny. Głównymi jej zagadnieniami są: zagadnienie obowiązków społecznych i zagadnienie norm postępowania moralnego.

Drka I. Dąmbska (Lwów).

IX.

Scientia. XXIV (1930). 1—6.

G. Ewald: Postępy i przemiany psychiatrycznej nauki o lokalizacji. I. Rys historyczny (Fortschritte und Wandlungen der psychiatrischen Lokalisationslehre. I. Historischer Ueberblick). Str. 20—30. Początkowo psychiatryę uprawiano w ścisłym związku z anatomią i patologią mózgu. Później pod wpływem psychoanalizy i psychologii indywidualnej związek ten się w znacznym stopniu rozluźnił. Najnowsze wyniki badań zwróciły znowu uwagę uczonych na schorzenia systemu nerwowego, jako przyczyny chorób psychicznych. Okazało się, że o ile kora mózgowa warunkuje inteligencję, to pień mózgowy jest podłożem odruchów, uczuć i popędów.

F. de Sarlo: Nauka i filozofia. I. Potrzeba filozoficzna i nauka (Scienza e filosofia. I. L'esigenza filosofica e la scienza). Str. 82—90. Potrzeba filozoficzna, to potrzeba prawdy, zdobywanej naturalnymi środkami rozumu; potrzebę tę zaspokaja nauka.

G. Ewald: Postępy i przemiany psychiatrycznej nauki o lokalizacji. II. Biologiczno-psychologiczna struktura osobowości (Fortschritte und Wandlungen der psychiatrischen Lokalisationslehre. II. Der biologisch-psychologische Aufbau der Persönlichkeit). Str. 101—110. Badając różne schorzenia, umie dzisiejsza psychiatrya znaleźć podłoże organiczne dla różnych typów osobowości, a więc typu intelektualnego,

a

uczuciowego, ekonomicznego, socjalnego i władczego. Wiele cech psychicznych można przytem wytłumaczyć procesami wewnętrznego wydziałania.

F. de Sarlo: Nauka i filozofia II. Rozmaita rozwiązanie problemu poznania jako próby nieudane sprowadzenia całej rzeczywistości do jedności (Scienza e filosofia. II. Le varie soluzioni del problema della cognoscenza quali tentativi falliti per ridurre tutto il reale ad unità). Str. 149—164. Krytyczny przegląd systemów Kanta, Fichtego, Schellinga, Hegla i t. zw. koncepcyj estetycznych (Lange) oraz mistycznych (Bergson) prowadzi do wniosku, że celem filozofii może być tylko rozumowe poznanie rzeczywistości.

F. de Sarlo: Nauka i filozofia. III. Czem może być filozofia dzisiaj? (Scienza e filosofia. III. Che cosa può essere oggi la filosofia?). Str. 225—244. Filozofia może być dzisiaj tem samem, co nauka, w ściślejszem zaś tego słowa znaczeniu kompleksem nauk, badających różne ustosunkowania umysłu ludzkiego do rzeczywistości; temi naukami są psychologia, logika, etyka, estetyka, pedagogika, metafizyka ogólna czyli filozofia pierwsza i historia filozofii.

Ch. Richet: Zagadnienie przyczyn celowych (Le problème des causes finales). Str. 249—260. Rozwój ziemi dokonywał się przez dwa etapy: 1) nagły przyrost materji organicznej, 2) nagły przyrost inteligencji. Oba etapy nie są prawdopodobnie dziełem przypadku, lecz następstwami niezmiennego prawa rozwoju, kierowanego być może przez jakąś wolę, której celem jest jak największy jakościowo i ilościowo wzrost inteligencji.

P. Lévy: Rozumowanie i doświadczenie w naukach matematycznych (Raisonnement et expérience dans les mathématiques). Str. 325—334. Arytmetyka może doskonale rozwijać się bez pomocy doświadczenia, również rachunek prawdopodobieństwa całkowicie opiera się na rozumowaniu i aksjomatach, narzucających się nieodparcie naszemu rozumowi. Tylko geometrya prócz tego, iż pojęcie przestrzeni czerpie z doświadczenia, wymaga jeszcze rozstrzygnięcia, czy prawa jej stosują się do rzeczywistych ciał stałych.

E. Enriques: Motywy filozofii Eugeniusza Rignano (I motivi della filosofia di Eugenio Rignano). Str. 377—384. Zmarły w r. 1930 Eugenio Rignano wyszedł wprawdzie z Uniwersytetu w Pizie, siedziły filozofów idealistycznych, lecz trzymał się zdala od spekulacji idealistycznych. Był empirykiem. Ogłaszał dzieła z dziedziny ekonomii, biologii, psychologii myślenia i etyki.

Dr. T. Witwicki (Lwów).

b

ZAPISKI BIBLIOGRAFICZNE.

a) Prace polskie.

Filozofia wogóle.

Zieleńczyk A. Zagadnienie filozofii narodowej. — Droga, Warszawa, 1929, nr. 1. str. 35—45.

Sobociński B. Informator o studiach i egzaminach filozoficznych na Uniwersytecie Warszawskim. Warszawa, Koło Filozoficzne Studentów Uniwersytetu Warszawskiego, 1933, str. 24.

Leleszówna H. Wychowanie obywatelsko-państwowe a nauka propedeutyki filozofii w liceum. — Zrąb, Warszawa, 1932, nr. 10.

Wydania dzieł.

Dionysius Areopagita zob. Przekłady na jęz. polski.

Montaigne M. zob. Przekłady na jęz. polski.

Pascal zob. Przekłady na jęz. polski.

Historja filozofii.

Tatarkiewicz Wł. Historia filozofii. Tom I. Filozofia starożytna i średniowieczna. Str. 399 i 14 plansz. Tom II. Filozofia nowożytna. Str. 321 i 28 plansz. — Wydanie drugie. Lwów, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1933.

Chojnacki P. Ks. Postulaty i logika budowy i rozbudowy filozofii tomistycznej. Warszawa, Sgł. Księgarnia św. Wojciecha, 1932, str. 51. Zł. 2-50.

Kieszkowski B. Awerroizm i platonizm we Włoszech w ostatnich dziesięcioleciach XV wieku. — Przegląd Filozoficzny, Warszawa, XXXV (1932). 3. 4. (Księga pamiątkowa Koła filozoficznego słuchaczy Uniwersytetu Warszawskiego), str. 216—231. (Także w odbitce).

Heitzman M. Studja nad Akademią platońską we Florencji. Cz. I. II. — Sprawozdania z czynności i posiedzeń Polskiej Akademii Umiejętności, XXXVII (1932). 2. str. 21—23; XXXVIII (1933). 5. str. 25—27.

Heitzman M. Studja nad Akademią platońską we Florencji. — Kwartalnik Filozoficzny, Kraków, X (1932). 3. str. 197—227; 4. str. 257—305; XI (1933). 1. str. 60—88; 2. str. 93—125; 3. str. 193—239. (Także w odbitce).

Chmaj L. Okazyonalizm i okazyonalisci. — Sprawozdania z czynności i posiedzeń Polskiej Akademii Umiejętności, XXXVII (1932). 9. str. 22—25.

Szykowski M. Czeski sąd o współczesnej filozofii polskiej. — Kuryer Warszawski nr. 304 z 3. listopada 1932.

Monografie o filozofach.

Ossowska M. Significatio per se i per aliud u Anselma. — Przegląd Filozoficzny, Warszawa, XXXV (1932). 3. 4. (Księga pamiątkowa Koła filozoficznego słuchaczy Uniwersytetu Warszawskiego), str. 212—215.

a

Abt St. Ks. Tysiącpięćsetletnia rocznica śmierci św. Augustyna. — Przegląd Oświatowy, Poznań, XXV (1930). 7. str. 219—221.

Borowski A. Ks. Własność prywatna według św. Augustyna. — Studya Augustyjańskie, 1931, str. 93—113.

Czuj J. Ks. Idea państwa u św. Augustyna. — Droga, Warszawa, 1931, str. 835—860; 1011—1019.

Św. Augustyn zob. Przekłady na jęz. polski pod Papini G.

Kotarbiński T. Program Bacona. — Przegląd Humanistyczny, Lwów, VII (1932). (Także w odbitce).

Siwecki J. Zagadnienia filozoficzne Konsolacji Boecyusza II. — Przegląd Filozoficzny, Warszawa, XXXV (1932). 1. 2. str. 81—95.

Drzewiecki H. Apologeta natchnienia (Bremont). — Droga, Warszawa, 1929, 1. str. 47—59.

Mosdorf J. Czy Comte był pozytywistą? — Przegląd Filozoficzny, Warszawa, XXXV (1932). 3. 4. (Księga pamiątkowa Koła filozoficznego słuchaczy Uniwersytetu Warszawskiego), str. 240—259. (Także w odbitce).

Pieter J. Analiza i krytyka teorii doświadczenia Johna Deweya. — Kwartalnik Filozoficzny, Kraków, X (1932). 2. str. 124—141; 3. str. 151—196. (Także w odbitce).

Harassek St. Piotr Duhem i Max Scheler o cechach narodowych nauki i filozofii. (Dok.) — Kwartalnik Filozoficzny, Kraków, X (1932). 1. str. 1—45.

Wirzubski A. Ocena krytyczna nauki Freuda. — Nowiny Psychiatryczne, Dziekanka, IX (1932). 3—4. str. 155—163.

Blaustein L. Goethe jako psycholog. — Przegląd Humanistyczny, Lwów, 1932, str. 349—364.

Piniński L. Goethe w rozmowach z Eckermannem. Uwagi o zagadnieniach filozoficznych i religijnych. — Przegląd Współczesny, Kraków, 1932, nr. 118. (Także w odbitce).

Finkelstein L. Hegel, Marx i Spinoza. (Próba syntezy). Z okazji setnej rocznicy urodzin Hegla. Warszawa, Hoesick, 1932, str. 132. Zł. 4.

Ostachowski E. Jan Baptysta van Helmont i jego filozofia przyrody (1577—1644). Kraków, Sgł. Gebethner i Wolff, 1932, str. 72.

Braun J. Hoene-Wroński a Polska współczesna. O nowy ład moralny w świecie cywilizowanym. Warszawa, Prace Instytutu mesyjanicznego im. Hoene-Wrońskiego, 1932, str. 43. Zł. 1.

Jastrzębiec-Kozłowski Cz. Hoene-Wrońskiego filozofia pedagogii. — Ruch Pedagogiczny, Kraków, XIX (1932). 7. str. 193—201; 8. str. 225—233.

Chwistek L. Tragedya werbalnej metafizyki. Z powodu książki Dra Ingardena „Das literarische Kunstwerk“. Kwartalnik Filozoficzny, Kraków, X (1932). 1. str. 46—76.

b

A. P. Ks. Krates... Kim był? — Ateneum Kapłańskie, Włocławek, XXIX (1932). 5. str. 495—496.

Postać „samotnika“ z „Wyzwolenia“. [Lutosławski]. — Kuryer Lwowski z 28. listopada 1932.

Zawirski Z. Logika trójwartościowa Jana Łukasiewicza. — Sprawozdania Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. 1931, nr. 3—4. (Także w odbitce).

Rundstein H. Przyczynek do nauki Majmonidesa o Bogu. Nauka o negatywnych atrybutach boskich. — Miesięcznik Żydowski, Warszawa, 1932. (Także w odbitce).

Chmaj L. Teorya zmysłu wewnętrznego w filozofii Maine de Birana. — Przegląd Filozoficzny, Warszawa, XXXV (1932). 1. 2. str. 96—130.

Wołczaska-Kurnatowska I. Malebranche'a teorya dóbr. — Przegląd Filozoficzny, Warszawa, XXXV (1932). 3. 4. (Księga pamiątkowa Koła filozoficznego słuchaczy Uniwersytetu Warszawskiego), str. 232—239.

Frauenglas E. Mandeville. — Kwartalnik Filozoficzny, Kraków, X (1932). 4. str. 233—256; XI (1933). str. 1—24. (Także w odbitce).

Bardach A. Karol Marks. Teorya dziejów i ekonomii. — Wiedza i Życie, Warszawa, VII (1932). 5. str. 294—307; 6. str. 357—366.

Marx zob. Hegel.

Szerer M. Żywoć człowieka mądrego (J. St. Mill). — Droga, Warszawa, 1930, str. 399—416.

Skłbniowski M. Ks. Pojęcie natchnienia u Origenesa. — Ateneum Kapłańskie, Włocławek, XVII (1931). 1. str. 24—31.

Boy-Żeleński. Pascala rozprawa o miłości. — Wiadomości Literackie, Warszawa, IX (1932). 31.

Lande J. Leon Petrażycki. — Przegląd Filozoficzny, Warszawa, XXXV (1932). 1. 2. str. 1—34.

Wspomnienie o śp. L. Petrażyckim. — Nowe Państwo, 1931, zes. 2.

Dąbrowski Z. Pitagoras i jego szkoła. — Przeszłość, Poznań, 1932, nr. 3.

Auerbach M. Platon a matematyka grecka. — Kwartalnik Klasyczny, Lwów, VI (1932). 1. str. 45—56.

Hertz A. Zmartwychwstanie Proudhona. Droga, Warszawa, 1930, str. 713—730.

Kulesza E. Ks. Kontemplacja mistyczna według Ryszarda od świętego Wiktora (dok.). — Collectanea Theologica, Lwów, XII (1931). 4. str. 383—405.

Scheler zob. Duhem.

Landau G. „Filozofia życia“ u Simmla. — Miesięcznik Żydowski, Warszawa, II (1932). 7—8. str. 86—95.

Bautro E. Idea holopluralizmu u Spinozy na tle jej rozwoju dziejowego (w 300-letnią [sic!] rocznicę jego urodzin). Lwów, 1932. Sgł. Kraków, Frommer, str. 78.

*

a

Bleiberg J. Spinoza w nowej szacie hebrajskiej. — Miesięcznik Żydowski, Warszawa, II (1932), 9—10. str. 331—334.

Rundstein H. Benedykt de Spinoza, (W 300. rocznicę urodzin). — Miesięcznik Żydowski, Warszawa, II (1932), 9—10. str. 193—220.

Schlang F. Osobistość Spinozy w świetle literatury. — Miesięcznik Żydowski, Warszawa, II (1932), 9—10. str. 335—344.

Simsund. Sadduceusz z Amsterdamu. W 300. rocznicę urodzin Spinozy. — Gazeta Poranna, Lwów, nr. 10062 z 19. IX. 1932 i nr. 10064 z 21. IX. 1932.

Spinoza zob. Hegel.

Chojnacki P. Ks. U źródeł reformy i u podstaw krytycyzmu filozofii św. Tomasza z Akwinu. Warszawa, 1932, str. 62. *Zł.* 2.40.

Czyrnek B. Ks. Wpływ duszy na ciało w psychologii św. Tomasza z Akwinu a zasady nowoczesnego spirytyzmu. Włocławek, 1932, str. 20. (Odb. z *Ateneum Kapłańskiego* XXX. 4).

Tomasz z Akwinu zob. Przekłady na jęz. polski pod Peillaube E.

Metafizyka.

Gościński St. Zagadnienia metafizyki. Studium filozoficzno-psychologiczne. Poznań, nakł. Autora, 1932, str. XIV. 348. *Zł.* 15.

Hertz A. Dzisiejszy kryzys światopoglądu. — *Zręb*, Warszawa, 1932, nr. 12.

Berkowa K. Czy istnieje dusza? B. m. *Centrowydaw.*, 1932, str. 32.

Geblewicz E. Analiza pojęcia celu. — *Przegląd Filozoficzny*, Warszawa, XXXV (1932), 3. 4. (Księga pamiątkowa Koła filozoficznego słuchaczy Uniwersytetu Warszawskiego), str. 65—76.

Teoria poznania.

Tarski A. Pojęcie prawdy w językach nauk dedukcyjnych. Warszawa, Towarzystwo Naukowe Warszawskie, 1933, str. VII. 116.

Neyman J. Przyczynek do teorii wiarogodności hipotez statystycznych. — *Prace Instytutu im. Nenckiego*, vol. 7. 1930/1, Warszawa, Towarzystwo Naukowe Warszawskie, [1933], str. 27.

Logika.

Kobyłecki St. Ks. Logika a logika tradycyjna i logika matematyczna. Kraków, 1932, str. 209—226; 76—94. (Odb. z *Przeglądu Powszechnego*, nr. 585, 586).

Hosiassonówna J. „Logistyka“ a logika tradycyjna. II. — *Wiedza i Życie*, Warszawa, VII (1932), 5. str. 278—285; 8—9. str. 495—509.

Czeżowski T. O zależności między treściami i zakresami pojęć. — *Przegląd Filozoficzny*, Warszawa, XXXV (1932), 1. 2. str. 70—80.

Sobociński B. Z badań nad teorią dedukcji. — *Przegląd Filozoficzny*, Warszawa, XXXV (1932), 3. 4. (Księga pamiątkowa Koła filozoficznego słuchaczy Uniwersytetu Warszawskiego), str. 1—25. (Także w *odbitce*).

b

Szober S. O podstawach rozróżniania formy prostej i złożonej przymiotników. — *Sprawozdania z posiedzeń Towarzystwa Naukowego Warszawskiego*, Wydział I. XXV (1932), 1—6. str. 7.

Klemensiewicz Z. Studya syntaktyczne. O wypowiedzeniu i jego rodzajach. — *Sprawozdania z posiedzeń Towarzystwa Naukowego Warszawskiego*, Warszawa, Wydział I. XXV (1932), 1—6. str. 15—36.

Suchodolski B. Przebudowa podstaw nauk humanistycznych. Warszawa, Sgł. Księgarnia Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, 1928, str. 63.

Stawarski A. Z zagadnień filozofii humanistyki. — *Przegląd Współczesny*, Kraków, XI (1932), nr. 124, str. 204—219.

Łukasiewicz J. Dowód zupełności dwuwartościowego rachunku zdań. — *Sprawozdania z posiedzeń Towarzystwa Naukowego Warszawskiego*, Wydział III. XXIV (1931), 2—6. str. 153—182. Warszawa, 1932.

Wajsberg M. Aksjomatyzacja trójwartościowego rachunku zdań. — *Sprawozdania z posiedzeń Towarzystwa Naukowego Warszawskiego*, Wydział III. XXIV (1931), 2—6. str. 126—148. Warszawa, 1932.

Petel Fr. Pojęcie nieskończoności w matematyce współczesnej. — *Sprawozdanie Dyrekcji Państwowego Gimnazjum II. im. Augusta Witkowskiego w Jarosławiu za rok szk. 1932/33*. Jarosław, 1933.

Hosiassonówna J. Uwagi w sprawie pojęcia prawdopodobieństwa jako granicy częstości. — *Przegląd Filozoficzny*, Warszawa, XXXV (1932), 3. 4. (Księga pamiątkowa Koła filozoficznego słuchaczy Uniwersytetu Warszawskiego), str. 194—208.

Psychologia.

Psychologia wogóle i zagadnienia ogólne.

Lewandowicz J. Z działalności miejskiego laboratorium psychologicznego w Poznaniu. — *Przyjaciel Szkoły*, Poznań, XI (1932), 3. str. 93—99.

Wiże K. Psychologia w stosunku do filozofii medycyny. — *Nowiny Psychiatryczne*, Dziekanika, X (1932), 1—2. str. 10—26.

Sieniński F. Rola psychologii w pediatrii. — *Praktyka Lekarska*, bezpłatny dodatek do *Polskiej Gazety Lekarskiej*, Lwów, 1932, arkusz 10, str. 145—150.

Sieniński F. Rola psychologii w pediatrii. — *Medycyna*, 1932, nr. 20.

Okuszeko K. Podświadomość i jej stosunek do stanów świadomych. — *Rocznik Psychiatryczny*, zeszyt XVIII i XIX.

a

Śniegocki W. Behawioryzm z punktu widzenia metodologii. — Przegląd Filozoficzny, Warszawa, XXXV (1932). 3. 4. (Księga pamiątkowa Koła filozoficznego słuchaczy Uniwersytetu Warszawskiego), str. 105—120. (Także w odbitce).

Kowalski W. Z badań nad wyćwiczalnością. O korelacji wyniku pierwotnego ze skutkiem ćwiczenia absolutnym i stosunkowym. — Kwartalnik Psychologiczny, Poznań, III (1932). 3—4. str. 447—458. (Także w odbitce).

Igel S. Pierwsza lekcja psychologii. — Przegląd Humanistyczny, Lwów, VII (1932). 2—3. str. 171—179.

Funkcje systemu nerwowego.

Mazurkiewicz J. Integracje nerwowe. Cz. I. Postawienie zagadnienia. Cz. II. Integracja czynności odruchowych. — Sprawozdania z czynności i posiedzeń Polskiej Akademii Umiejętności, XXXVII (1932). 3. str. 25—26.

Rakowski Z. O zmęczeniu nerwu słuchowego. Wilno, „Pogoń“, 1932, str. 4.

Pamięć i wyobraźnia.

Markinówna E. O pojęciu fantazyi. — Przegląd Filozoficzny, Warszawa, XXXV (1932). 3. 4. (Księga pamiątkowa Koła filozoficznego słuchaczy Uniwersytetu Warszawskiego), str. 146—155. (Także w odbitce).

Wiegner A. W sprawie wyobrażeń imaginatywnych. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXV (1932). 1. 2. str. 131—134.

Wachtel J. Obrazy eidetyczne i następcze w przestrzeni zwiarcia. — Kwartalnik Psychologiczny, Poznań, III (1932). 3—4. str. 439—446. (Także w odbitce).

Wachtel J. Z badań nad fenomenologią eidetyzmu. — Ruch Pedagogiczny, Kraków, XIX (1932). 6. str. 166—171.

Wachtel J. Wyjaśnienia dziecięce w eksperymencie eidetyzmu. — Ruch Pedagogiczny, Kraków, XIX (1932). 4. str. 112—118.

Wachtel J. Badania nad rozpowszechnieniem eidetyzmu w szkołach m. Łodzi. — Ruch Pedagogiczny, Kraków, XIX (1932). 3. str. 65—76.

Mikulski K. Przypadek eidetyzmu poalkoholowego — Nowiny Psychiatryczne, Dziekanka, X (1932). 1—2. str. 80—92.

Uwaga, sążnienie.

Biegeleisen B. Analiza uwagi w świetle badań psychologicznych. — Kwartalnik Psychologiczny, Poznań, III (1932). 1. str. 31—83. (Także w odbitce).

Bornstein B. Są a konsonans. — Polskie Archiwum Psychologii, Warszawa, V (1932). 1. str. 48—62. (Także w odbitce).

Laniewski A. Z psychologii świadka. — Cza-pismo Sędziowskie, Lwów, 1932, nr. 5—6.

Wiśniewska R. Przyczynek do badań eksperymentalnych nad błędami w zeznaniach świad-

b

ków. — Przegląd Filozoficzny, Warszawa, XXXV (1932). 3. 4. (Księga pamiątkowa Koła filozoficznego słuchaczy Uniwersytetu Warszawskiego), str. 156—170.

Kulański F. O inteligencji. — Przyjaciel Szkoły, Poznań, XI (1932). 20. str. 651—654.

Stomczyński J. Istota i rodzaje inteligencji według W. Sterna. — Szkoła Zawodowa, Poznań, 1932, nr. 1.

Wola.

Wiegner A. Uwagi nad teorią postanowień Wł. Witwickiego. — Kwartalnik Psychologiczny, Poznań, III (1932). 3—4. str. 489—491.

Witwicki Wł. W sprawie teorii postanowień. — Kwartalnik Psychologiczny, Poznań, III (1932). 3. 4. str. 492—502.

Spoleczne funkcje jednostki.

Bak St. O tworzeniu się mowy ludzkiej. Lwów, 1932, str. 11. (Odb. z „Przyrody i Techniki“).

Stębowska A. Zaburzenia mowy. — Pedia-trya Polska, 1932, nr. 6.

Osobliwe stany świadomości.

Władyczko St. W sprawie snu i marzeń sen-nych. Warszawa, Główna Księgarnia Wojskowa.

Bychowski G. Psychologia seksualna. — Za-gadnienia Rasy, XIV (1932). 1.

Psychoanaliza. Psychologia indywidualna Adlera,

Grafowa K. Metoda psychoanalityczna w o-piece społecznej. — Przegląd Społeczny, Lwów, VI (1932) 11. str. 276—281.

Kazimierowicz H. Ks. Katolicyzm w świetle psychoanalizy. Warszawa, 1932, str. 26. (Odb. z Przeglądu Katolickiego, LXIX nry 29—31).

Kazimierowicz H. Ks. Psychoanaliza w kon-fesyjale. — Przegląd Katolicki, 1932, nry 30—34.

Kodisowa J. Wstęp do psychologii indywidu-alnej. — Kwartalnik Filozoficzny, Kraków, X (1932). 2. str. 93—123.

Dzierzbicka W. Psychologia indywidualna. — Oświata i Wychowanie, Warszawa, IV (1932). 10. str. 942—960.

Kohn J. Praca w instytucjach psychologii in-dywiduальной we Wiedniu. — Miesięcznik Ped-a-gogiczny, Cieszyn, XLI (1932). 3. str. 111—115.

Piotrowska W. Psychologia indywidualna a pediatria. — Pediatria Polska, XII (1932). 1.

Gutman L. Na marginesie wskazań psycholo-gii indywidualnej. Lwów, Sgł. Książnica-Atlas, [1932], str. 29. Zł. 1.

Psychopatologia.

Borowiecki St. Sprawozdanie z XII. Zjazdu psychiatrów polskich w Białymstoku i Choro-szczy. — Kwartalnik Psychologiczny, Poznań, III (1932). 3—4. str. 505—511.

a

Dreszer R. O normalnej i patologicznej indukcji psychicznej. — Rocznik Psychiatryczny, Warszawa, 1932, zesz. XVIII/XIX. (Także w odbitce).

Sterling Wł. Guzy mózgowia a zmiany psychiczne. — Medycyna, 1932, nr. 19.

Jędraszko A. i Sterling Wł. Rzadki przypadek pseudologii fantastycznej u debila. — Szkoła Specjalna, Warszawa, IX (1932/33). 1. str. 41—46.

Wirszubski A. Zespół nerwowo-psychiczny na tle zaszczepienia. — Rocznik Psychiatryczny, Warszawa, 1932, zesz. XVIII/XIX.

Psychologia jednostek i typów, psychologia społeczna.

Drohocki. Próba nowej typologii. — Nowiny Psychiatryczne, Dziekanka, IX (1932). 3—4. str. 251—255.

Sochański H. O jednym z najciekawszych typów somatycznych u ludzi, o jego istocie, pochodzeniu, właściwościach i schorzeniach. — Polska Gazeta Lekarska, Lwów, XI (1932). 23. str. 421—426.

Higier S. Charakterologia. — Wiedza i Życie, Warszawa, VII (1932) 12. str. 709—717.

Langholz L. Testy charakterologiczne Henninga. Odbitka z „Chowanny“, 1931.

Wize K. Charakter w ujęciu psychologicznym i fizyologicznym. — Nowiny Psychiatryczne, Dziekanka, IX (1932). 1—2. str. 5—14.

Łuniewski W. Uczucia moralne i znaczenie samoistnego ich braku w patologii psychiki ludzkiej. — Rocznik Psychiatryczny, zesz. XVIII i XIX. (Także w odbitce).

Urstein M. Przestępczość a psychoza. Studium psychologiczno-prawnicze o katatonii z dołączeniem pięciu orzeczeń sądowo-lekarskich. Warszawa, Wydawnictwo Współczesne, 1932, str. 287.

Laniewski A. Z psychologii oskarżonego. — Czasopismo Sędziowskie, Lwów, 1932, nry 3. 4.

Janwicz. Przyczynek do psychologii Polakutubylca. — Poradnik Nauczycielski, II. 2.

Materyały do badania psychologii twórczości naukowej. Życiorys I. Życiorys II. — Nauka Polska, jej potrzeby, organizacja i rozwój, XV. Warszawa, Kasa im. Mianowskiego, 1932, str. 241—272.

Sterling Wł. O hodowli geniuszów i talentów. — Zagadnienia Rasy, XIV (1932). 1.

Szman St. Nowe oblicze genialności. [Streszczenie odczytu]. — Miesięcznik Pedagogiczny, Cieszyn, XLI (1932). 4. str. 129—132.

Ociemniał o sobie. Praca zbiorowa ociemniałych wychowanków Państwowego Instytutu Głuchoniemych i Ociemniałych w Warszawie Warszawa, Wyd. Państwowego Instytutu Głuchoniemych i Ociemniałych, 1932, str. 35.

Głogowski K. Głuchociemna Helena Keller. — Nauczyciel Głuchoniemych i Niewidomych, Warszawa, 1932, nry 3. 4. (Także w odbitce).

b

Ossowski St. Życie chwilą (Szkic psychologiczny). — Wiedza i Życie, Warszawa, VII (1932). 6. str. 371—374.

David J. Wł. O duszy nauczycielstwa. Nowe wydanie. Warszawa, Nasza Księgarnia, 1932, str. 40.

Kowalski Wł. Uwagi krytyczne w związku z artykułem p. St. Studenckiego: „O typie psychofizycznym Polaka“. — Kwartalnik Psychologiczny, Poznań, III (1932). 1. str. 90—93.

Studencki St. Odpowiedź na „Uwagi krytyczne“ p. W. Kowalskiego. — Kwartalnik Psychologiczny, Poznań, III (1932). 1. str. 94—97.

Dobrowolski K. Umysłowość i moralność społeczeństwa staropolskiego. — Kultura Staropolska, Kraków, Polska Akademia Umiejętności, 1932, str. 168—204.

Bałaaban M. Umysłowość i moralność żydostwa polskiego XVI. wieku. — Kultura Staropolska, Kraków, Polska Akademia Umiejętności, 1932, str. 606—639.

Żukotyńska B. Psychologia Francuza w życiu prywatnym i społecznym. — Neofilolog, Warszawa, III (1932). 1.

Majewski P. Ks. Przyczynek do charakterystyki duszy murzyńskiej. — Annales Missiologicae, Poznań, V (1932/33).

Szczurkiewicz T. Szkice z pogranicza psychologii i socjologii. — Przewodnik Społeczny, Poznań, 1932, nr. 6.

Berman A. W sprawie przedmiotu i podziału psychologii społecznej. — Przegląd Filozoficzny, Warszawa, XXXV (1932). 3. 4. (Księga pamiątkowa Koła filozoficznego słuchaczy Uniwersytetu Warszawskiego), str. 121—145. (Także w odbitce).

Bernstein I. Psychologia zbiorowości. — Pokłosie Szkolne, Płock, 1931, nry 3. 4—5; 1932, nry 7. 8—9.

Blaustein L. Psychologia opieki społecznej. — Przegląd Społeczny, Lwów, VI (1932). 2. str. 47—55; 3. str. 87—95.

Kazimierowicz H. Ks. Rodzina pierwotna w świetle etnologii i etnopsychologii. Nakł. Autora, str. 31.

Vogel-Barenblüth D. Mieszkanie w swej funkcji psychicznej i społecznej. — Przegląd Społeczny, Lwów, VI (1932). 8. 9. str. 208—217.

Psychotechnika. Poradnictwo zawodowe.

Macewicz P. Echa VII. Międzynarodowego Psychotechnicznego Kongresu w Moskwie w dniach 8.—13. września 1931. — Psychotechnika, VI (1932). 1. str. 1—19.

Kessler J. Z zagadnień ogólnopolskiej Konferencji psychotechnicznej. — Przegląd Społeczny, Lwów, VI (1932). 8. 9. str. 225—227.

R. Z. Z Kongresu psychotechnicznego. — Praca Nauczycielska, III (1932).

Studencki St. Sprawozdanie z II. Ogólnopolskiej Konferencji psychotechnicznej. — Kwar-

a

talnik Psychologiczny, Poznań, III (1932). 3—4. str. 503—505.

Błachowski St. O psychotechnice czechosłowackiej. — Psychotechnika, VI (1932). 3. str. 115—123.

Wojciechowski J. W sprawie ogólnych ocen wyników badań psychotechnicznych. — Psychotechnika, VI (1932). 3. str. 124—132.

Biegeleisen B. O wartości diagnostycznej badania psychotechnicznego. — Psychotechnika, V (1931). 1. str. 1—37.

Kowalski Wł. Jak można podnieść diagnostyczność badań psychotechnicznych? — Psychotechnika, V (1931). 3. str. 117—125.

Gorzechowski W. Parę uwag na temat „Jak można podnieść diagnostyczność badań psychotechnicznych?” — Psychotechnika, VI (1932). 2. str. 85—88.

Targoński H. O stałości oceny psychotechnicznej w świetle badania powtórnego. — Psychotechnika, VI (1932). 2. str. 57—65.

Jaszuński J. Psychotechnika a młodzież żydowska. — Miesięcznik Żydowski, Warszawa, I (1931). 4. str. 365—374.

Rostkowski St. Psychotechnika w szkole średniej. — Przegląd Pedagogiczny, Warszawa, LI (1932). 16. str. 309—310.

Wojciechowski J. Psychotechnika kolejowa na wystawie komunikacji i turystyki w Poznaniu. — Psychotechnika, IV (1930). 3. str. 124—130.

Bornstejn M. Fizyo- i psychotechnika w przemyśle chemicznym i farmaceutycznym. (dok.) — Wiadomości Farmaceutyczne, LIX (1932). 17.

Walther L. Psychologia pracy. (Technopsychologia przemysłowej pracy). — Kwartalnik Psychologiczny, Poznań, III (1932). 2. str. 144—203.

Studencki St. Zagadnienie tempa pracy i dokładności pracy z punktu widzenia antropologicznego. — Psychotechnika, V (1931). 2. str. 1—23.

Wojciechowski J. Wady zebrań i posiedzeń. — Psychotechnika, VII (1933). 2. str. 109—112.

Witwicki Wł. Słódko w sprawie przewodniczenia na zebraniach naukowych. — Psychotechnika, VII (1933). 2. str. 112—114.

Studencki St. W obronie średniej arytmetycznej. — Psychotechnika, IV (1930). 4. str. 147—154.

Sprawozdanie z działalności Poradni zawodowej Towarzystwa „Patronat nad młodzieżą rzemieślniczą i przemysłową w Łodzi” za rok 1931. Łódź, Patronat nad młodzieżą rzemieślniczą i przemysłową w Łodzi, 1932, str. 61.

Sapiro M. Wybór zawodu. Popularny wykład o psychotechnice. Wilno, Sgł. Dom Książki Polskiej, 1932, str. 27. Zł. 0:50.

Mackiewiczówna S. Poradnie psychologiczne. — Młoda Matka, VI (1932). 17—18.

Wojciechowski J. Wyćwiczalność i ćwiczenie sprawności zawodowych. — Psychotechnika, V (1931). 3. 4. str. 93—116; 153—169.

b

Zawadzki B. Konstytucja psychofizyczna a zdatność do zawodu lotnika. — Przegląd Sportowo-lekarski, III (1931). 4.

Polkowski K. O konieczności rozszerzenia badań zmysłu równowagi u personelu latającego. — Lekarz Wojskowy, 1932, nr. 12.

Zawadzki B. Badania nad czasem reakcji na utratę równowagi. — Zawody narciarskie w świetle badań lekarskich. Sprawozdanie z prac Komisji lekarskiej Rady Naukowej Wychowania fizycznego, wykonanych w czasie międzyar. zawodów narciarskich w Zakopanem w r. 1929, Warszawa, Przegląd Sportowy, 1932, str. 12.

Testy zbiorowe. Warszawa, Centrum Badań Lotniczo-lekarskich, 1932, str. 12.

Kruk W. Psychotechnika doboru pracowników w komunikacji w Wiedniu. — Psychotechnika, IV (1930). 3. str. 105—123.

Wojciechowski J. Badanie kierowców samochodowych w Barcelonie. — Psychotechnika, IV (1930). 4. str. 182—187.

Zaniewska-Kławe H. Z badań nad zmiennością wyników testów. — Psychotechnika, VI (1932). 4. str. 188—197.

Wojciechowski J. Metody ocen wyników testów wobec dążeń do ujednostajnienia. — Psychotechnika, IV (1930). 4. str. 166—170.

Biegeleisen B. Jeszcze o ocenie wyników testów. — Psychotechnika, IV (1930). 4. str. 170—178.

Ormian H. Jak oceniać szybkość rozwiązywania testów? — Psychotechnika, VI (1932). 3. str. 133—139.

Studencki St. Monografia testu „deseczki” do badania inteligencji praktycznej. — Psychotechnika, V (1931). 1. str. 38—48.

Trzeźniewski H. M. Przyczynek do badań nad czynnikiem „g” Spearmana. — Polskie Archiwum Psychologii, V (1932). 4. str. 427—430. (Także w odtbitce).

Targoński H. Przyczynek do monografii testu „podzielność uwagi” według J. Lahy. — Psychotechnika, V (1931). 2. str. 24—32.

Romahn E. W sprawie obliczania wyników w próbie Bernsteina. — Kwartalnik Psychologiczny, Poznań, III (1932). 3—4. str. 459—465. (Także w odtbitce).

Lendzionówna J. Monografia testu „porządkowanie numerów”. — Psychotechnika, VI (1932). 4. str. 198—208.

Rozwój psychiczny człowieka.

Arkusze obserwacyjny, opracowany przez Sekcję Psychologów szkolnych przy Kole psychologicznym im. Józefy Joteyko. Warszawa, Nasza Księgarnia, 1932, str. 23. Zł. 0:40.

Szman St. Podstawowe zagadnienia konstrukcji i wypełniania karty indywidualności. Warszawa, Sgł. Dom Książki Polskiej, 1932, str. 44.

Rubin I. Istota duszy dziecięcej. — Dos Kind, Warszawa, 1931, nr. 12.

a

- Steliga W.** Rozmaitość uzdolnień u dzieci. — Przyjaciel Szkoły, Poznań, XI (1932). 1—2, str. 22—28.
- Czarnecki J.** Współczesne poglądy na myślenie dzieci. — Przyjaciel Szkoły, Poznań, XI (1932). 15. str. 491—496.
- Zamenhof M.** Seksualizm wieku dziecięcego. — Warszawskie Czasopismo Lekarskie, 1932, nr. 48.
- Ormian H.** Działalność samorządu uczniowskiego w świetle psychologii. — Ruch Pedagogiczny, Kraków, XIX (1932). 5. str. 132—138.
- Szuman St.** Psychologia ćwiczeń cielesnych. Warszawa, 1932, str. 33. (Odb. z Przeglądu Fizjologii Ruchu).
- Feilhauer A. K.** Psychologia robótek. — Szkoła, Warszawa, 1931, nr. 10.
- Zandowa N.** O dzieciach t. zw. „trudnych” i zaniedbanych. — Szkoła Specjalna, Warszawa, VIII (1931/32). 1—2. str. 33—41.
- Gromski M.** Dzieci nerwowe. — Młoda Matka, VI (1932). 17—18.
- Hanowa N.** Dziecko krnąbrne i brutalne. — Szkoła Specjalna, Warszawa, VIII (1931/2). 4. str. 196—201.
- Śniehota F.** Dziecko leniwe. — Szkoła Śląska, Katowice, 1932, nr. 7.
- Kuchta J.** Dziecko-włóczęga. Warszawa, Arct, str. 172. Zł. 6.
- Śniehota F.** Badania nad inteligencją dzieci jedynaków. — Szkoła Śląska, Katowice, 1932, nry 9. 10; 1933, nr. 1.
- Kamiński St.** Typowe nachylenie psychiczne chłopców. — Przyjaciel Szkoły, Poznań, XI (1932). 5. str. 163—170.
- Lewenfiżowa T.** Pierwsze przejawy inteligencji u dzieci. — Młoda Matka VII (1933). 19.
- Szuman St.** Geneza przedmiotu. (O dynamicznej integracji sfer zmysłowych we wczesnym dzieciństwie). — Kwartalnik Psychologiczny, Poznań, III (1932). 3—4. str. 363—394. (Także w odbitce).
- Szuman St.** Rozwój ruchów u dziecka w wieku przedszkolnym i znaczenie tego rozwoju dla teorii i praktyki wychowania fizycznego. — Wychowanie Fizyczne, Warszawa, 1932, nry 6, 7—9. (Także w odbitce).
- Świątek St.** Struktura dziecka na progu szkoły. — Przyjaciel Szkoły, Poznań, XI (1932). 14. str. 467—470.
- Bernstein I.** Badania psychologiczne na terenie szkoły polskiej. — Pokłosie Szkolne, Płock, 1932, nr. 8—9.
- Filsak J.** Znaczenie badań psychologicznych w szkole powszechnej. — Przyjaciel Szkoły, Poznań, XI (1932). 3. str. 99—107.
- Zurowski A.** Znaczenie badań psychologicznych w szkole powszechnej. — Przyjaciel Szkoły, Poznań, XI (1932). 4. str. 128—134. (Także w odbitce).
- Strumiłło T.** O niektórych pilnych postulatach w sprawie badań psychologicznych w szkole. —

b

- Ruch Pedagogiczny, Kraków, XIX (1932). 3* str. 76—82.
- Baley St.** Uwagi o „dojrzałości szkolnej”. — Polskie Archiwum Psychologii, Warszawa, V (1932). 1. str. 1—4.
- Choma Wł.** Próba zastosowania testów dra Herberta Winklera do badania dojrzałości szkolnej dzieci. — Polskie Archiwum Psychologii, Warszawa, V (1932). 1. (Także w odbitce).
- Kahan H.** Badania psychologiczne w zakładach opiekuńczo-wychowawczych. — Wychowawca, V. 2.
- Markinówna E.** Obserwacje psychologiczne nad dziećmi w szkole. — Dziecko, Warszawa, I (1932). 1.
- Opracowanie wyników ankiet, dotyczących zainteresowań młodzieży, przeprowadzonych przez Ministerstwo W. R. i O. P. w związku z reformą programów szkolnych. — Polskie Archiwum Psychologii, Warszawa, V (1932). 2—3. str. 97—330.
- Groszlikowa B.** Zainteresowania dzieci i młodzieży. — II. Kongres pedagogiczny Związku Nauczycielstwa Polskiego w Wilnie od 2. do 4. lipca 1931. Warszawa, Związek Nauczycielstwa Polskiego, 1932.
- Kuchta J.** Rozwój psychiczny młodzieży w okresie jej pobytu w szkole powszechnej i średniej. — Miesięcznik Pedagogiczny, Cieszyn, XLI (1932). 11. str. 289—297; 12. str. 324—330.
- Gembala A.** O t. zw. wieku przejściowym uwag kilka. — Miesięcznik Pedagogiczny, Cieszyn, XLI (1932). 5. str. 161—172; 6—7. str. 193—199.
- Baley St.** Psychologia wieku dojrzewania. Wyd. II. Lwów-Warszawa, Książnica-Atlas, 1932, str. 262.
- Brachowski St.** O fazach rozwoju psychicznego młodzieży. — Poradnik w sprawach nauczania i wychowania, Warszawa, II (1930). (Wydawnictwo Ministerstwa W. R. i O. P.)
- Lubojacki J.** Rozwój psychiczny młodzieży. Brześć nad Bugiem, 1932, str. 17.
- Kuchta J.** Rozwój psychiczny młodzieży a praca szkolna. Warszawa, Stow. Chrz.-Narod. Naucz. Szkół Powsz., Sgł. Dom Książki Polskiej, 1932, str. 56. Zł. 2.50. — Wyd. 2. Warszawa, tamże, 1933, str. 103.
- Ziemnowicz M.** Motywacja postępowania i jej ocena w życiu szkolnym. B. m., 1933, str. 48. (Odb. z Chowanny, 1932).
- Czarnecka St.** Z psychologii młodzieży. — Przyjaciel Szkoły, Poznań, XI (1932). 5. str. 158—163.
- Łempicka W.** O typach psychicznych młodzieży. — Zagadnienia Rasy, XIV (1932). 1.
- Szuman St.** Rozwój młodzieńczego idealizmu. — Chowanna, Katowice, 1932, nr. 1—4.
- Dąbrowski P. Z.** Młodzież szkolna o lenistwie. — Muzeum, Lwów, XLVII (1932). 2. str. 65—82.

a

Blaustein L. Lenistwo u dzieci i młodzieży. — Chowanna, Katowice, 1932, nr. 1—4.

Błachowski St. Kłamstwo. (Metody, istota, zapobieganie). — Chowanna, Katowice, 1932, nr. 1—4. (Także w odblacie).

Grzywo-Dąbrowska M. Samobójstwa młodzieży szkolnej na podstawie ankiety. (dok.). — Oświata i Wychowanie, Warszawa, IV (1932). 2. str. 133—163.

Grzywo-Dąbrowska M. Samobójstwo młodzieży. — Życie Dziecka, 1932, nr. 7.

Odyniec W. Samobójstwo wśród młodzieży szkolnej. — Nowiny Psychiatryczne, Dziekan-ka, IX (1932). 3—4. str. 145—155.

Perelman A. Przyczynek do psychologii młodzieży żydowskiej. Łódź, 1932, str. 43. Zł. 2.50.

Kuchta J. Książka zakazana. — Muzeum, Lwów, XLVII (1932). 1. str. 1—28.

Sterling Wł. O fenomenalnych uzdolnieniach dzieci umysłowo upośledzonych. — Szkoła Specjalna, Warszawa, VIII (1931/32). 1—2. str. 1—3.

Flisak J. Wpływ ćwiczeń fizycznych na rozwój wzgl. normowanie funkcji duchowych dziecka umysłowo upośledzonego. — Szkoła Specjalna, Warszawa, VIII (1931/32). 1—2. str. 62—66.

Perl-Neudingowa J. Dziecko zacofane umysłowo przed sądem. — Życie Dziecka, 1932, nr. 7, nr. 8—9.

Heller T. Z psychologii kryminalnej dziecka i nieletniego. — Szkoła Specjalna, Warszawa, VIII (1931/32). 1.

Hanowa N. Specyficzne rysy psychiki dzieci moralnie zaniedbanych. — Szkoła Specjalna, Warszawa, VIII (1931/32). 3. str. 131—139.

Librachowa M. Współczesne kierunki psychologii i ich znaczenie dla pedagogiki. — II. Kongres pedagogiczny Związku Nauczycielstwa Polskiego w Wilnie od 4.—8. lipca 1931. Warszawa, Związek Nauczycielstwa Polskiego, 1932. (Także w odblacie).

Sterling Wł. Pedagogika a psychopatologia. — Szkoła Specjalna, Warszawa, VIII (1931/32). 4. str. 175—183.

Blaustein L. Przyczynki do psychologii i pedagogiki karności. — Chowanna, 1931, str. 215—246.

Wiher Wł. Ks. Wolność woli, determinizm psychologiczny jako zagadnienie etyczne i wychowawcze. Warszawa, 1932, str. 16. (Odb. z Miesięcznika Katechetycznego).

Kaczyńska M. Opieka psychologiczna nad dzieckiem szkolnym. — II. Kongres pedagogiczny Związku Nauczycielstwa Polskiego w Wilnie od 4. do 8. lipca 1931. Warszawa, Związek Nauczycielstwa Polskiego, 1932.

Burzycka J. Opieka psychologiczna nad młodzieżą, opuszczającą szkoły powszechne. — II. Kongres pedagogiczny Związku Nauczycielstwa

b

Polskiego w Wilnie od 4.—8. lipca 1931. Warszawa, Związek Nauczycielstwa Polskiego, 1932.

Lissa Z. Psychologia współczesna a wychowanie muzyczne. — Muzyka w Szkole, 1932, nr. 7.

Schnell J. Psychologia lekarska i poradnia wychowawcza oraz pedagogiczno-lekarska w Budapeszcie. — Szkoła Specjalna, Warszawa, VIII (1931/32). 4. str. 201—206.

Langholz L. Charakterologia w życiu szkolnym. — Ruch Pedagogiczny, Kraków, XIX (1932). 8. str. 237—251; 9. str. 263—270; 10. str. 309—317.

Kłęsk A. Pesymizm a szkoła. — Przyjaciel Szkoły, Poznań, XI (1932). 20. str. 658—659.

Kuchta J. Psychologiczne podstawy nowych programów dla szkół powszechnych i gimnazjum czteroletniego. — Przyjaciel Szkoły, Poznań, XI (1932). 18. str. 600—606.

Kuchta J. Psychologiczne podstawy nowych programów. — Zręb, Warszawa, 1932, nr. 10. (Także w odblacie).

Psychologia zwierząt.

Poradnik dla samouków. Tom X. Wskazówki metodyczne dla studyjujących pod red. St. Michalskiego. Wyd. nowe. Zoologia II. Histologia, fizjologia zwierząt, embryologia, psychologia porównawcza zwierząt. Warszawa, Kasa im. Mianowskiego, 1932, str. X. 554.

Dembowski J. Zagadnienie instynktów zwierzęcego. — Wiedza i Życie, Warszawa, VII (1932). 6. str. 335—340; 7. str. 412—422.

Sokołowski J. Kilka uwag o psychologii ptaków. — Czasopismo Przyrodnicze, Łódź, 1932, nr. 7—8.

Maszevska-Knappe J. W sprawie psychologii ptaków. — Czasopismo Przyrodnicze, Łódź, 1932, nr. 7—8. (Także w odblacie).

Zacwilichowski J. Unerwienie i narządy zmysłowe skrzydeł owadów. Cz. III. — Sprawozdania z czynności i posiedzeń Polskiej Akademii Umiejętności, XXXVII (1932). 2. str. 27—28.

Zacwilichowski J. Unerwienie i narządy zmysłowe pokładka pilarza. — Sprawozdania z czynności i posiedzeń Polskiej Akademii Umiejętności, XXXVII (1932). 6. str. 46.

Natanson-Grodzińska N. O plastyczności instynktów u wodnych gąsienic nurcicy. — Sprawozdania z czynności i posiedzeń Polskiej Akademii Umiejętności, XXXVII (1932). 5. str. 16.

Kawecki Z. Spostrzeżenia nad zachowaniem się i orientacją zmysłową u larw złotooków. — Sprawozdania z czynności i posiedzeń Polskiej Akademii Umiejętności, XXXVII (1932). 4. str. 15—16.

Łossowska-Woydyłowa M. Przyczynek do znajomości kopułek zmysłowych u Brudnicy nieparki (Lymatria dispar L.). Wilno. Wyd. z zasiłku Funduszu Kultury Narodowej, 1932, str. 14. (Prace Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie).

a

Estetyka.

Dobrowolski T. Osamotnienie sztuki. Przyczynek do poznania świadomości estetycznej tłumu i elity. Kraków, 1932, str. 24. (Odb. z Przeglądu Współczesnego).

Ossowski St. Obrazowość opisu artystycznego a myślenie bezobrazowe. — Przegląd Filozoficzny, Warszawa, XXXV (1932) 3. 4. (Księga pamiątkowa Koła filozoficznego słuchaczy Uniwersytetu Warszawskiego), str. 208—211.

Wallis-Walfisz M. O zdaniach estetycznych. — Przegląd Filozoficzny, Warszawa, XXXV (1932) 3. 4 (Księga pamiątkowa Koła filozoficznego słuchaczy Uniwersytetu Warszawskiego), str. 179—207. (Także w uzupełnionej odbitce).

Wallis-Walfisz M. O niewrażliwości estetycznej. — Wiedza i Życie, Warszawa, VIII (1933) 2. str. 122—127.

Wallis-Walfisz M. Klasyfikacja sztuk. — Wiedza i Życie, Warszawa, VII (1932) 10. str. 585—594; 11. str. 640—653.

Lisowski K. O odrębności estetycznego działania poezji. — Sprawozdania z posiedzeń Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, Wydział II. XXV (1932) 7—9. str. 144—171. (Także w odbitce).

Cymermanówna S. O działaniu estetycznym muzyki. — Sprawozdania z posiedzeń Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, Wydz. II. XXV (1932) 1—6. str. 28—45.

Rymaszczyk J. M. Muzyka a sugestia. Warszawa, 1932, str. 125.

Skwarczyńska St. Szkice z zakresu teorii literatury (O pojęciu literatury stosowanej. Istota improwizacji i jej stanowisko w literaturze. Próba teorii rozmowy. Wartość treściowa kolorów). Lwów, Zakł. Narodowy im. Ossolińskich, 1932, str. 141.

Kowalski K. Ks. Zagadnienie piękna. Lwów, Nakł. OO. Dominikanów, 1932, str. 92.

Wallis-Walfisz M. O przedmiotach pięknych i ślicznych. — Wiedza i Życie, Warszawa, VII (1932) 5. str. 285—294.

Wallis-Walfisz M. O przedmiotach estetycznie brzydkich. — Wiedza i Życie, Warszawa, VII (1932) 6. str. 374—378; 8—9. str. 481—495.

Wallis-Walfisz M. Pierwiastki poza-estetyczne w dziełach sztuki. — Wiedza i Życie, Warszawa, VII (1932) 1. str. 25—39.

Filozofówna I. Uwagi o t. zw. „systemie” Stanisławskiego. — Przegląd Filozoficzny, Warszawa, XXXV (1932) 3. 4. (Księga pamiątkowa Koła filozoficznego słuchaczy Uniwersytetu Warszawskiego), str. 171—178. (Także w odbitce)

Kurtzman M. Higiena i estetyka w naszych szkołach. — Poradnik Nauczycielski, II. 2.

Etyka.

Rubczyński W. Emocjonalizm a intelektualizm w etyce. — Sprawozdania z czynności i po-

b

siedzeń Polskiej Akademii Umiejętności, XXXVII (1932) 9. str. 10—22.

Homo. O kultu dobra. Z zagadnień etyki. Rohatyn, 1932, str. 86. Zł. 1.

Mieses M. Etyka żydowska a Europa. — Miesięcznik Żydowski, Warszawa, III (1933) 1. 2. str. 53—78. (Także w odbitce).

Atlas S. Monoteizm i etyka. — Miesięcznik Żydowski, Warszawa, I (1931) 9. str. 193—205.

Orłowski M. Myśli o prawie i etyce. — Prawo, 1932, nr. 3—4.

Skibniewski M. Ks. Stosunek etyki do historii w nauczaniu. Warszawa, Stow. Chrześc.-Nar. Naucz. szkół powsz., 1932, str. 14.

Nusbaum H. Zarys etyki lekarskiej. Poznań, Archiwum Historii i Filozofii Medycyny, 1932, str. 87.

Waśkowski Zasady etyki adwokackiej. — Pałestra, Warszawa, 1932, nr. 12; 1933, nr. 1—2.

Šejnman M. M. Moralność religijna a moralność proletaryacka. Z załączeniem P. Lafarga „Modlitwy kapitalisty”. Moskwa, Charków, Mińsk, CWLZSR, 1931, str. 32. R. 6.

Wicher Wł. Ks. Etyczne granice sportu. — Ateneum Kapłańskie, Włocławek, XXIX (1932) 4. str. 348—358. (Także w odbitce).

Filozofia wychowania.

Gawecki B. Z filozofii pedagogiki. — Przegląd Pedagogiczny, Warszawa, L1 (1932) 30. str. 559—600.

Mirski J. Antropozoficzny system wychowawczy. — Ruch Pedagogiczny, Kraków, XIX (1932) 7. str. 201—209.

Goździcki W. O etycznych walorach wychowawczych zawartych w grach ruchowych i sporcie. Warszawa, 1932, str. 10. (Odb. z czasop. „Zdrowie”).

Horoeh W. Intelektualizm a woluntaryzm na gruncie pedagogii. Wyd. II. Warszawa, Druk. Nowogrodzka, 1932, str. 127.

Filozofia społeczna.

Rychliński St. Badania środowiska społecznego. Podstawowe zagadnienia metodologiczne. Warszawa, Wyd. z zasiłku Wyższej Szkoły Handlowej w Warszawie, 1932, str. 124.

Adamski S. Moralne i społeczne podstawy pracy społecznej. — Poradnik Spółdzielczy, 1931, nr. 3. i 4.

Bautro E. Z rozważań nad istotą i strukturą normy prawnej. Lwów, nakł. autora. Sgł. w Domu Książki Polskiej w Warszawie, 1932, str. 16.

Czerwiński St. Niepoczytalność w świetle przepisów kodeksu karnego z r. 1932. — Nowiny Społeczno-Lekarskie, nr. 22. z 15. XI. 1932.

Chorzewski M. Przyczyny psychiczne przesilenia gospodarczego. Warszawa, 1932, str. 20.

a

Filozofia historii i nauk historycznych.

Bańban M. Zagadnienia historyzofii żydowskiej w stosunku do historii Żydów w Polsce. — Miesięcznik Żydowski, Warszawa, II (1932). str. 369—382.

Filozofia przyrody.

Poznański E. Analiza operacyjna pojęć fizyki. — Przegląd Filozoficzny, Warszawa, XXXV (1932). 3. 4. (Księga pamiątkowa Koła filozoficznego słuchaczy Uniwersytetu Warszawskiego), str. 41—64. (Także w odbitce).

Sztejnberg D. Zagadnienie indeterminizmu na terenie fizyki współczesnej. — Przegląd Filozoficzny, Warszawa, XXXV (1932). 1. 2. str. 34—69. (Także w odbitce).

Sztejnberg D. Determinizm czy indeterminizm? (Uwagi na marginesie pewnych wyników badań fizyki współczesnej). — Wiedza i Życie, Warszawa, VII (1932). 6. str. 323—330.

Metallman J. Determinizm przyrodoznawstwa. — Sprawozdania z czynności i posiedzeń Polskiej Akademii Umiejętności, XXXVII (1932). 1. str. 8—10.

Wiegner A. Uwagi nad indeterminizmem w fizyce. Poznań, Drukarnia Dziennika Poznańskiego, 1932, str. 16.

Jakubisiak A. Ks. Aprioryzm a teoria względności. — Droga, Warszawa, 1929, str. 646—657.

Stępa J. Ks. Tomizm wobec elektronicznej teorii o budowie materii. Lwów, 1932, str. 12. (Drukarnia Diecezjalna w Łomży).

Rutkiewicz B. Indywidualizacja, ewolucja i finalizm biologiczny. Lublin, Towarzystwo Filozoficzne św. Tomasza, 1932, str. 124.

Sztejnberg D. Zagadnienie indeterminizmu na terenie biologii. — Przegląd Filozoficzny, Warszawa, XXXV (1932). 3. 4. (Księga pamiątkowa Koła filozoficznego słuchaczy Uniwersytetu Warszawskiego), str. 77—104. (Także w odbitce)

A. J. Ks. Złudzenia transformizmu. — Ateum Kapłańskie, Włocławek, XVII (1931). 1. str. 32—50; 2. str. 150—179; 3. str. 239—261, 4. str. 340—353.

Zembrzowski L. Kilka uwag z dziedziny historii i filozofii medycyny. — Medycyna, 1932, Nr. 21.

Szumowski Wł. Historia medycyny filozoficznie ujęta. Cz. II. Medycyna średniowieczna. Kraków, Gebethner i Wolff, 1932, str. 139—388.

Marzecki J. S. Homo normalis w ujęciu mikrofizycznym. Twierdzenia i postulaty w ścisłej filozofii medycyny oparte na współczesnej fizyce i teorii względności. Warszawa, Sgł. Dom Książki Polskiej, 1932, str. 60. Zł. 2-50.

Marzecki J. Wpływ współczesnej fizyki i teorii Einsteina na filozofię medycyny. — Polska Gazeta Lekarska, Lwów, XI (1932). 33. 34. str. 610—613.

b

Filozofia religii.

Ćwirko-Godycki M. Religia w początkach prehistorii. — Annales Missiologicae, (Poznań), V (1932/33).

Kapitańczyk K. Religia i filozofia wedyzmu. — Annales Missiologicae, Poznań, V (1932/33).

Pastuszka J. Ks. Współczesne kierunki w filozofii religii. Poznań, Księgarnia św. Wojciecha, 1932, str. 145.

Pastuszka J. Ks. Kryzys kultury a religia. Szkice filozoficzno-religijne. Warszawa, Sgł Gebethner i Wolff, 1932, str. 155.

Pastuszka J. Ks. Nieśmiertelność duszy ze stanowiska filozoficznego. Warszawa, 1933, str. 22. (Przedruk z Przeglądu Katolickiego).

Mistyka, teozofia, okultyzm.

Frenkel J. Dzieje mistyki żydowskiej. — Miesięcznik Żydowski, Warszawa, I (1931). 11. str. 467—471.

Hertz A. Mistyka rewolucyjna. — Droga, Warszawa, 1930, str. 123—134.

Michalski K. Ks. Teozofia, okultyzm, spirytyzm a duszpasterz. — Pamiętnik Kursu Duszpasterskiego, Poznań, 1931, str. 136—151.

Varia.

Stein E. Ideały narodowe i ogólnoludzkie w modlitwie żydowskiej. — Miesięcznik Żydowski, Warszawa, I (1931). 2. str. 122—133.

b) Przekłady na język polski.

Anderson G. L. Ciche czytanie w świetle badań psychologicznych i pedagogicznych. Z przedmową H. Radlińskiej i P. Boveta. Tłum. H. Dobrowolska Warszawa, Nasza Księgarnia, 1932, str. 183. Zł. 5.

Baumgarten Fr. Arkusz dla obserwacji zachowania się osób badanych podczas wykonywania próby pracy. Przekł. St. Studenckiego z II-go poprawionego wydania. — Psychotechnika, IV (1930). 4. str. 155—166.

Skala inteligencji Bineta-Termana. Tłumaczyli uczestnicy Seminarium Psychologii Wychowawczej Uniwersytetu Warszawskiego pod kierownictwem Prof. St. Baleya. Cz. I. Tekst str. 87. Cz. II. 28 tablic. Lwów-Warszawa, Książnica-Atlas, 1932.

Croner E. Psychika młodzieży żeńskiej. Z V. wydania oryginału niemieckiego p. t. „Die Psyche der weiblichen Jugend“ przetłumaczyli Dr. Jan Kuchta i Dr. Jan Lubomirowicz. Przedmowę napisał Prof. Uniwersytetu Jagiellońskiego Dr. St. Szuman. Lwów, Książnica-Atlas, 1932, str. 110. Zł. 3-20.

Darwin Ch. O pochodzeniu człowieka. Z rycinami. Przetłumaczył z angielskiego M. Ilecki. Warszawa, Biblioteka Dziel Naukowych, 1932, str. 267.

Dionysius Areopagita. Dzieła. Przetłumaczył i wstępem zaopatrzył E. Bułhak. Kraków, (Druk

a

W. L. Anczyca i Ski). 1932, str. CCLXXXVIII. 284. Zł. 25.

Evers H. H. Mrówki. Z apoważnienia autora przełożył St. Warski. Warszawa, Rój, 1932, str. 332. Zł. 10.

Fauville A. Czego pedagogia może oczekiwać od psychologii doświadczalnej? (Przekład autoryzowany) — Miesięcznik Katechetyczny i Wychowawczy, Warszawa, XXI (1932). 4. str. 145—159.

Gentile G. Reforma wychowania. Przeł. M. Stecka. Lwów - Warszawa, Książnica-Atlas, 1932.

Heller T. Z psychologii kryminalnej dziecka i nieletniego. Tłum. N. Hanowa. — Szkoła Specjalna, Warszawa, IX (1932/33). 1. str. 15—21; 2. str. 90—95; 3. str. 156—164. (Także w odbitce).

Ith H. Badania eksperymentalne w nauczaniu języków obcych. Przełożył H. R. — Ruch Pedagogiczny, Kraków, XIX (1932). 6. str. 171—174.

Joteyko J. Znużenie (La fatigue). Przetłumaczył J. Falkowski, Warszawa, Sgł. Książnica-Atlas, 1932, str. VII. 276.

Montaigne M. Próby. T. III. IV. V. Przełożył i wstępem opatrzył T. Żeleński. Wyd. nowe. Warszawa, Biblioteka Boya, 1932, str. 223; 286; 354.

Papini G. Św. Augustyn. Przełożyła A. Brzozowska. Kraków, 1932, str. 255. Zł. 8.

Pascal. Myśli i pomniejsze pisma. T. I. II. Przeł. i wstępem opatrzył T. Żeleński (Boy). Wyd. nowe. Warszawa, Biblioteka Boya, 1932, str. 207; 234. Zł. 8-90; 12.—.

Pascal. Rozprawa o kondycji możnych. Tłumaczył Boy-Żeleński. — Kuryer Literacko-Naukowy, dodatek do nr 197 Ilustrowanego Kuryera Codziennego (Kraków) z 18. lipca 1932.

Rahn C. Nauka i życie religijne. Studium psycho-fizjologiczne. Z oryg. ang. tłumaczył Wł. Okiński z przedmową St. Błachowskiego. Poznań, 1932, str. 175.

Russell B. Dlaczego nie jestem chrześcijaninem? Przetłum. A. Kurlandzka. Warszawa, 1932, str. 15. (Odb. z Wolnomysliciela Polskiego).

Russell B. Marzenia i fakty. Autoryzowany przekład A. Kurlandzkiej. — Wiadomości Literackie, Warszawa, IX (1932). 46. str. 7.

Russell B. O wychowaniu. Ze specjalnym uwzględnieniem wczesnego dzieciństwa. Tłumaczyła z oryginału angielskiego Dr. J. Hosiassonówna. Warszawa, Nasza Księgarnia, 1932, str. 258.

Weininger O. Płeć i charakter. Przełożył O. Ortwin. T. I. II. Wyd. 3. Warszawa, Drukarnia Floryda, 1932, str. 319; 318.

Winkler H. Serya testów do badań psychologicznych dzieci wstępujących do szkoły. Z upoważnienia Instytutu pedagogiki i psychologii eksperymentalnej w Lipsku przetłum. z niemieckiego J. Fietz i A. Swoboda. Uwagi wstępne napisał St. Baley. Warszawa, Stowarzyszenie chrześcijańsko-narodowego nauczycielstwa szkół powszechnych. Sgł. Dom Książki Polskiej, 1932, str. 46. Zł. 4.

b

c) Prace w językach obcych.

Filozofia wogóle.

Philippe O. L'inconditionnalité de la philosophie. Paris, Vrin, 1932, str. VIII. 232.

Burnham J. and Wheelwright P. Introduction to philosophical analysis. New York, Holt and Co., 1932, str. 462. Doll. 2-75.

Schalwa Nuzubidse. Philosophie und Weisheit. Berlin, Ost-Europa-Verlag, 1931, str. IV. 220. M. 8-50.

Jahrbuch der Schopenhauer-Gesellschaft. Band 19. Heidelberg, Winter, 1932, str. 433. M. 11.

Verhandlungen des zweiten Hegelkongresses vom 18. bis 21. Oktober 1931 in Berlin. Im Auftrage des Internationalen Hegelbundes herausgegeben von B. Wiggersma. Tübingen, Mohr; Haarlem, Tjeenk Willink, 1932, str. 200. M. 10.

Die Philosophie des Als Ob und das Leben. Festschrift zu H. Vaihingers 80. Geburtstag. Hrsg. von A. Seidel. Berlin, Reuther und Reichard, 1932, str. 247. M. 8.

Wydania i przekłady dzieł.

Anthologie des philosophes français contemporains. Paris, Editions du Sagittaire, 1932, str. 533.

Baconis Rogeri Opera hactenus inedita. Fasc. XI. Questiones supra libros prime philosophiae Aristotelis (Metaphysica I—IV). Questiones supra de Plantis nunc primum edidit Robert Steele collaborante Ferdinand Delorme O. F. M. Accedit Metaphysica vetus Aristotelis e codd. vetustissimis nunc primum edidit Robert Steele. Oxonii, e Typographeo Clarendoniano. Londini apud Humphredum Milford. MCMXXXII, str. XXX. 334. S. 25.

Boëthius A. M. S. De consolatione philosophiae libri quinque. Lateinisch-deutsch. Uebersetzt von E. Gothein. Nachwort von M. L. Gothein. Berolini, Coronae, [Verlag: Die Runde], 1932, str. 215. M. 6.

Hume D. Letters, edited by J. Y. T. Greig. Vol. I. II. Oxford, University Press, 1932, str. XXXII. 532; 498. S. 50.

Nietzsche Fr. Die Unschuld des Werdens. Der Nachlass, ausgewählt und geordnet von A. Bäumlner. Leipzig, Kröner, 1932. Bd. 1. str. 440, Bd. II. str. 514. Każdy tom M. 3-75.

Zeno. I frammenti degli Stoici antichi, ordinati, tradotti e annotati da N. Festa. I. Zenone. Bari, Laterza, 1932, str. 129.

Historia filozofii.

Dasgupta S. A history of Indian philosophy. Vol. 2. Cambridge, University Press, 1932. S. 35.

Baudry J. Le problème de l'origine et de l'éternité du monde dans la philosophie grecque. Paris, Les Belles Lettres, 1932. Fr. 50.—.

Chojnacki P. L'expansion de l'aristotélisme et l'idée directrice de la réforme thomiste de la

a

philosophie chrétienne au XIII. siècle. — *Collectanea Theologica*, Leopoli, XII (1931), 4. str. 281—297.

Michalski K. La lutte pour l'âme à Oxford et à Paris au XIV-e siècle et sa répercussion à l'époque de la Renaissance. — *Proceedings of the seventh international congress of philosophy*, held at Oxford, England, September 1—6, 1930. London, Milford, 1931, str. 508—515.

Chmaj L. L'occasionalisme et les occasionalistes. — *Bulletin International de l'Académie Polonaise des Sciences et des Lettres. Classe de philologie. Classe d'histoire et de philosophie*, 1932, str. 145—150.

Cassirer E. Die platonische Renaissance in England und die Schule von Cambridge. Leipzig, Teubner, 1932, str. VIII. 143. M. 7.

Bréhier E. Histoire de la philosophie. T. 2. La philosophie moderne. Deuxième partie, I. Le XIX. siècle. Période des Systèmes (1800—1850). II. Le XIX. siècle après 1850. Le XX. siècle. Index général. Paris, Alcan, 1932. Po Fr. 25.

Ravà A. La filosofia europea nel secolo diciannovesimo. Padova, Cedam, 1932, str. 148.

Kozłowski Wł. M. Le positivisme en Pologne et en Tchécoslovaquie. Paris, Gebethner et Wolff, [1932], str. 79. Fr. 4-50.

Czyżewski D. Narzysy z historii filozofii na Ukraini. (Pry uczasti L. Mykołajenka). Praha, Ukrajński Hromadský Wydawnyczyj Fond, 1931, str. 175.

Mehlis G. Italienische Philosophie der Gegenwart, Berlin, Junker u. Dünnhaupt, 1932, str. 78. M. 3-60.

Fischer J. L. Čechische philosophische Uebersetzungsliteratur nach dem Kriege. — *Slavische Rundschau*, II (1930). 6. str. 443—447.

Monografie o filozofach.

Sikes J. G. Peter Abaelard. Cambridge, University Press, 1932, str. VIII. 282. S. 12. d. 6.

Grabmann M. Der hl. Albert der Grosse. München, Hueber, 1932.

Birkenmajer A. Classement des ouvrages attribués à Aristote par le moyen-âge latin. Cracovie, Académie Polonaise des Sciences et des Lettres, 1932, str. 21.

Schilling H. Das Ethos der Mesotes. Eine Studie zur Nikomachischen Ethik des Aristoteles. Tübingen, Mohr, 1930, str. IV. 103. M. 6.

Hessen J. Augustins Metaphysik der Erkenntnis. Berlin-Bonn, Dümmler, 1931, str. 328. M. 10-80.

Iščak A. Swiaty Awgustyn i Schid. — *Bohostowija*, Lwów, VIII (1930). 3—4.

Loisy A. Y a-t-il deux sources de la religion et de la morale? [Bergson]. Paris, Nourry, 1933, str. VIII. 204.

Pailière A. Bergson et le Judaïsme, Paris, Alcan, 1932, str. 44.

Katkov G. Bewusstsein, Gegenstand, Sachverhalt. Eine Brentano-Studie. Leipzig, Akademische Verlagsgesellschaft m. b. H. 1930, str.

b

459—544. (Odb. z „Archiv für die gesamte Psychologie“, tom 75).

Jarra E. L'idea dell'assoluto nella filosofia giuridica polacca. [Cieszkowski]. — *Studi filosofico-giuridici dedicati a Giorgio del Vecchio*. Vol. I. Modena 1930. str. 373—384.

Segond J. La sagesse cartésienne et la doctrine de la science. Paris, Vrin, 1932, str. 318.

Maritain J. Le songe de Descartes. Paris, Corrèa, 1932. str. 334. F. 15.

Philippson R. Neues über Epikur und seine Schule. Berlin, Weidmann, 1930, str. 1—32. M. 2.

Bańaban M. Hugo Grotius und die Ritualmordprozesse in Lublin (1636). — *Festschrift zu Simon Dubnows siebzigstem Geburtstag*. Berlin, Jüdischer Verlag, 1930.

Schorr M. Staatsseher und Staatslehrer (Th. Herzl und L. Gumpłowicz). — *Festschrift zu Simon Dubnows siebzigstem Geburtstag*. Berlin, Jüdischer Verlag, 1930.

Bar A. Die ersten Einflüsse Hegels in der polnischen Zeitschriftenliteratur. — *Germanoslavica*, I (1931). 1.

Zółtowski A. Hegel et la conception de l'histoire en Pologne. — *La Pologne au 7-e Congrès International des Sciences Historiques*. Vol. I. Varsovie, Société Polonaise d'Histoire, 1933. (Także w odbitce).

Kraft J. Von Husserl zu Heidegger. Kritik der phänomenologischen Philosophie. Leipzig, Buske, 1932, str. 124. M. 5-40.

Łubiński Z. Die Grundlagen des ethisch-politischen Systems von Hobbes. München, Reinhardt, 1932. str. 302. M. 12.

Laird J. Hume's philosophy of human nature. London, Methuen and Co., 1932, str. IX. 312. S. 12. d. 6.

Zocher R. Husserls Phänomenologie und Schuppes Logik. München, Reinhardt, 1932, str. 280.

Husserl zob. Heidegger.

Kotsuka S. Die Gottesbeweise in der Philosophie Kants. Borna-Leipzig, Noske, 1931, str. V. 105.

Laupichler M. Die Grundzüge der materialen Ethik Kants. Berlin, Reuther u. Reichard, 1931, str. 109.

Bittner K. Slavica bei G. W. von Leibniz. Prag, 1932, str. 160. (Odb. z kwartalnika „Germanoslavica“, rocznik I).

Lévy L. G. Maïmonide. Nouvelle édition. Paris, Alcan, 1932, str. 287.

Sée H. Science et philosophie d'après la doctrine de M. E. Meyerson. Paris, Alcan, 1932, str. 203.

Kubitz O. A. Development of John Stuart Mill's System of logic. Urbana, University of Illinois, 1932, str. 310. Doll. 2.

Bertram E. Nietzsche. Essai de mythologie. Trad. de l'allemand par R. Pitrou. Paris, Rieder, 1932, str. 472. Fr. 40.

Valle L. Détresse de Nietzsche. Paris, Alcan, 1932, str. VIII. 154. Fr. 20.

a

Tatakis B. N. Panétius de Rhodes. Paris, Vrin, 1931, str. 234. Fr. 30.

Fränkel H. Parmenidesstudien. Berlin, Weidmann, 1930, str. 153—192. M. 3.

Ferro A. La filosofia di Platone. Dei dialoghi socratici a quelli della maturità. Roma, Tip. del Senato, 1932, str. 269.

Helms P. Platon. Kopenhagen, Levin u. Munksgaard, 1931, str. 236. Kr. 8.

Charpentier J. Jean-Jacques Rousseau ou le démocrate par dépit. Paris, Librairie académique Perrin, 1931, str. 331.

Eklund H. Evangelisches und Katholisches in Schellers Ethik. Upsala, Lundequist, 1932, str. 314. Kr. 10.

Schuppe zob. Husserl.

Gentile M. I fondamenti metafisici della morale di Seneca. Milano, Vita e Pensiero, 1932, str. 92. L. 10.

Helntz W. Studien zu Sextus Empiricus. Halle, Niemeyer, 1932, str. 299. M. 18.

Szytkarski W. Sołowjews Philosophie der All-Einheit. Kowno, Spaudos Fondas, 1932, str. 497. Litów 35.

Dunin-Borkowski St. v. Spinoza nach 300 Jahren. Berlin, Dümmler, 1932, str. 204. M. 3·50.

Watson H. The Kabbalah and Spinoza's philosophy as a basis for an idea of universal history. Book 1. The philosophy of the Kabbalah. New York, Spinoza Institute of America, 1931, str. 127.

Bocheński I. Die Lehre vom Ding an sich bei Straszewski (1848—1921). Lwów, Sgł. Księgarnia św. Wojciecha w Poznaniu, 1932, str. XV. 106.

Jarosiewicz S. De dono perseverantiae finalis secundum doctrinam Sancti Thomae Aquinatis. Kielciis, 1932, str. 116.

Wilpert P. Das Problem der Wahrheitssicherung bei Thomas von Aquin. Ein Beitrag zur Geschichte des Evidenzproblems. Münster i. W., Aschendorff, 1931, str. XIV. 214.

Michaelis B. Die philosophischen Grundlagen der Pädagogik des Johann Ludwig Vives. Helmstedt, Wild u. Kühn, 1931, str. 103.

Metafizyka.

Weyl D. H. The open world, three lectures on the metaphysical implications of science. Yale University Press, 1932, str. 84.

Söhngen G. Sein und Gegenstand. Das scholastische Axiom Ens et verum convertuntur als Fundament metaphysischer und theologischer Spekulation. Münster, Aschendorff, 1930, str. XIX. 335. M. 17·80.

Stern W. Theorie und Wirklichkeit als metaphysisches Problem. Heidelberg, Winter, 1932, str. 27. M. 1.

Jaspers K. Philosophie. Bd. 1. Philosophische Weltorientierung, str. XI. 340. M. 8·80. — Bd. 2. Existenzerhellung, str. VI. 144. M. 11·40. —

b

Bd. 3. Metaphysik, str. VI. 237. M. 6·60. Berlin, Springer, 1932.

Causality. Lectures delivered before the Philosophical Union, University of California, 1932 Berkeley, University of California Press, str. 231. Doll. 3.

Frank Ph. Das Kausalgesetz und seine Grenzen. Wien, Springer, 1932, str. XV. 308. M. 18·60.

Geyser J. Das Gesetz der Ursache. Untersuchungen zur Begründung des allgemeinen Kausalgesetzes. München, Reinhardt, 1932, str. 176. M. 6·50.

Ralfs G. Sinn und Sein im Gegenstande der Erkenntnis. Eine transzendental-ontologische Erörterung. Tübingen, Mohr, 1931, str. V. 146. M. 8·60.

Hessen J. Das Substanzproblem in der Philosophie der Neuzeit. Berlin u. Bonn, Dümmler, 1932, str. 287. M. 9·80.

Hartmann N. Zum Problem der Realitätsgegebenheit. Berlin, Pan-Verlag, 1931, str. 97.

Szymański J. S. Wandlungen der Seelenauffassung im Laufe der Zeiten. — Archiv für Psychiatrie und Nervenkrankheiten, 94 (1931). 4. 5. str. 561—718 (także w odbicie).

Teorya poznania.

Liebert A. Erkenntnistheorie. Bd. 1. Einführung, str. XIV. 82. Bd. 2. Systematischer Teil, str. 168. Berlin, Mittler, 1932. M. 3·50; 5·80.

Zóttowski A. The problem of knowledge in modern times. Its terms and its solution. — Proceedings of the seventh international congress of philosophy, held at Oxford, England, September 1—6, 1930. London, Milford, 1931, str. 421—425.

Tarski A. Der Wahrheitsbegriff in den Sprachen der deduktiven Disziplinen. — Odb. z Anzeiger der Akademie der Wissenschaften in Wien, 1932, Nr. 2. str. 3.

Kołodziejczyk St. Ueber die Glaubwürdigkeit gewisser Hypothesen. — Prace Instytutu im. Nenckiego, Vol. 6. Warszawa, 1930.

Neyman J. Méthodes nouvelles de vérification des hypothèses. — Prace Instytutu im. Nenckiego, Vol. 6. Warszawa, 1930.

Neyman J. Statistique mathématique: Sur une méthode de vérification des hypothèses. — Prace Instytutu im. Nenckiego, Vol. 6. Warszawa, 1930.

Neyman J. Statistique mathématique: Sur la limite de la vraisemblance de l'hypothèse. — Prace Instytutu im. Nenckiego. Vol. 6. Warszawa, 1930.

Husserl E. Méditations cartésiennes. Introduction à la phénoménologie. Traduit de l'allemand par Gabrielle Peiffer et Emmanuel Levinas. Paris, Colin, 1931, str. VII. 136.

Kotarbiński T. Le réalisme radical. — Proceedings of the seventh international congress of

a

philosophy, held at Oxford, England, September 1—6, 1930, London, Milford, 1931. str. 187—190.

Sellars R. W. The philosophy of physical realism. New York, The Macmillan Co., 1932, str. XIV. 487. S. 20.

Ranzoli C. Il realismo puro. Milano, Dante Alighieri, 1932, str. 365.

Harlow V. E. A bibliography and genetic study of american realism. Harlow Publishing Co., 1931, str. 132.

Logika.

Stcherbatsky Th. Buddhist logic. Leningrad, Vol. I. 1932, str. XII. 560; Vol. II. 1930, str. VIII. 469. (Bibliotheca Buddica, Nr. 26).

Burkamp W. Logik. Berlin, Mittler, 1932, str. VI. 175. M. 5:80.

Zawirski S. Les logiques nouvelles et le champ de leur application. — Extrait de la Revue de Métaphysique et de Morale, Paris, Colin, 1932, str. 503—519.

Dorolle M. Les problèmes de l'induction. Nouvelle édition revue. Paris, Alcan, str. 146. Fr. 12.

Bayet A. La morale de la science. Paris, Les Presses Universitaires, 1931, str. 139.

Perieteanu A. La méthode scientifique. Paris, Alcan, 1932, str. 204. Fr. 15.

Lewis C. I. and Langford C. H. Symbolic logic. New York and London, The Century Co., 1932, str. XI. 506.

Smith H. B. Symbolic logic: Problem and method. Ann Arbor, Michigan, Edwards Bros.

Łukasiewicz J. Ein Vollständigkeitsbeweis des zweiwertigen Aussagenkalküls. — Sprawozdania z posiedzeń Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, Wydział III. XXIII (1930). str. 153—183; XXIV (1931). zesz. 2—6. (Także w odbitce).

Leśniewski St. Ueber Definitionen in der sogenannten Theorie der Deduktion. — Odb. ze Sprawozdań z posiedzeń Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, Wydz. III. XXIV (1931) str. 289—309. Warszawa, 1932.

Dubislav W. Die Philosophie der Mathematik in der Gegenwart. Berlin, Junker und Dünhaupt, 1932, str. 88. M. 3:80.

Chwistek L. Die nominalistische Grundlegung der Mathematik. — Erkenntnis, III. zeszyt 4.—6., str. 367—388.

Kołodziejczyk St. La vérification de l'hypothèse sur la constance des probabilités. — Prace Instytutu im. Nenckiego, vol. 7. 1930/1. Warszawa, Towarzystwo Naukowe Warszawskie [1933], str. 60—71.

Lévy P. Sur quelques questions de calcul des probabilités. — Prace matematyczno-fizyczne, Warszawa, XXXIX. 1932.

Mazurkiewicz St. Zur Axiomatik der Wahrscheinlichkeitsrechnung. — Sprawozdania z po-

b

siedzeń Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. Wydział III. XXV (1932). 1—6. Warszawa, 1933.

Psychologia.

Psychologia wogóle i zagadnienia ogólne.

Murchison C. A history of psychology in autobiography. Vol. 2. Worcester, Clark University Press, 1932. S. 22. d. 6.

L'Année Psychologique. 30-e année (1929), 31-e année (1930), 32-e année (1931). Paris, Alcan, 1930, 1931, 1932.

Atti del VII. convegno di psicologia sperimentale e psichiatria (Torino 1929). Bologna, Zanichelli, str. 234.

Bericht über den XII. Kongress der Deutschen Gesellschaft für Psychologie in Hamburg vom 12.—16. April 1931. Herausg. von G. Kafka. Jena, Fischer, str. 480. M. 20.

Instituto de psychologia. Rio de Janeiro [1932], str. 11 nl.

Šeracký F. Dnešní polská psychologie. — Česká Mysl, XXVIII (1932). 1. str. 37—39.

Dumas G. Nouveau traité de psychologie. Tome II. Les fondements de la vie mentale. Tome III. Les associations sensitivo-motrices. Paris, Alcan, 1932, 1933. Po Fr. 100.

Becbterev V. M. General principles of human reflexology: an introduction to the objective study of personality, trans. by E. and W. Murphy. London, Jarrolds, 1932, str. 467. S. 21.

Ranschburg P. Reflexologie und Psychologie — Kwartalnik Psychologiczny, Poznań, III (1932), 3.—4. str. 257—324.

Szymański J. S. Psychologie vom Standpunkte der Abhängigkeit des Erkennens von den Lebensbedürfnissen. Leipzig, Barth, 1930, str. VI. 349 z 84 ryć. M. 15.

Barbado M. Introduction à la psychologie expérimentale. Paris, Lethielleux, 1931.

Ford A. Instructor's Manual for group experiments in elementary psychology. New York, The Macmillan Co., 1931, str. 12. S. 1.

Czucia, spostrzeżenia, uczucia.

Heinrich W. Sur la disparition périodique des sensations de faible intensité. — Journal de Psychologie normale et pathologique, Paris, XXIX (1932). 7—8. str. 576—590.

Angyal A. Die Bedeutung der Lage bei räumlichen Gebilden. — Kwartalnik Psychologiczny, Poznań, III (1932). 3—4. str. 325—362. (Także w odbitce).

Dolański W. Les aveugles possèdent ils le „sens des obstacles“? — L'année Psychologique, XXXI (1930). str. 1—51.

Jankowska H. Contribution à l'étude des modifications biochimiques au cours des émotions. Paris, Doin et Cie, 1931, str. 204—218. (Odb. z L'Encéphale, XXVI. 3).

a

Myślenie.

Roels F. and Kessel H. van. The differential diagnostical value of some complex-symptoms in free associative reactions. — *Kwartalnik Psychologiczny*, Poznań, III (1932), 1. str. 9—30. (Także w odcieku).

Wyman E. M. On instinct and intelligence. A study in defining for experimental use. Philadelphia, University of Pennsylvania, 1931, str. 96.

Piéron H. Aspects théoriques et pratiques du problème de l'intelligence. — *Kwartalnik Psychologiczny*, Poznań, III (1932), 1. str. 1—8. (Także w odcieku).

Nicolle Ch. Biologie de l'invention. Paris, Alcan, 1931, str. XXIV. 583.

Wola.

Rohracher H. Theorie des Willens auf experimenteller Grundlage. Leipzig, Barth, 1932, str. X. 194. M. 10.

Groos H. Die Konsequenzen und Inkonssequenzen des Determinismus. München, Reinhardt, 1931, str. 154. M. 6-50.

Osobliwe stany świadomości.

Combes M. Le rêve et la personnalité, Paris, Boivin, 1932, str. XII. 268. Fr. 20.

Money-Kyrle R. E. The development of the sexual impulses. London, Kegan Paul, 1932, str. IX. 219. S. 10. d. 6.

Psychoanaliza. Psychologia indywidualna Adlera.

Dorer M. Historische Grundlagen der Psychoanalyse. Leipzig, Weiner, 1932, str. 184. M. 6.

Rondthaler A. L'application de la méthode Adler à l'école secondaire M. Rey à Varsovie. (W dziele: L'éducation en Pologne, Genève, Bureau international d'Éducation, 1931, str. 263. Fr. 6.)

Psychologia typów.

Bergmann E. Erkenntnisgeist und Muttergeist. Eine Soziosophie der Geschlechter. Breslau, Hirt, 1932, str. VII. 448. M. 7-50.

Rozwój psychiczny człowieka.

Neyman J. Contribution to the theory of certain test criteria. — *Prace Instytutu im. Nenckiego*, Vol. 6. Warszawa, 1930.

Dybowski M. Downey will-temperament tests and a corresponding questionnaire-experiment. — *Kwartalnik Psychologiczny*, Poznań, IV (1933), str. 1—23. (Także w odcieku).

St. Szuman. Recherches sur le développement progressif de la compréhension des images symboliques chez les enfants et les adolescents des deux sexes. — *Bulletin International de la Société scientifique de Pédagogie*, Vol. I. Fasc. II. str. 115—144. Sgł. Książnica-Atlas we Lwowie i w Warszawie, 1932.

b

Burzycka J. Patronage psychologique de la jeunesse à la sortie de l'école primaire. — II. Congrès Pédagogique organisé par l'Association des Instituteurs Polonais de 4. à 8. juillet 1931 à Wilno. Varsovie. Éd. l'Association des Instituteurs Polonais, 1932.

Kaczyńska M. Surveillance psychologique des enfants à l'école. — II. Congrès Pédagogique organisé par l'Association des Instituteurs Polonais de 4. à 8. juillet 1931 à Wilno. Varsovie. Éd. l'Association des Instituteurs Polonais, 1932.

Baley St. Les méthodes des tests et l'application de la psychanalyse dans les écoles polonaises. (W dziele: L'éducation en Pologne, Genève, Bureau International d'Éducation, 1931, str. 263. Fr. 6.)

Kaczyńska M. Les fonctions des psychologues scolaires. (W dziele: L'éducation en Pologne, Genève, Bureau International d'Éducation, 1931, str. 263. Fr. 6.)

Librach M. Les tendances contemporaines de la psychologie et leur importance pour la pédagogie — II. Congrès Pédagogique organisé par l'Association des Instituteurs Polonais de 4. à 8. juillet 1931 à Wilno. Varsovie, Éd. l'Association des Instituteurs Polonais, 1932.

Heller-Kowarski D., Kowarski L. et François M. Contribution à l'étude de l'apprentissage. — *L'Année psychologique*, XXXI (1930), str. 192—216.

Psychologia zwierząt.

Schjelderup-Ebbe Th. Instinkte und Reaktionen bei Pfauen und Truthühnern. — *Kwartalnik Psychologiczny*, Poznań, III (1932), 2. str. 204—211. (Także w odcieku).

Estetyka.

Łempicki Z. Les idées directrices dans l'art et les catégories esthétiques au déclin du XVIII-e et au commencement du XIX-e siècle. — *Bulletin International de l'Académie Polonaise des Sciences et des Lettres. Classe de Philologie, Classe d'Histoire et de Philosophie*, juillet-décembre 1931. Cracovie, 1932, str. 192—199.

Tilgher A. Estetica. Roma, Libreria di Scienze e Lettere, 1931.

Pratt C. C. The meaning of music. London, The Graw-Hill, 1931, str. 253.

Volbach F. Handbuch der Musikwissenschaften. Bd. 2. Ästhetik, Akustik, Tonphysiologie, und Tonpsychologie. Münster, Aschendorff 1930, str. VIII. 352. M. 6.

Anschütz G. Abriss der Musikästhetik. Leipzig, Breitkopf u. Härtel, 1930, str. X. 196. M. 5.

Paulhan Fr. L'esthétique du paysage. 2. éd. Paris, Alcan, 1931, str. 250.

Filozofia wartości.

Howard O. Eaton. The austrian philosophy of values. University of Oklahoma Press, 1930, str. VIII. 380.

a

Etyka.

Dupréel E. Traité de morale. Vol. I. II. Bruxelles, Éditions de la Revue de l'Université de Bruxelles, 1932, str. IX. 705.

Rubczyński W. L'émotionnalisme et l'intellectualisme dans la morale. — Bulletin de l'Académie Polonaise des Sciences et des Lettres. Classe de Philologie. Classe d'Histoire et de Philosophie, 1932, str. 199—202.

Tatarkiewicz W. On the four types of ethical judgments. — Proceedings of the seventh international congress of philosophy, held at Oxford, England, September 1—6, 1930. London, Milford, 1931, str. 389—401.

Kant O. Zur Biologie der Ethik. Psychopathologische Untersuchungen über Schuldgefühl und moralische Idealbildung, zugleich ein Beitrag zum Wesen des neurotischen Menschen. Wien, Springer, 1932, str. 160. M. 8-80.

Bergson H. Les deux sources de la morale et de la religion. Paris, Alcan, 1932, str. 346. Fr. 25.

Radlińska H. La base sociale de l'éducation morale en Pologne. (W dziele: L'éducation en Pologne. Genève, Bureau International d'Éducation, 1931, str. 263. Fr. 6).

Filozofia wychowania.

Attie C. M. Philosophy in educational theory. Birmingham, Cornish Bros., 1932, str. 172. S. 5.

Hehlmann W. Metaphysik und Phänomenologie der Erziehung. Halle a. S., Niemeyer, 1932, str. 47. M. 1-80.

Sturm K. F. Philosophische Bildungslehre. München u. Berlin, Oldenbourg, 1931, str. 48. M. 1-95.

Russell B. Education and the social order. London, Allen and Unwin, 1932, str. 254. S. 7. d. 6.

Filozofia społeczeństwa i nauk społecznych.

Lutosławski W. Theory and practice of national life. — Proceedings of the seventh international congress of philosophy, held at Oxford, England, September 1—6, 1930. London, Milford, 1931, str. 284—292.

Del Vecchio G. Stato e società degli stati. Estratto dal I. volume degli atti della XX. riunione della Società italiana per il progresso delle scienze. Milano, 1932, str. 20.

Del Vecchio G. Stato fascista e vecchio regime. Contro il medievalismo giuridico. Terza edizione. Roma, Signorelli, 1932, str. 13. L. 2.

Jakubisiak A. Sur le fondement philosophique du communisme. Conférence donnée à la Bibliothèque Polonaise le 2. VI. 1932. Paris, Société Française de Librairie Gebethner et Wolff, 1932, str. 32. Fr. 4.

Del Vecchio G. Lezioni di filosofia del diritto. Seconda edizione. Città di Castello, Società anonima tipografica Leonardo da Vinci, 1932, str. VIII. 365. L. 35.

„Ruch Filozoficzny“ Tom XIII. Nr. 1—4.

b

Oertmann P. Interesse und Begriff in der Rechtswissenschaft. Leipzig, Deichert, 1931, str. 100. M. 3-50.

Jarra E. Éléments religieux dans la législation polonaise. Varsovie, Themis Polonaise, 1932, str. 18.

Dewey J. Philosophy and civilisation. New York, Putnam's Sons, 1931, str. VII. 334. S. 16.

Filozofia przyrody.

Arthur M. L'expérience. — Kosmos, Lwów, LVI (1931). 3—4. str. 257—259.

Metallman J. Le déterminisme des sciences naturelles. I. vol. — Bulletin International de l'Académie Polonaise des Sciences et des Lettres. Classe de Philologie. Classe d'Histoire et de Philosophie, janvier-mars 1932, str. 28—38. (Także w odbitce).

Lenzen V. F. The nature of physical theory. London, Chapman and Hall Ltd., 1931, str. XII. 301. S. 21.

Zawirski Z. La théorie des Quanta et le principe de causalité. — Proceedings of the seventh international congress of philosophy, held at Oxford, England, September 1—6, 1930. London, Milford, 1931, str. 9—12.

Filozofia religii.

Maresca M. Il problema della religione nella filosofia contemporanea. Milano, Dante Alighieri, 1932, str. XV. 34.

Jollivet R. Études sur le problème de Dieu dans la philosophie contemporaine. Lyon-Paris, Vitte, 1932, str. 240.

Rosenmöller B. Religionsphilosophie. Münster i. W., Aschendorff, 1932, str. VIII. 168. M. 7-70.

Schjelderup H. u. Schjelderup K. Ueber drei Haupttypen der religiösen Erlebnisformen und ihre psychologische Grundlage. Berlin, de Gruyter u. Co., 1932, str. 108. M. 6.

Mistyka, teozofia okultyzm.

Fawcett D. The Zermatt Dialogues. Constituting the Outlines of a Philosophy of Mysticism. Mainly on Problems of Cosmic Import. Illustrated. London, Macmillan and Co., 1931, str. 570. S. 21.

Driesch H. Parapsychologie. Die Wissenschaft von den „okkulten“ Erscheinungen. Methodik und Theorie. München, Bruckmann, str. 149. M. 4-80.

Lallemant M. Notes sur l'occultisme. Bruxelles, Henriquez, 1932, str. 75—20. (Odb. z „Nouvelle Équipe“).

Varia.

Der bulgarische Roman 1930 vor dem Forum der Philosophie. — Slavische Rundschau III (1931). 8. str. 558—566.

3

a

WIADOMOŚCI WYDAWNICZE.

Wydawnictwa Polskiego Towarzystwa Filozoficznego. Nakładem Towarzystwa opuściła w r. 1933 prasę druga część pracy Dra M. Kreutza o zmienności rezultatów testów (zob. Ruch Filozoficzny, X, str. 181 b) p. t. Przynajmniej zmienności rezultatów i konieczna modyfikacja metody testów (str. 207, cena zł. 4.— Sgł. w Księgarniach S. A. Książnica-Atlas we Lwowie i w Warszawie). Rzecz rozpada się na następujące rozdziały: 1. Uwagi wstępne. 2. Literatura przedmiotu. 3. Czynniki zmienne w teście indukcyjnym. 4. Czynniki zmienne w teście do badania pamięci liczb. 5. Klasyfikacja warunków zmienności. 6. Konieczna modyfikacja metody testów.

Nadto Polskie Towarzystwo Filozoficzne przystąpiło do wydawania „Biblioteczki Filozoficznej“, aby — jak głosi prospekt — zaradzić odczuwanemu z wielu stron brakowi łatwo dostępnych publikacji filozoficznych. Potrzeba takich publikacji istnieje niewątpliwie. Ktokolwiek bowiem pragnie zapoznać się z zagadnieniami filozoficznymi i różnymi sposobami ich rozwiązywania, natrafia na wielkie przeszkody, gdyż tylko nieliczne prace filozofów obcych są przełożone na język polski, a nasza rodzima na polu filozofii twórczo wypowiada się przeważnie w rozprawach, drukowanych w czasopiśmie lub innych wydawnictwach zbiorowych i z tego powodu dla szerszych kół czytelników trudno dostępnych. Wynikające z takiego stanu rzeczy niedogodności odczuwa dotkliwie młodzież wyższych roczników szkoły średniej i jej nauczyciele. Wszak brak odpowiedniej lektury filozoficznej wielce utrudnia nauczanie propedeutyki filozofii, dla którego czytanie utworów filozoficznych jest powszechnie uznanym środkiem pomocniczym. Nie mniej potrzebna jest lektura filozoficzna studentom Uniwersytetu, zwłaszcza tym, którzy poświęcają się filozofii w znaczeniu ściślejszym. Nie mogą się oni ograniczać do wyuczania się podręczników historii filozofii, do studium wstępów do filozofii i do słuchania wykładów, lecz muszą się także bezpośrednio stykać z dziełami klasyków filozofii, zastanawiać się na podstawie prac monograficznych nad najważniejszymi zagadnieniami filozoficznymi i poznawać poglądy najwybitniejszych przedstawicieli myśli filozoficznej. A oprócz tych, którzy mają do czynienia z filozofią dlatego, że się jej uczą w szkole średniej lub w Uniwersytecie, potrzebie uprawiania mniej lub więcej systematycznej lektury filozoficznej odczuwają także liczni przedstawiciele wykształconego ogółu, którzy szukają w tej lekturze wskazówek do najskuteczniejszego sposobu rozważania różnych kwestyj, nasuwających

b

się z książek i z życia. Wszystkimi tym potrzebom pragnie zadość „Biblioteczka Filozoficzna“. Będzie się ona składała z jedno- do dwuarkuszkowych tomików o cenie bardzo przystępnej. Każdy tomik będzie przedstawiał zamkniętą w sobie całość. Treść „Biblioteczki Filozoficznej“ będą tworzyły przekłady bądź ustępów, wybranych z dzieł klasyków filozofii, bądź całych utworów dawniejszych i współczesnych pisarzy filozoficznych; nadto w skład „Biblioteczki Filozoficznej“ będą wchodziły umyślnie dla niej pisane rozprawki polskich autorów filozoficznych oraz przedruki dawniej ogłaszanych lecz nie znajdujących się w obiegu księgarskim prac polskich. Dostarczając tym sposobem łatwo dostępnej lektury filozoficznej wszystkim, którzy zajmują się zagadnieniami filozoficznymi, „Biblioteczka Filozoficzna“ będzie mogła się przyczynić do rozwoju zainteresowania filozoficznego tam, gdzie ono już istnieje, i do budzenia go tam, gdzie go jeszcze niema. Będzie więc mogła dopomagać do krzewienia kultury filozoficznej, będącej tak ważnym dopełnieniem wszelkiego wykształcenia specjalnego a zarazem niezbędnym pogłębieniem rzetelnego wykształcenia ogólnego. — Dotąd wyszło sześć tomików, mianowicie: 1. Platon, Eutyfron, w przekładzie Wł. Witwickiego, str. 36. — 2. Struve H. O najwyższej zasadzie postępowania etycznego, str. 36. — 3. Twardowski K. O tak zwanych prawdach względnych, str. 44. — 4. Witwicki Wł. Analiza psychologiczna ambicji, str. 44. — 5. Łukasiewicz J. O nauce, str. 40. — 6. Kotarbiński T. Czyn, str. 32. — Cena każdego tomiku 60 gr. Sgł. w Księgarniach S. A. Książnica-Atlas we Lwowie i w Warszawie. — Komitet redakcyjny „Biblioteczki Filozoficznej“ tworzą: Prof. Dr. K. Ajdukiewicz, Dr. L. Blaustein, Drka I. Dąbska, Drka D. Gromska, Dr. S. Igel, Prof. Dr. R. Ingarden, Drka M. Kokoszyńska i Prof. Dr. K. Twardowski, do którego też należy się (pod adresem Lwów, Uniwersytet) zwracać we wszystkich sprawach, tyjących się redakcji „Biblioteczki filozoficznej“.

Archiwum Komisji do badania historii filozofii w Polsce. Piąty tom tego wydawnictwa Polskiej Akademii Umiejętności ukazał się w roku 1933 i zawiera rozprawę Ks. Dra T. Jachimowskiego p. t. Dokumenty do sprawy pozbawienia katedry Józefa Gołuchowskiego w Uniwersytecie Wileńskim (str. 1—72) oraz rozprawę A. Bara p. t. Zwolennicy i przeciwnicy filozofii Hegla w polskim czasopiśmiennictwie 1830—1850 (str. 73—198).

Wydawnictwa Wileńskiego Towarzystwa Filozoficznego i Poznańskiego Towarzystwa Filozoficznego. Za przykładem Polskiego Towarzy-

a

stwa Filozoficznego we Lwowie przystąpiły wymienione Towarzystwa do publikowania swym nakładem własnych wydawnictw. Jako tom I. wydawnictw Wileńskiego Towarzystwa Filozoficznego ukazała się w r. 1933 praca Prof. Dra T. Czeżowskiego p. t. Jak powstało zagadnienie przyczynowości. Zarys jego rozwoju w starożytności (str. 67. Sgł. w Kasie Mianowskiego w Warszawie); Poznańskie Towarzystwo Filozoficzne wydało w r. 1934 jako I. tom swych publikacji pracę W. J. Ostrowskiego p. t. Wyobrażenia eidetyczna Stanisława Wyspiańskiego (str. 96, Sgł. Dom Książki Polskiej w Warszawie).

Towarzystwo Filozoficzne św. Tomasza w Lublinie wydało w r. 1932 jako tom pierwszy „Biblioteki“ Towarzystwa pracę Prof. B. Rutkiewicza p. t. Indywidualizacja, ewolucja i finalizm biologiczny.

Studia Gnesnensia zaczęły w roku 1930 wychodzić w Gnieźnie pod kierownictwem Ks. Dra Kazimierza Kowalskiego. Do końca roku 1933 ukazało się pięć tomów tego wydawnictwa, mianowicie: 1. Ks. Dr. K. Kowalski, Podstawy filozofii, 1930, str. 272. — 2. Ks. Dr. K. Wais, Kosmologia szczegółowa, tom I., 1931, str. 392. — 3. Ks. I. Bocheński, Die Lehre vom Ding an sich bei Straszewski; Ks. Dr. K. Kowalski, Zagadnienie piękna, 1932, str. 106 + 96. — 4. Ks. Dr. K. Wais, Kosmologia szczegółowa, tom II., 1932, str. 169. — 5. Ks. A. Słomkowski, Pierwotny stan człowieka według nauki św. Augustyna, 1933, str. 179. — Sgł. w Księgarni św. Wojciecha w Poznaniu.

Nowe wydanie Psychologii Prof. Wł. Witwickiego. Tom II. tego podręcznika wyszedł w r. 1933 w wydaniu drugim, „przejrzaniem i uzupełnieniem“ nakładem Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Lwowie. Tom ten liczy w nowym wydaniu stron 472, gdy w wydaniu pierwszym liczył stron 424. (O drugim wydaniu tomu I. zob. Ruch Filozoficzny, XII. str. 174 b).

Nowe wydanie Historii filozofii Prof. Wł. Tarkiewicza. W dwa lata po ukazaniu się pierwszego wydania tego dzieła (zob. Ruch Filozoficzny, XII. str. 172 b do 174 b) wyszło w r. 1933 wydanie drugie. O stosunku tego drugiego wydania do pierwszego Autor wyraża się na str. 299 tomu II. w sposób następujący: „Pierwsze wydanie tej książki rozeszło się dość szybko i w chwili, gdy drugie ma iść do druku, autor nie jest jeszcze gotów z uzupełnieniami i ulepszeniami, jakie chciał wprowadzić na skutek uwag specjalistów (przedewszystkiem Profesora Maryana Massoniusa w Przeglądzie Filozoficznym z 1932 r.) i własnych doświadczeń. Zostały więc tylko poprawione błędy druku i dodane niektóre pozycje bibliograficzne

b

oraz krótki skorowidz kilkudziesięciu terminów, głównie tych, które oznaczają wielkie teorie filozoficzne. Skorowidz taki powinien ułatwić korzystanie z książki a może także uwidocznic stałe powroty i stopniowy rozwój doktryn filozoficznych“.

Księga Pamiątkowa Koła Filozoficznego Studentów Uniwersytetu Warszawskiego ukazała się w roku 1932 jako 3. i 4. zeszyt 35. rocznika Przeglądu Filozoficznego. Księga zawiera wyłącznie rozprawy dawnych i obecnych członków Koła; okazyją do jej wydania było skończenie się lat piętnastu od założenia tego najstarszego z kół naukowych odrodzonego Uniwersytetu. Na treść Księgi składają się następujące rozprawy: B. Sobociński, Z badań nad teorią dedukcji; J. Hosiasson, Uwagi w sprawie pojęcia prawdopodobieństwa jako granicy częstości; E. Poznański, Analiza operacyjna pojęć fizyki; E. Geblewicz, Analiza pojęcia celu; D. Szejnberg, Zagadnienie indeterminizmu na terenie biologii; Wł. Śniegocki, Behaviorizm z punktu widzenia metodologii; A. A. Berman, W sprawie przedmiotu i podziału psychologii społecznej; E. Marbinówna, O pojęciu fantazy; R. Wiśniacka, Przyczynek do badań eksperymentalnych nad błędami w zeznaniach świadków; I. Filozofówna, Uwagi o t. zw. „systemie“ Stanisławskiego; M. Wallis-Walfisz, O zdaniach estetycznych; St. Ossowski, Obrazowość opisu artystycznego a myślenie bezobrazowe; M. Ossowska, *Significatio per se i per aliud* u Anzelma; B. Kieszkowski, Awerroizm i platonizm we Włoszech w ostatnich dziesięcioleciach XV. wieku; I. Wolczaska-Kurnatowska, Malebranche'a teoria dóbr; J. Mosdorf, Czy Comte był pozytywistą? — Tom liczy 259 stron, cena 8 zł.

Fragmety Filozoficzne. Pod tym tytułem wyszła Księga Pamiątkowa ku uczczeniu piętnastolecia pracy nauczycielskiej w Uniwersytecie Warszawskim Profesora Tadeusza Kotarbińskiego, wydana nakładem jego Uczniów. Rzecz ukazała się w roku 1934 z portretem Prof. Kotarbińskiego, liczy 214 stron i zawiera przedmowę, w której Uczniowie składają hołd i wyrażają wdzięczność swemu Profesorowi, spis osób, których nakładem Księga została wydana, wykaz tematów wykładów i ćwiczeń seminaryjnych i proseminaryjnych, ogłoszonych przez Prof. Kotarbińskiego w latach 1918—1933, bibliografię prac Prof. Kotarbińskiego, wydanych w latach 1913—1933, oraz następujące rozprawy: Hosiasson J. O prawomocności indukcji hipotetycznej; Kreczmar J. Równoznaczność, wieloznaczność, znaczenie; Ossowska M. Moralność jako „fakt spo-

*

a

łeczny"; Ossowski St. O subiektywizmie w estetyce; Pański A. Uwagi o zagadnieniu definicji związku przyczynowego; Poznanski E. i Wundheiler A. Pojęcie prawdy na terenie fizyki; Sobociński B. O kolejnych uproszczeniach aksjomatyki „ontologii“ Prof. Leśniewskiego; Szejnberg D. Analiza pojęcia przypadku (przyczynek do słownika filozoficznego); Wallis-Walfisz M. O rozumieniu pierwiastków przedstawiających dzieł sztuki. — Księgę zamykają streszczenia powyższych prac w języku angielskim.

Wskazówki dla nauczycieli propedeutyki filozofii, opracowane przez Ministeryjnego Instruktora tego przedmiotu, Dra B. Gaweckiego, zawiera publikowany w kwietniu 1934 zeszyt 1. rocznika V-ego „Poradnika w sprawach nauczania i wychowania oraz administracji w szkołach ogólnie-kształcących“, wydawanego przez Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego (Skład główny w Księgarni S. A. Książnica-Atlas w Warszawie, Nowy Świat, 59). Na te wskazówki składają się I. Rozważania na temat „Rola propedeutyki filozofii w szkole średniej“, obejmujące następujące punkty: 1. Obecny stan rzeczy, 2. Konieczność wyjaśnień dydaktycznych i metodycznych, 3. Cele nauczania, 4. Filozoficzne pierwiastki, w życiu ucznia w szkole i poza szkołą. 5. Pogląd na świat, 6. Synteza filozoficzna w ramach nauczania szkolnego, 7. Elementy psychologii i logiki jako punkty wyjścia do tej syntezy, 8. Planowość w postępowaniu: liczenie się z czasem, 9. Metoda nauczania, 10. Lektura filozoficzna, 11. T. zw. dygresje, ich pożytek i niebezpieczeństwa. 12. Stosunek do innych przedmiotów (korelacja). 13. Zakończenie. — II. Katalog biblioteki nauczyciela propedeutyki filozofii, obejmujący następujące działy: 1. Organizacja nauczania, 2. Logika, 3. Psychologia, 4. Podręczniki propedeutyki filozofii jako całości, 5. Wypisy filozoficzne oraz dzieła oryginalne, rozprawy i artykuły, nadające się do lektury szkolnej, 6. Podręczniki, dzieła i rozprawy z zakresu różnych gałęzi filozofii, 7. Dzieła zbiorowe o treści różnorodnej, 8. Czasopisma poświęcone sprawom organizacyjnym, bibliografii i nauczania filozofii, polskie czasopisma filozoficzne i psychologiczne, słowniki filozoficzne. (Katalog powyższy jest rozumowany i podaje przy poszczególnych tytułach uwagi objaśniające i oceniające). — III. Lektura filozoficzna dla ucznia. — IV. Doświadczenia psychologiczne w szkole średniej. — W tym samym zeszycie „Poradnika“ podany jest także katalog podręcznej biblioteki pedagogicznej, uwzględniający w szerokiej mierze literaturę psychologiczną, zarówno z zakresu psychologii ogólnej jak też psychologii dziecięstwa i

b

młodości, psychologii nauczyciela i psychologii wychowawczej.

Polskie Archiwum Psychologii, które zaczęło w jesieni 1926 wychodzić w miejsce Biuletynu Koła psychologicznego (zob. Ruch Filozoficzny IX. str. 20 oraz X. str. 183), uległo z końcem V. tomu (1931) zawieszeniu, zostało jednak w listopadzie 1933 wznowione. Pismo redaguje Prof. Dr. St. Baley przy współudziale Maryi Grzegorzewskiej i Jakóba Segala. Według oświadczenia Redakcji, umieszczonego na czelu nr 1. tomu VI. kierunek zasadniczy pisma nie uległ zmianie, będzie ono jak dotąd poświęcone zagadnieniom psychologii teoretycznej i stosowanej, dając jednak pierwszeństwo rozprawom z zakresu psychopedagogiki. „Starać się będziemy“, pisze Redakcja, „o to, ażeby psychologia rozwojowa oraz analiza psychologiczna zjawisk wychowawczych były w programie naszego organu jak najwydatniej reprezentowane“. — Wydawcą pisma jest nadal Związek Nauczycielstwa Polskiego. Prenumerata roczna kwartalnika wynosi zł. 8 (dla członków Związku zł. 4). Adres Redakcji: Warszawa, Plac Trzech Krzyży 8; Administracji: Warszawa, Wybrzeże Kościuszkowskie 35.

Psychometria, kwartalnik, zaczął wychodzić w r. 1934 jako wydawnictwo Wojewódzkiego Instytutu Rzemieślniczo-Przemysłowego w Poznaniu pod redakcją Dra Jana Schwarza. Czasopismo jest poświęcone psychologii stosowanej głównie na terenie szkoły i poradnictwa zawodowego i zamierza kłaść nacisk przede wszystkim na dokładność pomiarów psychicznych, dążąc tym sposobem „do stworzenia i rozbudowy osobnej gałęzi wiedzy psychologicznej pod nazwą »psychometrii«“. — Adres Redakcji i Administracji: Poznań, Wały Zygmunta Starego, 9. Prenumerata roczna zł. 4, kwartalna zł. 1.

Prolegomena in Aristotelem latinum. Pod tym tytułem zaczęło wychodzić staraniem i nakładem Polskiej Akademii Umiejętności wydawnictwo, poświęcone zagadnieniom, związanym z zainicjowanym przez Polską Akademię Umiejętności na wniosek Ks. Prof. Dra Konstantego Michalskiego a podjętem przez Międzynarodową Unię Akademicką (Union Académique Internationale) wydaniem średniowiecznych łacińskich przekładów dzieł Arystotelesa (zob. Ruch Filozoficzny, XII. str. 177 b i n.). Pierwszy zeszyt „Prolegomenów“, wydany w roku 1932 w objętości 21 stron, zawiera pracę Dra Aleksandra Birkenmajera p. t. Classement des ouvrages attribués à Aristote par le moyen âge latin. Na treść tego zeszytu składa się prócz wstępu oraz przeglądu dotychczasowej literatury, tyczącej się średniowie-

a

cznych łacińskich przekładów dzieł Arystotelesa, głównie referat, który Dr. Aleksander Birkenmajer przedstawił dnia 21. stycznia 1932 wybranej dla wydawnictwa owych przekładów Komisji Międzynarodowej Unii Akademickiej, a który podaje podział krążących w wiekach średnich pod nazwiskiem Arystotelesa pism łacińskich na dwaście klas i jedną klasę dodatkową, dokonany z punktu widzenia mniej lub więcej niewątpliwej lub wątpliwej autentyczności tych pism.

Philosophy of Science, kwartalnik, zaczął wychodzić w styczniu 1934 jako organ amerykańskiego towarzystwa „Philosophy of Science Association” pod redakcją W. M. Malisoffa. Kierunek nowego pisma jest mniej więcej taki sam, jak kierunek niemieckiego czasopisma „Erkenntnis, zugleich Annalen der Philosophie” (zob. Ruch Filozoficzny, XII. str. 196 b). — Zeszyt pierwszy zawiera prócz artykułu programowego Redakcyi następujące rozprawy: R. Carnap, O charakterze zagadnień filozoficznych; H. Feigl, Logiczny charakter zasady indukcji; E. T. Bell, Skończony czy nieskończony? D. J. Struik, O podstawach teorii prawdopodobieństwa; W. M. Malisoff, Krytyczne rozważania nad teorią kwantów; J. B. S. Haldane, Mechanika kwantowa jako podstawa filozofii; R. A. Fisher, Indeterminizm i dobór naturalny. W dziale pisma zatytułowanym „Dyskusya (Korespondencya)” H. Margenau omawia — w związku z pewnym listem, wystosowanym przez F. Zwicky’ego do „Physical Review” — kwestyę zastosowania wielowartościowych systemów logiki do fizyki. Zeszyt zamyka dział sprawozdań z książek i „Nowy worek paradoksów”, który na wzór wydanego swego czasu przez A. de Morgana „Worek paradoksów” ma być poświęcony myślowym donkiszoteryom i zboczeniom pseudo-naukowym. — Adres Redaktora: W. M. Malisoff, 128 S. 49th St., Philadelphia, Pa. Przedstawicielką redakcyi na Anglię jest Prof. L. S. Stebbing, University of London, przedstawicielem redakcyi na Europę Kontynentalną Prof. Dr. R. Carnap, Praga XVII. N. Motol, Pod Homolkou. — W sprawach administracyi pisma należy się zwracać do nakładców The Williams and Wilkins Company, Mount Royal and Guilford Avenues, Baltimore, U. S. A., których przedstawicielem na Francję jest Emile Bougault, 48 rue des Ecoles, Paris. — Prenumerata roczna dolarów 5.50.

Vocabulaire technique et critique de la philosophie. Słownik ten (zob. Ruch Filozoficzny, X. str. 186 b) wyszedł nakładem firmy F. Alcan w Paryżu już w czwartym wydaniu w trzech tomach w łącznej cenie 180 franków. Tom trzeci, tworzący uzupełnienie poprzednich wydań, kosztuje osobno 40 franków.

b

Nouveau Traité de Psychologie. Tom trzeci tego dzieła wydawanego przez G. Dumas’a (zob. Ruch Filozoficzny, XII. str. 185 a) p. t. „Les associations sensitivo-motrices” już się ukazał. Zawiera on rozdziały o równowadze i oryentowaniu się, o wyrazie uczuć, o mimice i o mowie. Współpracował w tym tomie A. Ombredance. Tom liczy 462 stronice i 155 figur. Cena 100 fr.

Recherches philosophiques. Czasopismo pod tym tytułem zaczęło wychodzić nakładem firmy Boivin et Cie w Paryżu pod redakcją A. Koyré’go, H. Ch. Puech’a i A. Spaier’a przy udziale C. Bouglé’go, E. Bréhier’a, L. Brunschvicg’a, H. Delacroix’a, G. Dumas’a, E. Gilson’a, P. Janet’a, A. Lande’a, X. Léon’a, S. Lévi’ego, L. Lévy-Bruhl’a, E. Le Roy’a, E. Meyerson’a, A. Rey’a, A. Rivaud’a i O. Robin’a. W Słowie wstępem Komitet redakcyjny oświadcza, że zamierza ogłaszać w nowem tem czasopiśmie nietylko prace, pragnące podawać wyniki badań, lecz także rozprawy, roztańczające przed czytelnikiem dopiero co się dokonujące poszukiwania. „Może”, mówi Komitet redakcyjny, „niektóre artykuły spotkają się z pewnym oporem. Jeśli jednak czytelnik poczuje wzburzenie w nim sprzeciw i uzna, że podawane mu teorie należy poddać surowej krytyce, czasopismo niezupełnie chybi celu... Zamierzając otworzyć dostęp inicjatywie i ośmielić odwagę intelektualną, nie chcemy z pod dyskusyi usuwać żadnych zagadnień”. Nowe czasopismo poświęca też wiele miejsca działowi sprawozdawczemu, zawierającemu ogólne przeglądy literatury filozoficznej, oceny krytyczne, zobrazowanie stanu nauk filozoficznych w poszczególnych krajach i t. p.

Tom pierwszy czasopisma — wydany z datą 1931/32 i liczący 518 str. — zawiera 20 prac, ujętych w trzy grupy, mianowicie: I. Obecne tendencje metafizyki: J. Wahl, Ku konkretowi; A. Spaier, Myśl i rozciągłość; G. Bachelard, Noumenon i mikrofizyka; J. Baruzi, Wstęp do badań nad językiem mistycznym; M. Heidegger, O naturze przyczyny. Pewien podział w tej grupie tworzą trzy następujące rozprawy, zajmujące się zagadnieniem iracyonalności: R. Müller-Freienfels, Racyonalizm i iracyonalizm; R. Johan, Rozum i czynnik iracyonalny u E. Meyersona; A. Spaier, O pojęciu „iracyonalny”. — II. O metodach filozoficznych: H. J. Jordan, Ujęcie naturalistyczne świata i jego stosunek do metody dialektycznej czyli syntetycznej w biologii; H. J. Pos, Jedność składni; P. Masson-Oursel, O pewnej metodzie metafizycznej: inwersya; J. Laird, Współcześni moralisci w Oxfordzie i odrodzenie intuicyonizmu; E. Leroux, Pomysł nowej metody etyki; J. Bayet, Rozważania o me-

a

odologii najdawniejszej historii klasycznej. — III. Kierunki badań filozoficznych wśród obcych: W. Dubislav, Badania w zakresie filozofii matematyki w Niemczech; R. Müller-Freienfels, Główne tendencje współczesnej psychologii niemieckiej; L. Verlainé, Psychologia zwierząt w Belgii; J. A. Bierens de Haan, Psychologia zwierząt w Holandii w latach 1928—1930; I. Brucar, Filozofia rumuńska; A. Reymond, Współczesne zainteresowania filozoficzne w Szwajcarii romańskiej. — Następują sprawozdania i recenzje z licznych prac, zgrupowanych pod następującymi nagłówkami: 1. Filozofia ogólna, 2. Logika i epistemologia, 3. Etyka i filozofia religii, 4. Psychologia i pedagogika, 5. Socjologia, 6. Historia filozofii.

Tom drugi, — wydany z datą 1932/33 i liczący 624 str. — zawiera 22 rozpraw, ujętych w pięć grup, mianowicie: I. Zagadnienia transcendentny: M. Janet, Celowość w matematyce i w fizyce; H. J. Jordan, Indeterminizm życiowy i dynamizm struktur przyczynowych; L. Verlainé, Instykt nie jest niczem; A. Spaier, Ruchy proste i transcendentne biologiczne; M. Souriau, Materya i konkret; O. Becker, Transcendencja życia i wniknięcie istnienia; R. Ruyer, Śmierć i istnienie absolutne; H. Conrad Martius, Istnienie, substancyjalność i dusza. — II. Filozofia mowy, psychologia i pedagogika: P. Masson-Oursel, Semantyka i metafizyka; H. J. Pos, Przyczynek do ogólnej teorii synonimów; J. Bourjade, Mechanizmy psychologiczne i wychowanie; E. Minkowski, Zagadnienie czasu w psychopatologii. — III. Logika i filozofia nauk: Cl. Chevalley, Ścisłość i metoda aksjomatyczna; H. Lipps, O modalnościach sądu. — IV. Dokumenty i studia krytyczne: J. Baruzi, Punkt styczny między Bergsonem a mistyką; G. Marcel, Sytuacja podstawowa i sytuacje graniczne u Karola Jaspersa; J. Wahl, Heidegger i Kierkegaard; H. Corbin, W sprawie antropologii filozoficznej: Niewydany traktat perski Suhrawardiego z Aleppo. — V. Filozofia zagranicą: J. Laird, Nowsze wydawnictwa filozoficzne w Wielkiej Brytanii; L. Verlainé, Psychologia zwierząt w Belgii; Th. Gościński, Współczesne tendencje filozofii polskiej; I. Brucar, Filozofia rumuńska. — Następują rozbiory i recenzje licznych prac, zgrupowanych pod następującymi nagłówkami: 1. Filozofia ogólna, 2. Fenomenologia, 3. Logika i teoria poznania, 4. Filozofia religii, 5. Socjologia, 6. Estetyka, 7. Historia filozofii. — Dwie z recenzji dotyczą prac filozofów polskich, wydanych w języku niemieckim: A. Kojevnikoff pisze o pracy Prof. Dra Romana Ingardena p. t. „Das literarische Kunst-

b

werk“ (str. 480—486), a L. Strauss o pracy Dra Z. Łubieńskiego p. t. „Die Grundlagen des ethisch-politischen Systems von Hobbes“ (str. 609—622). — Adres Redakcji: A. Spaier, Caen (Calvados), 131, rue Basse.

Klatzkin Jac., Thesaurus philosophicus linguae hebraicae et veteris et recentioris. Operis collaborator M. Zobel. Berlin - Charlottenburg, Eschkol-Verlag. Filozoficzny słownik hebrajski Klatzki ma spełniać dwa cele: 1) ułatwić lekturę dawniejszych dzieł filozoficznych, pisanych w języku hebrajskim, oraz 2) dać przyszłym pracownikom filozoficznym, piszącym w języku hebrajskim, gotowy aparat najważniejszych pojęć i wyrazów. Nacisk jest położony na stronę historyczną. Porządek wyrazów jest alfabetyczny (według alfabetu hebrajskiego). Każdy termin jest najpierw krótko objaśniony w języku hebrajskim, potem podany jest równoważnik danego terminu w języku niemieckim, czasem też po łacinie lub po grecku, wreszcie następują cytaty, zawierające dany termin, z różnych hebrajskich źródeł. Terminy z hebrajskiej filozofii średniowiecznej zestawia się przytem nieraz z odpowiedniami terminami arabskimi. — Dzieło zaczęło wychodzić w r. 1928; ma się składać z czterech części, z których trzy już się pojawiły. Część IV. ma zawierać spis hebrajskich terminów filozoficznych, wprowadzonych przez Autora słownika, oraz indeks niemieckich i angielskich terminów filozoficznych z przekładem na język hebrajski.

Berichte der Kant-Studien über Zeitschriften und Bücher aus dem Gebiete der Philosophie. Pod powyższym tytułem ukazuje się od początku r. 1933. nowe filozoficzne czasopismo bibliograficzne jako osobny dział czasopisma „Kant-Studien“. Redaktorem nowego czasopisma jest docent prywatny berlińskiego Uniwersytetu Dr. Helmut Kuhn. Czasopismo podaje tytuły i krótkie streszczenia rozpraw, ukazujących się w czasopismach, jakoteż tytuły osobno ogłaszanych książek filozoficznych. Prócz publikacji niemieckich czasopismo uwzględnia prace angielskie, amerykańskie, francuskie, holenderskie, włoskie, a od drugiego zeszytu drugiego rocznika także prace polskie. Jest to w tej chwili jedyne zagraniczne czasopismo bibliograficzne, które uwzględnia w sposób systematyczny polską literaturę filozoficzną. W wymienionym zeszycie podano najważniejsze publikacje polskie, ogłoszone w r. 1933. Dział polski opracowuje komitet, złożony z kilku członków Polskiego Towarzystwa Filozoficznego we Lwowie, pod przewodnictwem Prof. Dra R. Ingardena, który występuje na zewnątrz jako współpracownik czasopisma. Członkowie Towarzystwa Kantowskiego tudzież prenumeratorzy „Kant-Studien“ otrzymują „Berichte“ bezpłatnie

a

jako dodatek do „Kant-Studien“. Można je jednak nabywać także osobno w cenie po 2-50 M. za rocznik. (Zamówienia przyjmuje: Pan-Verlagsgesellschaft, Berlin-Charlottenburg 2).

Der Charakter, kwartalnik, poświęcony „studiom diagnostycznym i dziedzinom pokrewnym“, wydaje począwszy od roku 1932 nakładem firmy Pan-Verlagsgesellschaft (Berlin-Charlottenburg) Robert Saudeck (Londyn), przybrawszy sobie liczny Komitet redakcyjny, w skład którego wchodzi m. i. St. Blachowski (Poznań), Alfred Adler (Wiedeń), M. Bleuler (Liestal), K. Bühler (Wiedeń), Ch. Bühlerowa (Wiedeń), M. Dessoir (Berlin), Havelock Ellis (Londyn), P. Janet (Paryż), C. G. Jung (Zurych), E. Kretschmer (Marburg), L. Lévy-Bruhl (Paryż), W. McDougall (Durham), A. A. Roback (Cambridge), E. Utitz (dawnej Halle a. d. S.), E. D. Wiersma (Leyda). Czasopismo pragnie według słów prospektu jednoczyć z punktu widzenia psychodiagnostycznego cały szereg dyscyplin naukowych, jak badanie konstytucji, typologię, charakterologię, grafologię eksperymentalną, psychologię różnicową, psychologię społeczną, psychiatryę, psychoanalizę, badanie stosunków rodzinnych, naukę o dziedziczności, behaviorizm eksperymentalny, endokrynologię, kryminologię, antropologię i porównawczą psychologię zwierząt. — Obok wydania niemieckiego wychodzi też wydanie angielskie czasopisma (Character and Personality, London, Allen and Unwin) i wydanie amerykańskie (Duke University Press). — Prenumerata roczna wydania niemieckiego M. 5-50.

Archiv für Geschichte der Philosophie, czasopismo, założone w r. 1887 przez Ludwika Steina a po jego śmierci redagowane przez Artura Steina (zob. Ruch Filozoficzny, XII. str. 196 b), przestało z końcem roku 1932 wychodzić.

Katalogi. D. E. Friedlein, Księgarnia, Kraków, Rynek 17. Przygodny wybór książek różnej treści. Nr. I do IX. Zawiera też liczne dzieła filozoficzne. — Gebethner i Wolff, Filia II. Dział antykwarski, Warszawa, Sienkiewicza 9. Katalog Nr. 2. Teologia. Filozofia. — Gebethner i Wolff, Antykwaryat, Warszawa, Zgoda, 12. Katalog Nr. 6. Filozofia, Psychologia, Etyka. — Jakób Hölzl, Antykwaryat Polski, Lwów, Rynek, 29. Katalog Nr. 38. Zawiera też książki filozoficzne. — Księgarnia Powszechna, Dział Antykwarski, Warszawa, S-to Krzyska, 4. Katalog Nr. 4. Zawiera też publikacje treści filozoficznej. — Kasa im. Mianowskiego, Warszawa, Pałac Staszica. Katalog Wydawnictw, także filozoficznych. — Mól Książkowy, Księgarnia i Antykwarnia, Lwów, Batorego, 18. Katalog Antykwarski Nr. 6. Filozofia, Psycho-

b

logia, Logika, Etyka, Estetyka, 559 numerów z wskaźnikiem osobowym i rzeczowym.

Felix Alcan, Paris, 103 Boulevard Saint Germain. Katalog p. t. „Philosophie“ podaje tytuły następujących zbiorów: Bibliothèque de la Philosophie Contemporaine, Les Grands Philosophes, Philosophes et Savants Français du XX. siècle, Textes et Traductions pour servir à l'histoire de la pensée moderne, Bibliothèque de Psychologie de l'Enfant, Ouvrages de Philosophie, publiés hors collection en 1931 et 1932. — F. Dörling, Antiquariat, Hamburg 1. Speersort, 22. Antiquariatskatalog Nr. 111. Philosophie, Religionswissenschaft, Memoiren, Biographien, Briefwechsel. Dział filozofii i nauki o religii liczy 1111 tytułów. — Librairie G. Franssen, Paris, V., 11 rue Cluny. Katalogi Nr. 39-40 z roku 1932 zawierają liczne tytuły dzieł filozoficznych. — Galloway and Porter, 30 Sidney Street, Cambridge, England. List Nr. 523. Philosophy, Psychology, Logic and Allied Subjects. 123 tytułów. — List Nr. 540. Philosophy, Psychology, Ethics, Logic and Allied Subjects. 349 tytułów. — Versandbuchhandlung H. Jungck, München 13. Isabellastr. 11. Antiquariatsprospekt Nr. 1. Philosophie, Psychologie, Pädagogik, Soziologie. — A. Lorentz, Leipzig, Kurprinzstr. 10. Bücher-Verkaufskatalog 376 podaje od nru 705 do nru 853 tytuły dzieł filozoficznych, pedagogicznych i teologicznych. — Macmillan and Co. St. Martins Street, London, W. C. 2. Macmillan's Autumn List of Announcements 1932. Podaje też wydawnictwa filozoficzne. — Antiquariat L. Röhrscheid, Bonn, Am Hof 28. Einst und Jetzt. Antiquariatsberichte. Heft 73. Philosophie. 2567 tytułów. — George Routledge and Sons, Ltd., Kegan Paul, Trench, Trubner and Co. Ltd. Broadway House: 68-74 Carter Lane, London, E. C. 4. Autumn Books 1932. Wymienia też publikacje psychologiczne. — Antiquariat A. Späth, München, 2. NO. Hildegardstr. 28. Sonderangebot 15. Philosophie und Theologie, 280 tytułów.

WYKŁADY, ODCZYTY, REFERATY.

Polska Akademia Umiejętności. Wydział filozoficzny. 9. stycznia 1933 T. Grabowski: Próba syntezy nowej nauki o literaturze. — 8. maja 1933 Wł. Tatarkiewicz: Postawa estetyczna, poetyczna i literacka.

Komisja językowa. 28. czerwca 1933. I. Dąbbska: Zdania warunkowe z uwzględnieniem ich historycznego rozwoju w języku polskim. — Z. Klemensiewicz: Zespoły części wypowiedzeniowych. 1. Szeregi. 2. Związki. 3. Związki szeregowy. 4. Dodatkowe części wypowiedzeniowe.

a

Komisja historii literatury polskiej. 31. stycznia 1933 Z. Bastgen: Brzozowski a Newman.

Komisja orientalistyczna. 10. czerwca 1932 i 14. lutego 1933 St. Schayer: Z badań nad logiką indyjską, Cz. I i II.

Komisja historii sztuki. 16. lutego 1933 A. Lauterbach: Objektywizm i subiektywizm w kryteriach historii sztuki.

Wydział historyczno-filozoficzny. 18. stycznia 1932 J. Metallman: Determinizm przyrodznawstwa. I. — 15. lutego 1932 M. Heitzman: Studya nad Akademią platońską we Florencji. I. — 21. listopada 1932 W. Rubczyński: Emocjonalizm i intelektualizm w etyce. — L. Chmaj: Okazyonalizm i okazyonalisci. — 20. lutego 1933 A. Krokiewicz: O t.zw. indukcji stoickiej. — 24. kwietnia 1933 A. Birkenmajer: Odkrycie fragmentów nieznanych pism filozoficzno-przyrodniczych Dawida z Dinant. — 22. maja 1933 M. Heitzman: Studya nad Akademią platońską we Florencji. II. Związki ze scholastyką i reformacją. — 16. października 1933 Ks. K. Michalski: Dwa paryskie akty potępienia tez filozoficzno-teologicznych w XIV. wieku.

Wydział matematyczno-przyrodniczy. 15. lutego 1932 J. Zaćwilichowski: Unerwienie i narządy zmysłowe skrzydeł owadów. III. — 11. kwietnia 1932 Z. Kawecki: Spostrzeżenia nad zachowaniem się i orientacją zmysłową u larw złotooków. — 2. maja 1932 N. Natanson-Groździńska: O plastyczności instynktów u wodnych gąsienic nurcicy. — 11. czerwca 1932 J. Zaćwilichowski: Unerwienie i narządy zmysłowe podkładelka pilarza. — 9. stycznia 1933 L. Chwistek, W. Hetper i J. Herzberg: Podstawy metamatematyki racjonalnej. — Ci sami: Uwagi o podstawach metamatematyki racjonalnej. — 3. kwietnia 1933 J. Zaćwilichowski: Unerwienie i narządy zmysłowe skrzydeł wojsilki. — 6. listopada 1933 J. Zaćwilichowski: Unerwienie i narządy zmysłowe skrzydeł pszczoły. — 4. grudnia 1933 J. Zaćwilichowski: Unerwienie i narządy zmysłowe skrzydeł chrząszcza. — Wl. Heinrich: Z badań nad reakcją naczyń włoskowatych w czasie czynności ośrodków korowych mózgu królika.

Wydział lekarski. 17. marca 1932 J. Mazurkiewicz: Integracje nerwowe. Cz. I. Postawienie zagadnienia. Cz. II. Integracje czynności odruchowych. — 22. kwietnia 1933. Tenże: Integracje nerwowe. Cz. III. Integracja podrażnień dośrodkowych. — Tenże: Integracje nerwowe. Cz. IV. Integracje podkorowe.

Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk. Komisja filozoficzna: 13. stycznia 1932 L.

b

Dobrzyńska-Rybicka: Nauka obywatelstwa na podstawie socjologii. — 13. lutego 1932 Ks. K. Kowalski: O neotomizmie. — 2. marca 1932 M. Lubieniecka: Poznawalne i nieskończone. — 19. października 1932 i 15. listopada 1932 A. Wiegner: O istocie zjawisk psychicznych. — 13. grudnia 1932 L. Jaxa Bykowski: Figle i psoty szkolne. — 25. stycznia 1933 Ks. K. Kowalski: Kongres tomistyczny w Pradze, 6. do 8. października 1932. — 16. lutego 1933 St. Borowiecki: Zagadnienie patologii charakteru. — 15. marca 1933 Z. Zawirski: O czasie. — 8. listopada 1933. A. Żółtowski: Teoria poznania u Hegla. — 30. listopada 1933 F. Znaniński: O źródłach i znaczeniu zmienności w nowoczesnej cywilizacji.

Komisja teologiczna: 20. października 1932 Ks. K. Kowalski: O aktualności nauki św. Tomasza o poznawalności.

Wydział lekarski. Na zaproszenie Wydziału Z. Zawirski wygłosił dla jego członków 17. marca 1932 odczyt p. t. O czasie a M. Sobeski 20. maja 1932 odczyt p. t. Platon.

Polskie Towarzystwo Filozoficzne. Na 316. plenarnem posiedzeniu naukowym 2. stycznia 1932 Dr. Walter Auerbach wygłosił odczyt p. t. „Przyczynki do analizy przypomnień“. Treść odczytu tworzy osnowę rozprawy p. t. „O przypomnieniach“, ogłoszonej w Przeglądzie Filozoficznym (Rocznik 36., zeszyt I i II., str. 107—147). — W dyskusji zabierali głos PP. Ajdukiewicz, Blaustein, Igel, Łuszczewska, Mehlberg, Śloniewska i Prelegent.

Na 317. plenarnem posiedzeniu naukowym 12. lutego 1932 Prof. Dr. K. Ajdukiewicz wygłosił odczyt p. t. „W obronie unwersaliów“. Unwersalia były niejednokrotnie przedmiotem ataku ze strony współczesnych logików polskich (Leśniewski, Kotarbiński). Atak ten jednak pozornie tylko — zdaniem Prelegenta — godzi w tradycyjną koncepcję powszechników, a to dlatego, że twórcy tej koncepcji inne znaczenie nadawali wyrazom mowy potocznej, użytym przy jej wykładzie, niż to znaczenie, jakie im nadają jej współcześni przeciwnicy. Ta różnica znaczeń jest dość subtelna i polega na tem, że podczas gdy polscy przeciwnicy unwersaliów operują językiem, w którym oprócz funkcyj i zdań znajduje się tylko jedna kategoria semantyczna nazw, to zwolennicy unwersaliów mówią językiem, w którym prócz zdań i funkcyj istnieją conajmniej dwie różne kategorie semantyczne nazw. Jedną tworzą nazwy indywidualne, drugą nazwy generalne.

Dla uprzyśtępnienia tej koncepcji można opisać nazwy indywidualne jako takie, w których znaczeniu leży jedność ich

a

desygnatu. Takimi są np. imiona własne. Użycie ich jako podmiotów w zdaniach ogólnych lub szczegółowych wydaje się rażące (np. Każdy Sokrates jest śmiertelny). Wszystkie nazwy, nie będące indywidualnymi, są nazwami generalnymi. Rozróżnienie nazw generalnych i indywidualnych jest niezależne od podziału nazw wedle liczności ich zakresu. Mogą istnieć zarówno nazwy generalne ogólne (np. koń) jak generalne jednostkowe (np. satelita Ziemi), jak wreszcie generalne puste (np. satyr).

Zaopatrzymy symbole, będące nazwami generalnymi, indeksem „g”, zaś będące nazwami indywidualnymi indeksem „i”. W języku polskich krytyków universalistów, jeśli „ φa_i ” jest zdaniem to i „ φa_g ” jest również zdaniem (przy zachowaniu znaczenia „ φ ”). W języku obrońców universalistów, jeśli „ φa_i ” jest zdaniem, to już „ φa_g ” zdaniem nie jest, lecz jest bez sensu, gdyż „ a_i ” i „ a_g ” są różnej kategorii semantycznej.

Wiąże się z tem różny sposób traktowania słówka „jest” w obu omawianych językach. Dla przeciwników universalistów słówko „jest”, gdy wiąże dwie dowolne nazwy (a więc zawsze wyrażenia tej samej kategorii semantycznej) w zdanie, jest zawsze wyrazem tej samej kategorii semantycznej. Dla zwolenników universalistów jest słówko „jest” dwuznaczne, należy mianowicie do innej kategorii semantycznej, gdy spaja w zdanie nazwę indywidualną z nazwą generalną (np. w zdaniu „Sokrates jest człowiekiem”), zaś znowu do innej, gdy spaja dwie nazwy generalne w zdanie (np. w zdaniu „pies jest zwierzęciem”).

Dla rozróżnienia zaopatrzymy słówko „jest” we wskaźniki. Wskaźnik $\frac{z}{n}$ przynależy do „jest”, jakie spotykamy u przeciwników universalistów, które spaja dowolne nazwy w zdanie. Wskaźnik $\frac{z}{i g}$ odpowiada pierwszemu „jest” obrońców universalistów, wiążącemu nazwę indywidualną z nazwą generalną w zdanie. Wskaźnik $\frac{z}{g g}$ odpowiada drugiemu „jest” obrońców universalistów, wiążącemu dwie nazwy generalne w zdanie.

Otóż krytyka przeciwników universalistów opiera się na twierdzeniu: „Jeśli x jest Uniuersale, to istnieją dwa różne z_1 i z_2 takie, że z_1 jest x i z_2 jest x , zaś φx tylko wtedy, gdy dla każdego z , jeżeli z jest x , to φz ”.

Twierdzenie to w języku krytyków koncepcji universalistów jest syntaktycznie poprawne, jeśli za „ x ” i za „ z ” położymy dowolne nazwy. W języku obrońców universalistów zaś, gdy za „ x ” położymy nazwę generalną, zaś za „ z ” nazwę indywidualną, staje się syntaktycznie bez sensu, gdyż „ φx_g ” oraz „ φx_i ” zarazem nie mogą być

b

zdaniem; w tym więc języku powyższe zdanie nie może być punktem wyjścia dla krytyki.

Przyjmując terminy „jest” oraz „jest” ja-

ko pierwotne, proponuje Prelegent następującą definicję Uniuersale: X jest Uniuersale $\equiv [\exists z] X$ jest z

Parafrazując tę definicję (zbudowaną na wzór definicji, jaką Leśniewski podaje w swej ontologii dla wyrazu „przedmiot”), można ją tak wysłowić: x jest Uniuersale, t. zn. x jest czemś, w tym osobiwym sensie wyrazu „jest”, w jakim się tego wyrazu używa w takich kontekstach jak np. „koń jest gatunkiem zwierzęcym” (średniowieczna supozycja formalna w odróżnieniu od personalnej).

Prelegent stwierdza nakoniec, że polscy krytycy koncepcji uniuersale nie mogą w swoim języku podać definicji, odpowiadającej intencjom twórców tej koncepcji, ponieważ język ich jest na to zbyt ubogi, tak, iż język obrońców universalistów np. na język Kotarbińskiego przełożyć się nie da. (Autoreferat). — W dyskusji zabierali głos PP. Ingarden, Kokoszyńska, T. Witwicki i Prelegent.

Na 318. plenarnem posiedzeniu naukowym 14. maja 1932 P. St. Ołeksiuk wygłosił odczyt p. t. „Materyalizm dialektyczny”. — W dyskusji zabierali głos PP. Ajdukiewicz, T. Witwicki i Prelegent.

Na 319. plenarnem posiedzeniu naukowym 21. maja 1932 P. St. Ołeksiuk wygłosił odczyt p. t. „Materyalizm dziejowy”.

Na 320. plenarnem posiedzeniu naukowym 25. października 1932 Prof. Dr. H. Scholz z Uniwersytetu w Monastyrze wygłosił (po niemiecku) pierwszy z dwóch zapowiedzianych odczytów swoich. Przybyłego na zaproszenie Polskiego Towarzystwa Filozoficznego po pobycie w Warszawie do Lwowa Prelegenta powitał Przewodniczący Towarzystwa Prof. Dr. K. Twardowski przemówieniem, którego polski przekład brzmi: „Wielce Szanowny Panie Profesorze! Jest to szczególną dla nas radością, że możemy Pana powitać w gronie członków Polskiego Towarzystwa Filozoficznego. Jesteśmy Panu szczerze wdzięczni, że Pan postanowił na naszą prośbę wracać z Warszawy do siebie przez Lwów i podzielić się z nami osobiście niektórymi wynikami swych prac. A jadąc z Warszawy do Lwowa, odbył Pan w kierunku odwrotnym drogę, którą przebyło w Polsce zainteresowanie się logistyką i zajęcie się jej zagadnieniami. Nie znaczy to wcale, jakoby to zainteresowanie i to zaję-

a

cie się Lwów opuściło — tak bynajmniej nie jest — lecz chodzi o to, że wzięło ono swój początek ze Lwowa. Tu we Lwowie bowiem pojawiła się w r. 1888 pierwsza polska praca, poświęcona logistyce czyli — jak wówczas mówiono — logice algebraicznej lub matematycznej. Jest to rozprawa, którą p. t. „Algebra w logice“ ogłosił w sprawozdaniu IV. Gimnazjum Państwowego ówczesny dyrektor tego Zakładu, Stanisław Piątkiewicz. W jedenaście lat później, w roku akademickim 1899/900, wykładałem w Uniwersytecie o „Dążnościach reformatorskich na polu logiki formalnej“, zapoznając młodzież z usiłowaniami, które — aż do systemu Jerzego Boole'a włącznie — przygotowały dzisiejszą logistykę. Jednym z moich słuchaczy był wówczas Jan Łukasiewicz, który odtąd pozostał wiernym logice matematycznej i obrał ją sobie za jedną z głównych dziedzin swych badań. Gdy w kilka lat później został tu we Lwowie docentem Uniwersytetu, potrafił swe zainteresowania przelać na szereg zarówno swych własnych jak też i moich uczniów, do których należeli przede wszystkim Leśniewski i Ajdukiewicz. Doniosłe zmiany, które pociągnęła za sobą na tyłu polach wojna światowa, zaprowadziły Łukasiewicza w charakterze profesora na Uniwersytet Warszawski, gdzie obok niego otrzymali katedry także Leśniewski i — aż do swego powołania do Lwowa — Ajdukiewicz. Tym sposobem Warszawa stała się ośrodkiem badań logistycznych i siedzibą gminy logistycznej, która dzięki działalności nauczycielskiej wymienionych profesorów stale się zwiększała i zwiększa. O skuteczności pracy logistyków warszawskich oraz lwowskich, reprezentowanych przez Ajdukiewicza i niedawno powołanego z Krakowa do Lwowa Chwistka, świadczy fakt, że publikacje logistyków polskich zwróciły na siebie uwagę uczonych zagranicznych. Powstała dzięki temu potrzeba nawiązania stosunków osobistych. I właśnie w tym celu, by potrzebie tej uczynić zadość, przybyłeś Pan, Wielce Szanowny Panie Profesorze, do Polski. Witamy tedy Pana jak najserdeczniej i prosimy o zabranie głosu, którego z najmiłą chęcią Panu udzielam“. — Prof. Dr. H. Scholz, podziękowawszy za słowa powitania, wygłosił odczyt p. t. „O sądach analitycznych i syntetycznych“. — W dyskusji zabierali głos PP. Ajdukiewicz i Prelegent.

Na 321. plenarnem posiedzeniu naukowym 26. października 1932 Prof. Dr. H. Scholz wygłosił (po niemiecku) odczyt p. t. „Współczesna logika orzeczeń jako pierwsze ściśle przedstawienie arystotelesowej ontologii“. — W dyskusji zabierali głos PP. Ajdukiewicz, Ingarden i Prelegent.

b

Na 322. plenarnem posiedzeniu naukowym 3. grudnia 1932 wygłosił w związku z 300. rocznicą urodzin Johna Locke'a Dr. Tadeusz Witwicki odczyt p. t. „Rzut oka na locke'owską teorię poznania“. Współczesne tendencje filozofii Locke'a wystąpią o wiele silniej, gdy jego podstawowy termin „idea“ będziemy rozumieli inaczej, niż to się działo dotychczas. Ideę definiuje Locke jako bezpośredni przedmiot naszego spostrzeżenia i myślenia i o tej definicji powinniśmy stale pamiętać. „Idea“ nie znaczy zatem u Locke'a tego samego, co nasze „przedstawienie“. Idee, to są bezpośrednie przedmioty przedstawień i za ich pośrednictwem umysł dochodzi do poznania świata rzeczywistego. Chcąc zatem ocenić wartość i granice ludzkiego poznania, musimy przedewszystkiem zbadać owe bezpośrednio dane umysłowi idee. Locke dochodzi do wniosku, że idee proste nie zaciemniają poznania przedmiotów rzeczywistych, gdyż uchodzą za to tylko, czem są naprawdę, a więc za skutki oddziaływania na zmysły pewnych własności rzeczy, do których wcale nie muszą być podobne. Również *modi* i stosunki, którymi zajmują się matematyka i etyka, nie mogą nas zawieść na manowce, ponieważ nie mają niczego innego reprezentować prócz siebie. Tylko złożone idee, noszące nazwę substancyj, są pod tym względem niebezpieczne. Muszą one przecież zawsze być uboższe w cechy od przedmiotów rzeczywistych, które mają reprezentować; niepodobna bowiem wszelkich cech przedmiotu rzeczywistego ogarnąć umysłem. A pozatem prawdziwa istota przedmiotów rzeczywistych, której mają odpowiadać nasze idee abstrakcyjne, na zawsze pozostać musi dla nas nieznaną i niedostępną. Jak więc widzimy, tego rodzaju interpretacja „idej“ Locke'a, przy której tworzą one jedynie dostępny dla nas bezpośrednio świat subiektywny, nietylko czyni jego wywody bardziej zrozumiałymi i aktualnymi, lecz nadto wydatnia ich łączność z poglądami z jednej strony Platona a drugiej Kanta. (Autoreferat). — W dyskusji zabierali głos PP. Ajdukiewicz, Blaustein, Ingarden, Kokoszyńska, Ks. Stepa, Twardowski i Prelegent.

Sekcja psychologiczna. 46. posiedzenie 30. stycznia 1932 T. Tomaszewski: Psychologia spostrzegania według W. Köhlera. — Posiedzenia od 47. do 51., które się odbyły 27. lutego, 1., 10. i 17. marca oraz 21. kwietnia 1932, były poświęcone wspólnej lekturze i omawianiu rozprawy F. Kruegera p. t. *Der Strukturbegriff in der Psychologie.* — 52. posiedzenie 25. czerwca 1932 A. Lewicki: Poglądy McDougalla na behaviorizm. — 53. posiedzenie 19. listopada 1932 Dr. A. Bardecki: Postaci fizyczne Köhlera.

a

Sekcja teorii poznania. 65. posiedzenie 16. kwietnia 1932 St. Oleksiuk: Uwagi o rozprawie Dra T. Witwickiego p. t. O stosunku treści do przedmiotu przedstawień. — 66. posiedzenie 23. kwietnia 1932 Dyskusja w sprawie stosunku treści do przedmiotu przedstawień, zagajona przez Dra T. Witwickiego. — 67. posiedzenie 4. czerwca 1932 Drka M. Kokoszyńska: O prawdziwości i naoczności geometryj nieeuklidesowych. — Posiedzenia od 68. do 71., które się odbyły 14. i 28. listopada oraz 7. i 21. grudnia 1932, były poświęcone wspólnej lekturze i omawianiu pracy Husserla p. t. *Méditations cartésiennes*.

Sekcja nauczania filozofii. 6. posiedzenie 7. maja 1932 Dr. L. Blaustein: Sprawozdanie z warszawskiego kursu metodycznego dla nauczycieli propedeutyki filozofii.

Warszawskie Towarzystwo Filozoficzne. Na 363. plenarnem posiedzeniu 11. stycznia 1932 Dr. L. Chmaj wygłosił odczyt p. t. „Teoria zmysłu wewnętrznego w filozofii Maine de Birana“. Filozofię doświadczenia XVIII. w., stojącą pod znakami Bacona, Locke'a, Condillac'a, cechującą dwie tendencje: pozytywistyczną i humanistyczną. Pierwsza wyraża się w odrzuceniu systemów konstrukcyjnych XVII. w. i w ograniczeniu badań do faktycznej rzeczywistości, przyczem na plan pierwszy w tych badaniach wysuwa się studjum umysłu ludzkiego; druga — w planowym i systematycznym rozpatrywaniu tych wszystkich zagadnień, które nasuwało życie moralne i społeczne człowieka.

Na tle tych tendencji powstaje filozofia Birana. Podstawą, na której się ona opiera i do której się stale odwołuje, jest „zmysł wewnętrzny“ i jego fakty. W swojej ogólnej charakterystyce zmysł ten oznacza doświadczenie wewnętrzne, metafizyczne, jak je Biran nazywa. Przy pomocy tego doświadczenia usiłuje filozof rozwiązać dwa główne zagadnienia: zagadnienie poznania i zagadnienie działania. Zagadnienie działania czyli problem wolności wysuwa się atoli w twórczości filozoficznej Birana na plan pierwszy; jest ono bowiem jego zagadnieniem osobistym, wiąże się z ustawicznie przezeń doświadczanym poczuciem zależności stanów moralnych od fizycznych. To doświadczenie fundamentalne Birana wyznacza też do pewnego stopnia kierunek jego myśli i wskazuje drogę, na której usiłuje on znaleźć rozwiązanie powyższych zagadnień.

W miarę jednak jak rozwój myślowy wiedzy Birana do coraz ogólniejszych zagadnień, zmysł wewnętrzny coraz to w innej ukazuje się postaci, staje się wyrazem róż-

b

norodnych stron natury ludzkiej: a) praktycznej, b) psychologicznej, c) metafizycznej. Stąd trzy fazy tego rozwoju.

A) W fazie pierwszej Biran jest zwolennikiem Rousseau'a, za którym odwołuje się do uczuć, do świadomości moralnej, w obronie wolności ludzkiej przeciwko uzależnianiu ideologicznemu życia duchowego od procesów organicznych. Zmysł wewnętrzny przybiera tu charakter poczucia moralnego, sumienia, już to jest tylko postulatem wolności, a nie faktem o wolności tej przekonywującym.

B) W fazie drugiej Biran odrzuca teorię instynktu moralnego Rousseau'a, o wolności bowiem przekonuje go władza czynna porządkowania i łączenia naszych spostrzeżeń a zarazem wysiłek przy tem doznawany. Stając więc na gruncie empirycznym a równocześnie korzystając z prac Destutt de Tracy'ego, który poznanie świata zewnętrznego wyprowadzał ze zdolności naszej poruszania się, odkrywa Biran różnicę pomiędzy elementami czynnymi a biernymi naszego życia duchowego i różnicę tę wiąże z wysiłkiem dobrowolnym, z siłą świadomą siebie samej, z jaźnią. Zmysł wewnętrzny oznacza tu ów wysiłek jako fakt świadomości, fakt pierwotny, będący warunkiem koniecznym wszelkich innych, gdyż w nim kryje się relacja podmiotu, który spostrzega, i przedmiotu, który jest spostrzegany. Ponieważ ów wysiłek posiada charakter stałości, wyraża relację i jest faktem zmysłu wewnętrznego, uważa go Biran za podstawę nauki i z niego wywodzi wszelkie pojęcia pierwsze, jak pojęcie jedności, tożsamości, substancji, przyczyny, jakoteż poznanie naszego ciała jako przedmiotu stałego oporu i granicy wysiłku. W istocie swej bowiem pojęcia te są dlań jedynie wyrażeniami faktu pierwotnego.

C) W fazie trzeciej, którą cechuje wzrost nastrojów religijnych, odwołuje się wprawdzie Biran, jak dawniej, do faktów doświadczenia wewnętrznego, ale pojęcie faktu zmienia się obecnie. Granica mianowicie pomiędzy faktem a pojęciem staje się tak wiotką, iż utożsamiają się one ze sobą zupełnie. Dzięki temu zaś przesunięciu się granicy faktów i pojęć przejście od jaźni do duszy i od duszy do Boga dokonuje się zupełnie łatwo: Bóg staje się czemś bezpośrednim dla duszy ludzkiej, pozwala się ująć, dostrzec duchowo jako fakt. Pojęcie Boga przeobraża się w wizję Boga, staje się światłem wewnętrznym, ogarniającem duszę. W ten sposób dochodzi Biran do odkrycia trzeciej sfery życia ludzkiego, życia duszy, która, zatapiając się w sobie, słyzy głos Boga i przemawiającej do niej łaski.

a

Zmysł wewnętrzny jest tu znów intuicyą metafizyczną.

Rozważana w swej całości, w świetle doktryny zmysłu wewnętrznego, filozofia Birana jest opartą na jego osobistych doświadczeniach wizją realistyczną życia ludzkiego: instynktownego i zmysłowego w funkcjach życiowych i płynących z nich potrzeb organicznych, aktywnego i twórczego w działalności umysłowej, choć niepokojonego ciągle zmiennymi prądami sfery witalnej, duchowego wreszcie, przy pomocy intuicji i światła wewnętrznego, usiłującego dotrzeć do istoty rzeczy. (Autoreferat. Zob. też rozprawę Autora, ogłoszoną pod tym samym tytułem co odczyt w Przeglądzie Filozoficznym, rocznik 35, str. 96—130).

Na 364. plenarnem posiedzeniu naukowym 19. marca 1932 Prof. Dr. K. Ajdukiewicz wygłosił odczyt p. t. „Nieporozumienie źródłem sporu o universalia“. (Autoreferat zob. powyżej pod Polskie Towarzystwo Filozoficzne, 317. plen. posiedzenie naukowe).

Na 365. plenarnem posiedzeniu naukowym, które się odbyło w dwóch częściach 21. i 22. marca 1932, Prof. Dr. K. Ajdukiewicz wygłosił odczyt p. t. „O rozwoju języka jako narzędzia poznawczego“. (Treść odczytu została ogłoszona drukiem w postaci rozszerzonej w dwu rozprawach niemieckich w IV. roczniku czasopisma „Erkenntnis“, w zesz. 2. i 4., p. t. Sprache und Sinn, oraz Das Weltbild und die Begriffsapparatur).

Na 366. plenarnem posiedzeniu naukowym 11. kwietnia 1932 Dr. St. Rudniański wygłosił odczyt p. t. „Zagadnienie racjonalizacji pracy twórczej“. Fakt istnienia techniki takich procesów umysłowych, jak czytanie, notowanie, słuchanie, przemawianie, dyskutowanie, naprowadza na myśl możliwość częściowego bodaj zracyonalizowania również i procesów związanych z twórczością umysłową. Notatki, bruliony oraz odmiany tekstów wielkich pisarzy, analogiczne stadya w przebiegu pracy twórczej u rozmaitych jednostek, analogiczne metody zaoszczędzania wysiłku u szeregu pisarzy i uczonych — słowem zasadnicze podobieństwa w ich systemach samoorganizacji zarówno technicznej jak higienicznej świadczą o wkraczaniu momentu ekonomicznego i technicznego w czysto intymną, zdawałoby się, sferę wysiłku twórczego.

Już sam temat danego dzieła nie nasuwa się bynajmniej zzewnątrz przypadkowo, jeno okazuje się przy bliższym zbadaniu wynikiem samodzielnego myślenia twórcy, myślenia, pobudzonego wprawdzie przez pewną trudność, podnieconego przez

b

niespodziewany impuls zewnętrzny, jednakowoż nastawionego już uprzednio w kierunku, skąd pochodzi dana trudność, skąd uderza nieprzewidziany bodziec. Dalsze rozwinięcie tematu przez skupienie wszystkich posiadanych wiadomości dokoła tego jednego jądra krystalizacyjnego oraz przez poszukiwanie nowego materiału i jego systematyzację może być znacznie ułatwione przez t. zw. szkic pierwotny, będący nicią przewodnią w żmudnej pracy zbierania budulca i wznoszenia zeń pierwszych zrębów zamierzonego dzieła.

Pod kierunkiem szkicu pierwotnego dokonywa się nie tylko myślenie świadome, ale i praca podświadoma, w której wyniku powstają pomysły samodzielne, oryginalne. Organizacja warunków, sprzyjających narodzinom koncepcji, pozostaje częstokroć w mocy samego twórcy. Należy do nich po pierwsze, umiejętnie ułożony „budżet czasu“, przewidujący w swych pozycjach okresy zarówno pracy produkcyjnej jak odpoczynku względnego (t. zw. „płodzmianu umysłowego“) i bezwzględnego, po drugie, urządzenie otoczenia w ten sposób, aby usunąć wszelkie przeszkody i zapewnić sobie maximum podnieć dla wysiłku twórczego (organizacja warsztatu pracy ze szczególnem uwzględnieniem czynnika estetycznego), po trzecie, celowy „training psychiczny“ (skupienie uwagi, wytworzenie w sobie nastroju produkcyjnego kosztem nawet wżruszeń wrogich temu nastrojowi, niezłomne postanowienie wytrwania w pracy, wreszcie wyraźny kierunek woli, nie rozpraszającej swych wysiłków na różnych polach).

Dopiero przeprowadzenie racjonalnej samoorganizacji w myśl powyższych wskazań umożliwia twórcy przekładanie znacznej części wysiłków w sferę czynności podświadomych (nakaz samozachowawczy organizmu), następnie zaś celowe nasuwanie podnieć zewnątrz przez poszukiwanie rozmów z wybitnymi specjalistami w danej dziedzinie, jakoteż wogóle z ludźmi o pokrewnych zainteresowaniach, wreszcie umiejętnie wyzyskiwanie okresów wzmoczonej produkcji podświadomej przez notowanie oryginalnych myśli „na gorąco“, bodaj fragmentarycznie i beładnie, byle natychmiast po ich ukazaniu się (choćby po chwilowym przebudzeniu się ze snu). (Autoreferat).

Na 367. plenarnem posiedzeniu naukowym 18. kwietnia 1932 Prof. Dr. Wł. Tatarkiewicz wygłosił odczyt p. t. „Trzy stanowiska etyczne Arystotelesa“. (Treść odczytu zawarta jest w rozprawie p. t. „Trzy etyki Arystotelesa“, ogłoszonej w Przeglądzie Filozoficznym, rocznik 36, str. 13—25).

a

Na 368. plenarnem posiedzeniu naukowym 30. maja 1932 Dr. A. Chojecki wygłosił odczyt p. t. „Ostatnie dzieło Bergsona (Les deux sources de la morale et de la religion)“. (Zob. sprawozdanie Prelegenta z wymienionej książki Bergsona, umieszczone w Przeglądzie Filozoficznym, rocznik 35., str. 156—157).

Na 369. plenarnem posiedzeniu naukowym 20. czerwca 1932 Prof. Dr. T. Kotarbiński wygłosił odczyt p. t. „Materyalizm dialektyczny (według Debiorina)“. Referat opierał się na „Szkicach z historii materyalizmu w wiekach XVII—XVIII“ w wyd. 2-gim z r. 1929, zbiorze artykułów p. n. „Dialektyka a przyrodoznawstwo“ w wyd. 4-em z r. 1930 oraz „Wstępnie do filozofii materyalizmu dialektycznego“ w wyd. 6-em z r. 1931. Są to dzieła A. Debiorina, profesora w Instytucie Czerwonej Profesury w Moskwie, reprezentanta doktryny oficjalnego niejako ortodoksalnego marksizmu, wydane po rosyjsku przez tamtejsze Wydawnictwo Państwowe. — Materyalizm sprządza się tutaj do tez następujących: istnieje materya (to, co działa na narządy zmysłowe, wywołując czucia); nie składa się ona z czuć, wbrew zdaniu subiektywistów na modłę Berkeleygo; wyznacza ona świat czuć, sama będąc odeń niezależną; innemi słowy — byt określa świadomość, nie zaś odwrotnie; podmiot doznający jest częścią materyi, którą poznaje w ten sposób, że zmianom w materyi odpowiadają prawidłowo zmiany w czuciach, nie będących zresztą kopiami cech obiektywnych; prawa uderzania się ciał nie tłumaczą ani powstania materyi żywej z martwej ani zachowania się żywej materyi; powstanie jej w drodze naturalnej konieczności z samodzielnego rozwoju materyi martwej tłumaczą natomiast ogólne prawa fizyczne i chemiczne, które muszą się liczyć nie tylko z rozmieszczeniem i różnicami ilościowymi składników, lecz nadto z różnicami jakościowymi oraz tem, że już w okresie przedpsychicznym w materyi stawała się psychika, bez której uwzględnienia niepodobna zresztą wytłumaczyć zachowania się człowieka, istoty, podległej prawidłowościom bytu społecznego. — Materyalizm jest w omawianej doktrynie dialektyczny, to znaczy połączony z dialektyką czyli zapożyczoną od Hegla ogólną teorią rozwoju. Na tę z kolei część doktryny składają się tezy następujące: wszystko się zmienia wedle praw; rozwój odbywa się „w sprzecznościach“, a więc to, co się zmienia, jest sobą przez cały czas a zarażem nie jest ciągle identyczne z sobą, wszelka zmiana polega na przechodzeniu od stadyum posiadania jakiejś cechy do stadyum nieposiadania tej cechy lub odwrotnie, już w pierwszym stadyum są zaczątki stadyum drugiego, synteza odbywa się przez ściera-

b

nie się dążności sprzecznych; granice między okresami, jak wogóle granice między działaniami rzeczywistości, są płynne; rozwój jednak odbywa się skokami, po których wylaniają się nagle nowe jakościowe typy bytowania. — Materyalizm dialektyczny stanowi teoretyczną podstawę materyalizmu dziejowego z jego prymatem warunków pracy fizycznej i wogóle obróbki materyi dla zdobycia dóbr materyalnych wobec nadbudowy ideologicznej i wogóle kultury duchowej. Służy on też do uzasadniania zarówno teorii jak praktyki socjalizmu rewolucyjnego, uchodząc wraz z ateizmem i komunizmem za doktrynę proletariatu. — Pod względem metodologicznym systemowi materyalizmu dialektycznego zbywa zarówno na precyzyi w strukturze pojęć jak na formalnych walorach w argumentacji, przeważnie zresztą, jeśli chodzi o pisma omawiane, polemicznej, destrukcyjnej w stosunku do szerzących się wśród lojalnych myślicieli sowieckich odchylen w kierunku prądów empirykrytycznych, mechanistycznych i innych. Uderza również ciągle odwoływanie się do autorytetów: Marksa, Engelsa, Feuerbacha, Plechanowa, Lenina, oraz dbałość o ortodoksalny charakter głoszonych twierdzeń i o ich przydatność dla praktyki komunizmu. Pośród autorytetów znajduje się Hegel, którego indywidualność myślowa tak bardzo ciąży nad tym systemem, że aż wywołuje to ze strony usposobionych przyrodniczo tamecznych marksistów ostre sprzeciw. Dotyczą one zresztą wogóle zbyt filozoficznego charakteru wywodów Debiorina, pisarza o rozległej wiedzy w dziedzinie historii materyalizmu i dialektyki heglowskiej oraz jej dziejów. Ponieważ zaś dialektyka pochodzi od Hegla, a materyalizm, wyprowadzany wprawdzie tutaj aż od Bacona i odwołujący się z osobliwą czcią do Spinozy oraz do Lamettrięgo i Diderota, wchodzi do głoszonej nauki poprzez filtr myślowy Marksa, Engelsa i Feuerbacha, przeto można stwierdzić, że dominują tutaj wpływy myśli niemieckiej. Por. Gawecki: Tezy t. zw. realizmu materyalistycznego jako kierunku w teorii poznania. Przegląd Filozoficzny, rocznik 27, zeszyt III—IV. Biuletyn posiedzeń naukowych Warszawskiego Instytutu Filozoficznego (1923—1924), sprawozdanie z XVI. posiedzenia Sekcji teorii poznania z 14. kwietnia 1924, str. 271. — Por. też Ettinger: Filozoficzne podstawy marksyzmu. Przegląd Filozoficzny, rocznik 28, zeszyt I—II. Biuletyn posiedzeń naukowych Warszawskiego Instytutu Filozoficznego, sprawozdanie z LXVI. posiedzenia Sekcji historii filozofii z 10. lutego 1925, str. 133. (Autoreferat).

Na 370. plenarnem posiedzeniu naukowym 18. października 1932 Prof. Dr. H. Scholz

a

z Uniwersytetu w Monastyrze wygłosił po niemiecku odczyt p. t. „Współczesna logika orzeczeń jako pierwsze ściśle przedstawienie arystotelesowej ontologii“.

Na 371. plenarnym posiedzeniu naukowym 24. października 1932 Prof. Dr. J. Łukasiewicz wygłosił odczyt p. t. „Z dziejów logiki starożytnej“. Za punkt wyjścia odczytu Prelegent obrał pewne twierdzenie Perypatetyków z logiki zdań, którego sens wyraża wzór: CCKpqr CCKrst CKKpqst. Odkrycie twierdzenia tego, zwanego „συνηχιστὸν θεώρημα“, Aleksander przypisuje samemu Arystotelesowi. Perypatetycy używali go do wyprowadzania łańcuszników. Od Perypatetyków przejęli to twierdzenie Stoicy, nazywając je „τὸ τρίτον θεῖμα“. Prelegent prostuje przy tej okazji pewne mylne poglądy Zellera, dotyczące tych kwestyj, a zamieszczone w jego „Philosophie der Griechen“ t. III. 1. — Następnie starał się Prelegent wykazać, co Stoicy rozumieli przez „τὸ πρότερον θεῖμα“, i oparł się przytem na pewnym miejscu z Pseudo-Apuleiusa. W związku z tem pokazał na przykładach, jak Stoicy sprowadzali złożone formy rozumowania do form prostych i wyjaśnił znaczenie terminu stoickiego „διὰ δύο τροπικῶν“, którego nie rozumieli ani Prantl ani Zeller. Obaj ci uczeni nie wiedzieli bowiem, że wyjaśnienie tego terminu znajduje się u Origenesa w dziele jego Contra Celsum, VII. 15. Miejsca tego brak także w zbiorze fragmentów Arnima. — Wreszcie Prelegent zajął się pytaniem, czy starożytni zdawali sobie sprawę, że logika stoicka czyli logika zdań jest logicznie wcześniejsza od logiki arystotelesowej czyli logiki nazw, i stwierdził na podstawie dwóch miejsc (jedno znajduje się u Galena w jego wstępie do dialektyki, drugie w komentarzach Aleksandra do Topik Arystotelesa), że zagadnienie to było starożytnym znane i że nawet niektórzy Perypatetycy, jak Boethos, rozstrzygali je na korzyść logiki stoickiej. (Autoreferat).

Na 372. plenarnym posiedzeniu naukowym 31. października 1932 J. N. Szuman wygłosił odczyt p. t. „Harmonia czynu. Zarys nowej moralności“. Głosimy wniosłe hasła miłości bliźniego i solidarności ogólnoludzkiej, w istocie zaś ludzie są przeważnie sobie wrogami, więzy społeczne są nikłe, poczucie moralne jest tłumione. Między teorią a praktyką panuje zupełny rozdźwięk. Ten stan rzeczy nie może zbytnio dziwić, jeśli uprzytomnimy sobie, że charakter człowieka kształcił się w rozwoju dziejowym na pojęciach dobrego i złego, budzących nie dające się rozwikłać sprzeczności i wątpliwości. Należy uświadomić sobie, że zasadniczym źródłem panującego zamętu moralnego jest wybujałość

b

egoizmu ludzkiego i że pojęcie dobra opiera się o pojęcie interesu w najszerszym znaczeniu wyrazu, interes zaś potrąca o struny egoistyczne w człowieku. Możemy też powiedzieć sobie, że nigdy nie zwalczy człowiek owej fatalnej wybujałości, jeśli sięgać będzie po przepisy etyczne, odwołujące się do jego egoizmu. Drogę do wyjścia z tego błędnego koła ludzkości wskazuje idea estetyki moralnej, polegająca na stosowaniu miary piękna i brzydoty do czynów ludzkich i na kierowaniu niemi na podstawie tej miary. Człowiek lubuje się w pięknie i szuka go w naturze, w sztuce, w sobie samym, w swoich i w cudzych czynach. Piękno zarówno jak brzydota wstrząsają duszą ludzką, ale pierwsze pociągają ją równocześnie, drugie odpycha ją. Otóż czyny ludzkie działają w sposób podobny, posiadają zatem walory estetyczne. Jeżeli człowiek ocenia czyny swoje i cudze pod estetycznym kątem widzenia, jeżeli określa je jako piękne, szlachetne, lub jako brzydkie, kieruje się z pominięciem zasad panującej moralności prastarym instynktem estetycznym. Posiadaliśmy zatem w głębi naszej istoty nieomylny czynnik moralny, który należałoby wydobyć z półzapomnienia i uczynić stałą i panującą wskazówką naszych czynów. Oparty na tym czynniku nakaz moralny spełnia warunki niezbędne, by działał na człowieka w sposób możliwie doniosły, albowiem: 1. jest hasłem samodzielnym i jednolitem, 2. nie sprzeciwia się zasadniczo wrodzonym instynktom człowieka, 3. opiera się na wrodzonych instynktach człowieka. A ponieważ estetyka moralna uważa naogół za piękne te czyny, które obowiązująca moralność określa jako dobre, i na odwrot, za brzydkie te czyny, które panująca moralność uznaje za złe, przeto tem samym istnieje rękojmią, że wprowadzenie harmonii czynu jako najwyższej zasady postępowania nie grozi żadnymi wstrząsami w naszym życiu etycznym. Można nawet stwierdzić, że estetyka moralna jest czulszym instrumentem niż moralność, regulująca czyny człowieka pod kątem widzenia dobra i zła. Powszechność zaś poczucia estetycznego u człowieka, pozwalająca nowej zasadzie etycznej przekraczać granice narodowości i rasy i być stosowaną jako ogólna norma czynu we wszystkich długościach i szerokościach geograficznych ziemi, budzi umotywowaną nadzieję, że ludzkość stanie się kiedyś jedną wielką rodziną pod panowaniem wszechświatowego prawa harmonii. Uczyniwszy piękno miarą i przewodnikiem czynów i urządziwszy stosunki ludzkie pod jego zawołaniem, człowiek stanie się istotą uszlachetnioną i biorącą świadomie w swe ręce losy swoje i przyszłe losy swoich potomków na ziemi.

a

Na 373. plenarnem posiedzeniu naukowym 7. listopada 1932 Prof. Dr. St. Schayer wygłosił odczyt p. t. „Staroindyjskie antycypacje logiki współczesnej“. Prelegent uzasadnia możliwość i pożytek wyzyskania dla interpretacji zagadnień logiki staroindyjskiej znajomości logiki współczesnej. Znajomość ta pozwala oceniać zagadnienia indyjskie nie tylko ze względu na ich historyczną rolę, lecz także ze względu na ich merytoryczną wartość, jako dalsze lub bliższe antycypacje logiki współczesnej. Ponadto daje wogóle pojęcie o możliwych zagadnieniach logicznych i uwalnia od ciężkiej fatalnie na wszystkich pracach o logice indyjskiej sugestji, jakoby sylogistyka arystotelesowska była uniwersalną i jedyną podstawą interpretacyjną.

Dla zilustrowania uwag powyższych Prelegent analizuje początki rachunku zdań w tekstach buddyjskich, wykazujących znajomość następujących twierdzeń: 1) dowodu apagogicznego według modus tollens: 2) równoważność $p \supset q$ i $\sim(p \cdot \sim q)$; 3) prawa transpozycji: $p \supset q \cdot \sim q \supset \sim p$; 4) definicji niewspółzachodzenia: $p / \sim q = \sim(p \cdot \sim q)$; 5) wzoru o wynikaniu wszystkiego z tezy, która implikuje własne zaprzeczenie: $p \supset \sim p \cdot p \supset q$.

Ważnym i ciekawym zagadnieniem jest kwestya legalności przejść od \sim (S jest P) do zdania pozytywnego S jest $\sim P$. Szkoła Madhjamików negowała legalność tych przejść, motywując ten zakaz tezą o irrealności wszystkich przedmiotów. Dyskusya z Madhjamikami doprowadziła do wyjaśnienia, że warunkiem przejścia od \sim (S jest P) do S jest $\sim P$ jest realność podmiotu S . Odpowiada to definicji negacji przynazwowej, jaką formuluje Prof. Leśniewski na gruncie swej ontologii.

Na zakończenie referował Prelegent antynomie indyjskie typu „kłamcy“ oraz próby ich rozwikłania, wśród których na wyróżnienie zasługuje uwaga Arjadewy w traktacie Śataśāstra, że teza o tezie nie jest tezą. (Autoreferat).

Na 374. plenarnem posiedzeniu naukowym 21. listopada 1932 Dr. A. Wiegner wygłosił odczyt p. t. „O istocie zjawisk psychicznych“. Streszczenie odczytu ukazało się w „Sprawozdaniach Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk“ za III. i IV. kwartał 1932, str. 56—58. Szczegółowe opracowanie tematu odczytu zawiera rozprawa Prelegenta p. t. „O istocie zjawisk psychicznych“, wydana przez Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk w r. 1933 jako odbitka z IV. tomu Prac Komisji Filozoficznej tegoż Towarzystwa (str. 57).

Sekcya teoryi poznania. 49. pos. 14. marca 1932 dyskusya nad referatem

b

H. G. Stockera, wygłoszonym na VII. Międzynarodowym Zjeździe filozoficznym p. t. „On our immediate knowledge of the realness of reality“ (przekład i zagajenie Dra B. Gaweckiego). — 50. pos. 14. listopada 1932 T. Gościński: Stanowisko Tomasza Reida w dziejach teoryi poznania.

Sekcya logiki. 7. pos. 17. lutego 1932 Dr. M. Wajsberg: Z badań nad teoryą dedukcyi. — 8. pos. 9. marca 1932 Dr. M. Wajsberg: Aksjomatyzacya rachunku orzeczeń (Prädikatenkalkül). — 9. pos. 6. kwietnia 1932 Dr. W. Parry: O systemie implikacyi Lewisa (po niemiecku). — 10. pos. 13. kwietnia 1932 Dr. W. Parry: O implikacyi analitycznej (po niemiecku). — 11. pos. 15. czerwca 1932 Dr. A. Tarski: Kategorieczność układów aksjomatów a niezależność pojęć pierwotnych. — Dr. A. Lindenbaum: O pewnych kwestiach metodologicznych w związku z podstawami geometryi. Cz. I. — 12. pos. 22. czerwca 1932 Dr. A. Lindenbaum: O pewnych kwestiach metodologicznych w związku z podstawami geometryi. Cz. II. — 13. pos. 20. października 1932 Prof. Dr. H. Scholz: O wywiadności matematyki z logiki (po niemiecku).

Sekcya psychologiczna. 19. pos. 8. lutego 1932 Prof. Dr. Wł. Witwicki: O źródłach poznania życia uczuciowego. Cz. I. — 20. pos. 15. lutego 1932 Prof. Dr. Wł. Witwicki: O źródłach poznania życia uczuciowego. Cz. II. — 21. pos. 6. kwietnia 1932 Prof. Dr. St. Szuman: Inteligencya a doświadczenie. — 22. pos. 9. maja 1932 Mgr. Wł. Kowalski: O wywiczalności oraz jej związku z inteligencyą. — 23. pos. 13. czerwca 1932 Prof. Dr. Wł. Witwicki: Skala piękności twarzy ludzkiej. — Wł. Lenart: Badanie poczucia estetycznych dzieci zapomocą skali piękności twarzy ludzkiej. — 24. pos. 22. listopada 1932 Prof. Dr. F. Schneersohn: Psychologia życia intymnego (Nauka o witaminach psychicznych) (po niem.). — 25. pos. 28. listopada 1932 Prof. Dr. Wł. Witwicki: Sprawozdanie z X. Międzynarodowego Kongresu psychologicznego w Kopenhadze w r. 1932.

Sekcya dydaktyczna (dawniej Sekcya propedeutyki filozofii). 7. pos. 7. marca 1932 (łącznie z kursem metodycznym dla nauczycieli propedeutyki filozofii) Dr. B. Gawecki: Cel nauczania propedeutyki filozofii.

Towarzystwo Filozoficzne w Krakowie. 7. stycznia 1932 Prof. Dr. L. Chwistek: Tragedya werbalnej metafizyki (Krytyka fenomenologizmu). — 28. stycznia 1932 Dr. A. Stawarski: Z zagadnień filozofii nauk humanistycznych. — 3. marca 1932 Dr. Wł. Golembowski: Etyka dystrybutywna a kolektywna. — 2. czerwca 1932 Dr. W. Stein-

a

berg: Z rozważań nad normami prawnymi. — 9. czerwca 1932 Prof. Dr. W. Wilkosz: Struktura sądu w hipotezach nowoczesnej logiki. — 23. czerwca 1932 Drka J. Suchorzewska: Metafizyka Kanta w świetle polemiki neokantystów. — 10. listopada 1932 Prof. Dr. Z. Myślakowski: Filozoficzne pierwiastki w wychowaniu. — 24. listopada 1932 Drka G. Landau: Nauka o moralności u Spinozy. (W 300. rocznicę urodzin Spinozy). — 1. grudnia 1932 Dr. St. Zathay: U podstaw nauki o języku. — 15. grudnia 1932 Dr. L. Chmaj: Okazyonalizm i okazyonalisci.

Poznańskie Towarzystwo Filozoficzne. Na 38. posiedzeniu naukowym 13. stycznia 1932 Prof. Drka L. Dobrzyńska-Rybicka wygłosiła odczyt p. t. „Nauka obywatelstwa na podstawie socjologii“. (Streszczenie odczytu ukazało się w Sprawozdaniach Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk za I. i II. kwartał 1932, str. 10—12). — W dyskusji zabierali głos P. Niesiołowski i Prelegentka.

Na 39. posiedzeniu naukowym 13. lutego 1932 Ks. Prof. Dr. K. Kowalski wygłosił odczyt „O tomizmie“. (Streszczenie odczytu ukazało się w Sprawozdaniach Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk za I. i II. kwartał 1932, str. 13—15). — W dyskusji zabierali głos PP. Dobrzyńska-Rybicka, Sobeski, Wiegner, Zawirski i Prelegent.

Na 40. posiedzeniu naukowym 2. marca 1932 M. Lubieniecka wygłosiła odczyt p. t. „Poznawalne i nieskończone“. (Streszczenie odczytu ukazało się w Sprawozdaniach Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk za I. i II. kwartał 1932 str. 15—17). — W dyskusji zabierali głos PP. Dobrzyńska-Rybicka, Słobodziński, Wiegner i Prelegentka.

Na 41. posiedzeniu naukowym 19. października 1932 Dr. A. Wiegner wygłosił odczyt „O istocie zjawisk psychicznych“ Cz. I. (Streszczenie odczytu ukazało się wraz ze streszczeniem następnego odczytu w Sprawozdaniach Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk za III. i IV. kwartał 1932, str. 56—58). — W dyskusji zabierali głos PP. Niesiołowski, Ks. Ściesiński, Zawirski i Prelegent.

Na 42. posiedzeniu naukowym 15. listopada 1932 Dr. A. Wiegner wygłosił odczyt „O istocie zjawisk psychicznych“ Cz. II. (Streszczenie jak powyżej). — W dyskusji zabierali głos PP. Zawirski, Znamierowski i Prelegent.

Na 43. posiedzeniu naukowym 13. grudnia 1932 Prof. Dr. L. Bykowski wygłosił odczyt p. t. „Figle i psoty szkolne“ [Streszczenie odczytu ukazało się w Sprawozdaniach Poznańskiego Towarzystwa Przyja-

b

ciół Nauk za III. i IV. kwartał 1932, str. 58—60. Szczegółowe opracowanie tematu zawiera rozprawa Prelegenta p. t. „Figle i psoty młodzieży szkolnej“, ogłoszona w Kwartalniku Psychologicznym (tom IV. 1933) oraz w odblite (str. 158)]. — W dyskusji zabierali głos PP. Ejsmontowa, Piotrowski, Wiegner i Prelegent*).

Wileńskie Towarzystwo Filozoficzne. Na 19. posiedzeniu naukowym 14. stycznia 1932 Prof. Dr. T. Czeżowski przedstawił dwa komunikaty: 1. Projekty organizacji VIII. Międzynarodowego Kongresu Filozoficznego w Pradze. 2. W sprawie klasyfikacji uczuć.

Na 20. posiedzeniu naukowym 24. lutego 1932 odbyła się dyskusja nad projektami organizacji VIII. Międzynarodowego Kongresu Filozoficznego w Pradze.

Na 21. posiedzeniu naukowym 25. maja 1932 Prof. Dr. T. Czeżowski wygłosił odczyt p. t. „Spostrzeżenia i przypomnienia“. Odczyt został pod tymże tytułem ogłoszony drukiem w Kwartalniku Psychologicznym, T. IV (1933), str. 237—244 i w odblite.

Na 22. posiedzeniu naukowym 27. października 1932 Drka J. z Dicksteinów Wieleżyńska wygłosiła odczyt „O idei nieskończoności u Giordana Bruno“.

Na 23. posiedzeniu naukowym 16. listopada 1932 Dr. M. Kapp wygłosił odczyt p. t. „Kwestya podręczników i notatek w nauczaniu propedeutyki filozofii“.

Towarzystwo Filozoficzne św. Tomasza (Lublin). (Zob. Ruch Filozoficzny, XII. str. 244 a). 17. listopada 1931 Prof. Dr. B. Rutkiewicz: Biologia i bylemorfizm. — 8. lutego 1932 Ks. Prof. Wł. Goral: Hylemorfizm a dzisiejsze dane fizyczno-chemiczne. — 11. marca 1932 Ks. J. Wierzbicki: Pojęcie osobowości. — 9. maja 1932 Prof. Dr. B. Rutkiewicz: Ewolucja. — 12. listopada 1932 Ks. J. Wierzbicki: Argument a simultaneo.

Towarzystwo psychologiczne im. Józefa Joteyko. (Warszawa). 51. posiedzenie 30. stycznia 1932 H. Radomska-Strzemecka: Badanie inteligencji zapomocą testu definicyi. — 52. pos. 27. lutego 1932 J. Bużycka: Opieka psychologiczno-społeczna nad młodzieżą, opuszczającą szkoły powszechne. — 53. pos. 12. marca 1932 Dr. Gustaw Bychowski: Z zagadnień charakterologii psychoanalitycznej. — 54. pos. 16. kwietnia 1932 Dr. S. Kopciński: Zagajenie dyskusji na temat potrzeby i zakresu nauczania psychologii w szkole średniej ogólnokształcącej. — 55. pos. 11. czerwca 1932 St. Se-

*) Posiedzenia Poznańskiego Towarzystwa Filozoficznego od 38. do 43. były zarazem posiedzeniami Komisji Filozoficznej Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk.

a

dłaczek: Zagajenie dyskusji na temat koordynacji prac na terenie psychologii pedagogicznej. — Nadto zostały na tem posiedzeniu przedstawione opracowane przez osobną komisję tezy w sprawie nauczania psychologii w szkole średniej ogólnokształcącej. — 56. pos. 22. października 1932 N. Hanowa: Psychika dziecka trudnego do prowadzenia. — 57. pos. 5. listopada 1932 Drka M. Librachowa: Teoretyczne podstawy i praktyczne zastosowanie psychologii indywidualnej A. Adlera.

Sekcja psychologów szkolnych. 21. posiedzenie 14. stycznia 1932 Dr. L. Langholz: O możliwości testów charakterologicznych. — 22. pos. 27. września 1932 J. Bużycka: Regulamin dla psychologów szkolnych w szkołach średnich. — 23. pos. 17. listopada 1932 M. Kaczyńska: Dojrzałość szkolna dziecka (wyniki własnych badań). — 24. pos. 15. grudnia 1932 J. Zawirska: Środowisko kulturalne dziecka i jego wpływ na rozwój psychiczny dziecka.

Sekcja nauczycieli psychologii. 4. posiedzenie 13. lutego 1932 T. Kornilowicz: Zagadnienie pracy jako punkt wyjścia lekcji psychologii. — 5. pos. 13. kwietnia 1932 St. Sedlaczek: Sprawozdanie z artykułów, traktujących o psychologii w zakładach kształcenia nauczycieli w Erfurcie i w Altonie, ogłoszonych w „Zeitschrift für pädagogische Psychologie“ z r. 1931. Nr. 3 — 6. pos. 8. października 1932 Z. Narutowicz-Krassowska: Metody dzisiejszej psychologii naukowej. — 7. pos. 26. listopada 1932 M. Odrzywolski: Behaviorizm a nauczanie psychologii.

Towarzystwo Psychologiczne w Łodzi (Zob. Ruch Filozoficzny, XII. str. 243 b). Na plenarnych zebraniach naukowych, które się odbyły od założenia Towarzystwa do końca roku 1932, wygłoszono następujące referaty: Dr. Ormian: Psychologia współczesna na rozdrożu; M. Więckowska: Sprawozdanie z Kongresu psychotechnicznego w Moskwie; P. Wajcmanowa: Szkolnictwo w Rosji sowieckiej; Drka Jakobsonówna: Psychologia Freuda i Adlera z punktu widzenia pedagogiki.

Sekcja psychologii indywidualnej. 17. listopada 1932 P. Chrupkova: Osobowość jako jedność o określonym celu. — 19. grudnia 1932 Dr. Łubnicki: Zasada celowości z punktu widzenia teorii poznania.

Sekcja psychotechniczna. 10. listopada 1932 P. Markus: Co to jest psychotechnika? — 24. listopada 1932 C. Szperlingowa: Metoda Bineta-Termana. — 15. grudnia 1932 pokazowe badania metodą Bineta-Termana.

Koło Naukoznawcze (Warszawa). 26. stycznia 1932 Dr. T. Makowiecki: W spra-

b

wie ustalenia programu badań w dziedzinie kultury. — 12. kwietnia 1932 dyskusja nad odczytem Prof. Cz. Białobrzeskiego p. t. „Nowe drogi współczesnego przyrodoznawstwa“, wygłoszonym na obchodzie pięćdziesięciolecia Kasy im. Mianowskiego w dniu 28. lutego 1932. — 21. czerwca 1932 Dr. K. Dobrowolski: Studya nad kulturą naukową w Polsce do schyłku XVI. stulecia. — 3. listopada 1932 Prof. Dr. T. Kotarbiński: Bacon o przyszłości nauki.

Koło Filozoficzne Studentów Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie (Zob. Ruch Filozoficzny, tom XII. str. 249 b—251 a). W roku akademickim 1931/32 odbyły się następujące posiedzenia: 8. X. 1931 Z. Rysiewicz: O stosunku logiki do językoznawstwa. — 19. XI. 1931. J. Umschweif: O uprzywilejowaniu geometrii euklidesowej. — 25. XI. 1931 M. Zawadowski: Czy człowiek zawsze postępuje egoistycznie? (na podstawie rozprawy Prof. K. Twardowskiego pod tymże tytułem). — 22. I. 1932 St. Gniadek: O sądach analitycznych i syntetycznych. — 5. II. 1932 S. Moser: Pragmatystyczna teoria prawdy. — 12. III. 1932. Z. Rysiewicz: Części zdania a kategorie semantyczne. — 2. VI. 1932 R. Körner: Dane empiryczne a teorie fizyczne. — 18. VI. 1932 St. Gniadek: Rola czystego wyobrażenia w geometrii. — 23. VI. 1932 N. Gimpel: Poglądy estetyczne Lippsa i Volkelta.

Koło Filozoficzne Studentów Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. W roku akademickim 1931/32 odbyły się następujące posiedzenia: I. 12. X. 1931 S. Sarnaker: Walka młodych ze starymi o formę myślenia (według Edwarda Wechslera). — II. 19. X. 1931 Dyskusja nad poprzednim referatem. — III. 9. XI. 1931 S. Zelikson: O symetrii stosunku wynikania. Cz. I. — IV. 7. XII. 1931 S. Zelikson: O symetrii stosunku wynikania. Cz. II. — V. 11. I. 1932 D. Fajnsztejn: Pierwiastki przestępcze w twórczości i snach poetów. — VI. 25. I. 1932 S. Zelikson: O rozwijaniu funkcji logicznych na szeregi i o zależnościach wzajemnych funkcyj prawdziwościowych. — VII. 15. II. 1932 St. Wawrzyńczyk: Antymechanizm biologiczny i finalizm. — VIII. 29. II. 1932 W. Rudziński: Główne założenia psychoanalizy. — IX. 14. III. 1932 Z. Plewako: Analiza pojęcia istnienia u Arystotelesa. — X. 2. V. 1932 Mgra A. Zajkowska: O pojęciu i o poznaniu wartości (według A. Messera „Wertphilosophie“). — XI. 6. VI. 1932 D. Fajnsztejn: O psychicznych przyczynach młodości i piękności. — XII. 20. VI. 1932 A. Gołubiew: Teoria państwa św. Augustyna.

Odczyty zagranicznych uczonych w Polsce. Oprócz przytoczonych powyżej odczytów

a

Prof. Dra Henryka Scholza (Warszawskie Towarzystwo Filozoficzne, 370. plenarne posiedzenie naukowe, 13. posiedzenie Sekcji logiki; Polskie Towarzystwo Filozoficzne we Lwowie, 320. i 321. plenarne posiedzenie naukowe), Dra W. T. Parry'ego (Warszawskie Towarzystwo Filozoficzne, i posiedzenie Sekcji logiki) oraz Dra F. S. Schneersohna (Warszawskie Towarzystwo Filozoficzne, 24. posiedzenie Sekcji psychologicznej) odbył się w Warszawie jeszcze jeden odczyt publiczny Prof. Dra H. Scholza, który tenże wygłosił 22. października 1932 na zaproszenie Wydziału humanistycznego Uniwersytetu Warszawskiego p. t. „O sądach analitycznych i syntetycznych“.

Prof. Dr. St. Błachowski wygłosił w dniach 26. i 27. stycznia 1932 w Seminarium Psychologicznym i Filozoficznym Uniwersytetu Karola w Pradze dwa odczyty: 1. O arytmetycznych skłonnościach; 2. O magicznym myśleniu młodzieży.

Prof. Dr. W. Lutosławski wygłosił z ramienia Akademickiego Koła T. S. L. w Krakowie w sali Kopernika Uniwersytetu Jagiellońskiego z końcem lutego 1932 cykl odczytów „O światopoglądzie społecznym“.

Prof. Dr. R. Ingarden wygłosił 29. kwietnia 1932 w Związku Zawodowym Literatów Polskich we Lwowie odczyt „O budowie dzieła literackiego“.

Dr. L. Blaustein wygłosił 30. maja 1932 w Związku Zawodowym Literatów Polskich we Lwowie odczyt p. t. „Z psychologii przeżyć estetycznych“.

Prof. Dr. A. Rubinowicz (Lwów) wygłosił na otwarciu VI. Zjazdu fizyków polskich 29. września 1932 w Warszawie odczyt „O losach poglądów teoretycznych w fizyce“.

Prof. Dr. K. Ajdukiewicz wygłosił w radio lwowskim w latach 1932 i 1933 następujące odczyty: 1. Jak uczymy się mówić? 2. O komizmie. 3. W czym leży wartość życia? 4. Co to jest czas? 5. John Locke. 6. Idealizm Berkeley'a. 7. Bertranda Russella filozofia teoretyczna. 8. Bertrand Russell jako filozof życia. 9. Czy istnieje życie poza ziemią?

Towarzystwo im. Arystotelesa (Londyn). 18. stycznia 1932 H. H. Price: Nasze poznanie cudzych myśli. — 15. lutego 1932 G. C. Field: Rola definicji w etyce. — 29. lutego 1932 J. H. Woodger: O niektórych pozornie nieuchronnych własnościach przyrodniczej teorii naukowej. — 7. marca 1932 E. M. Whetnall: Tworzenie pojęć i analiza metafizyczna. — 21. marca 1932 G. Ryle: O wyrazach systematycznie wprowadzających w błąd. — 11. kwietnia 1932 M. C. d'Arcy: Dobro i sprawiedliwość. — 25. kwietnia 1932. H. Smith: Bertrand

b

Russell o spostrzeżeniu. — 9. maja 1932 H. Oakeley: Stan przeszłości. — 23. maja 1932 J. M. Thornburn: Zwycięstwo czystej muzyki nad malarstwem w XVII. wieku. — 13. czerwca 1932 J. D. Moxley: Realizm i stan umysłu. — 27. czerwca 1932 C. A. Mace: Teoria przyczynowości Hume'a.

Paryska Akademia nauk moralnych i politycznych. 30. kwietnia 1932 A. Siegfried: Psychologia narodu francuskiego. — 14. maja 1932 A. Rivaud: Psychologia narodu niemieckiego. — 21. maja 1932 P. Hazard: Psychologia narodu włoskiego. — 4. czerwca 1932 J. Bardoux: Psychologia polityczna narodu angielskiego. — 25. czerwca 1932 J. Ancel: Psychologia narodów bałkańskich. — 2. lipca 1932 P. Martinenche: Psychologia narodu hiszpańskiego. — 9. lipca 1932 P. Alvarez: Psychologia łacińskich narodów amerykańskich. — 16. lipca 1932 B. Fay: Psychologia narodu amerykańskiego. — 3. września 1932 E. Seillière: Psychologia i moralność chińska. I. — 10. września 1932 E. Seillière: Psychologia i moralność chińska. II. — 5. listopada 1932 P. Tibal: Psychologia narodu rumuńskiego.

Paryskie Towarzystwo Tomistyczne (Société Thomiste) zorganizowało w dniu 12. września 1932 w Juvisy pod przewodnictwem Jakóba Maritain'a, wiceprezesa Towarzystwa, konferencję, poświęconą fenomenologii. Na posiedzeniu przedpołudniowym Ks. D. Feuling, profesor Wydziału teologicznego w Salzburgu, wygłosił referat p. t. „Ruch fenomenologiczny, jego geneza i zasadnicze myśli oraz główne typy“. Na popołudniowym posiedzeniu Ks. R. Kremer, profesor w Uniwersytecie katolickim w Lwanium, wygłosił referat p. t. „Glosy tomistyczne o fenomenologii“. — Po każdym referacie odbyła się dyskusja. (Referaty wyszły w druku w publikacji, wydanej staraniem O. O. Dominikanów w Saulchoir w Belgii p. t. „Journées d'études de la Société Thomiste. La Phénoménologie“. str. 115).

Akademia nauk w Heidelbergu. Posiedzenie ogólne 9. stycznia 1932. Prof. Hoffmann przedstawia komunikat o niektórych traktatach, wykrytych przez Dra Kliban-sky'ego a informujących o warunkach, w których powstało pismo Mikołaja Kuzańczyka p. t. Visio Dei. Tenże przedkłada wyjątek z rozprawy, zajmującej się historią zagadnienia bytu indywidualnego w misticie, począwszy od czasów helenistycznych aż do „Visio Dei“ Kuzańczyka

Akademia Lipska. Wydział filozoficzno-historyczny 25. lipca 1931 Czł. Brandburg: Czynniki subiektywne w badaniach historycznych.

a

Pruska Akademia Nauk (Berlin). Posiedzenia ogólne. 28. stycznia 1932 Prof. Dr. M. Planck: O pojęciu przyczyny w fizyce. — 17. listopada 1932 Prof. Dr. H. Reichenbach: O logice prawdopodobieństwa.

Wydział filozoficzno-historyczny. 4. lutego 1932 Dr. H. Lewy: Nowe teksty Philona, przerobione przez św. Ambrożego. — 14. kwietnia 1932 Prof. Dr. H. Maier: O motywach i typach filozofowania racjonalistycznego. — 14. lipca 1932 Prof. Dr. E. Spranger: Zadania nauki o moralności. — 28. lipca 1932 Prof. Dr. W. Kabit: Leibniz i Berkeley.

Wydział fizykalno-matematyczny. 18. lutego 1932 Prof. Dr. E. Schrödinger: O ile znamieny dla kultury danej epoki duch wyraża się także w naukach ścisłych?

Towarzystwo Naukowe w Getyndze. 22. kwietnia 1932 Chr. Jensen: List Epikura o pysze.

Towarzystwo Filozoficzne przy Uniwersytecie Wiedeńskim. 22. stycznia 1932 Dr. F. Koch: Goethe i niemiecki idealizm. — 19. lutego 1932 Dr. E. K. Winter: Platonizm jako zagadnienie socjologiczne. — 4. marca 1932 Dr. F. Kröner: W sprawie dzieła R. Reinigera p. t. „Metaphysik der Wirklichkeit“. — 22. kwietnia 1932 Dr. F. Borke nau-Pollak: Racjonalizm Descartes'a i kryzys religijny w jego życiu. — 13. maja 1932 Dr. F. Trojan: Pisma etyka amerykańskiego F. C. Sharp'a. — 20. maja 1932 Dr. B. Jukos: Stopnie przyczynowości. — 10. czerwca 1932 Dr. H. Latzin: Homologie przestrzenne w zakresie nienaocznosci.

Towarzystwo im. Ernesta Macha (Wiedeń). 11. października 1931 O. Neurath: Empiryzm dawniej i dzisiaj. — 18. października 1931 H. Hahn: Język fizyki. — 25. października 1931 O. Neurath: Psychologia i socjologia w języku fizyki — 8. listopada 1931 F. Waismann: Logika a mowa. — 15. listopada 1931 H. Hahn: Matematyka i nauka. — 15. kwietnia 1932 F. Frank: Prądy filozoficzne w Rosji sowieckiej. — 29. kwietnia 1932 O. Neurath: Psychika obca w socjologii. — 18. maja 1932 H. Hahn: Byt a pozór. — 27. maja 1932 M. Schlick: Prądy filozoficzne w Stanach Zjednoczonych Ameryki północnej. — 14. października 1932 O. Neurath: Nauka jednolita a psychologia.

Towarzystwo filozofii naukowej (przedtem „Towarzystwo filozofii empirycznej“ — Berlin. Zob. Ruch filozoficzny, XII. str. 245 b). 12. stycznia 1932 Prof. Dr. H. Reichenbach: Zagadnienie indukcji. — 19. stycznia 1932 Prof. Dr. Fr. Woodbridge: Empiryzm w filozofii amerykańskiej. — 26. stycznia 1932 Prof. Dr. K. Goldstein:

b

O poznaniu biologicznem. — 16. lutego 1932 Prof. Dr. V. Jollos: Obecny stan zagadnienia ewolucji. — 23. lutego 1932 E. Koch-Weser: Uwagi empiryczne dotyczące nauki o państwie. — 1. marca 1932 Prof. Dr. J. Jörgenson: Zagadnienia i cele logistyki. — 15. marca 1932 Dr. A. Loeser: Zagadnienie instynktu. — 19. kwietnia 1932 Prof. Dr. A. Dorner: Nowe wyobrażenie przestrzeni w sztukach plastycznych. — 3. maja 1932 Dr. A. Herzberg: Czy psychoanalityczna metoda badania jest przydatna pod względem naukowym? — 24. maja 1932 Prof. Dr. B. Bavinck: Stosunek nowszej fizyki do biologii i psychologii. — 31. maja 1932 Prof. Dr. E. Leschke: Goethe jako badacz życia. — 14. czerwca 1932 Dr. S. Bernfeld: Psychologia świadomości ze stanowiska nauk przyrodniczych. — 21. czerwca 1932 Dr. J. Hämmerring: Prokreacja, starzenie się i śmierć. — 5. lipca 1932 Prof. Dr. R. Carnap: Przewyciężenie metafizyki. — 19. lipca 1932 Prof. Dr. L. Rougier: Zmierzch prawd koniecznych. — 11. października 1932 Prof. Dr. M. Dessoir: Zagadnienia parapsychologii. — 1. listopada 1932 Prof. Dr. Maks Hartmann: Podstawowe zagadnienia metodologiczne biologii. — 22. listopada 1932 Drka M. Hertz: Instynkt jako zagadnienie współczesnej biologii. — 13. grudnia 1932 Prof. Dr. W. Dubislav: Zagadnienie nieskończoności w logice i w matematyce.

ORGANIZACYE.

Warszawskie Towarzystwo Filozoficzne. W łonie Towarzystwa powstała Sekcja filozofii nauk społecznych, której zebranie organizacyjne odbyło się 30. stycznia 1933. Wybrano na niem przewodniczącym Sekcji Prof. S. Czarnowskiego, sekretarzem Dra A. Bardacha. — Na 8. posiedzeniu Sekcji dydaktycznej dnia 10. stycznia 1933 został wybrany przewodniczącym Sekcji ponownie Doc. Dr. B. Gawęcki, zastępcą przewodniczącego Dr. B. Kieszkowski a sekretarzem p. C. Trąbski.

Towarzystwo Psychologiczne w Łodzi. Pierwsze Walne Zebranie odbyło się 11. grudnia 1931. Na zebraniu tem został wybrany Zarząd w składzie, podany w Ruchu Filozoficznym, XII. str. 244 a. Drugie Walne Zebranie odbyło się 4. listopada 1932; Zarząd, wybrany na tem zebraniu, ukonstytuował się 18. listopada 1932 w sposób następujący: Przewodnicząca Marya Więckowska, jej zastępcy St. Dobrowolski i Dr. H. Ormian, sekretarka F. Markowiczowa, skarbnik R. Ożogowski, członkowie Zarządu W. Davison, Dr. A. Falkowski, Drka W. Jakobsonówna i C. Szperlingowa.

*

a

Societas Spinozana Polonica. W grudniu 1933 powstało pod powyższą nazwą stowarzyszenie, mające na celu badanie i krzewienie w Polsce filozofii Spinozy w związku z działalnością międzynarodowego stowarzyszenia Societas Spinozana w Hadze. Do Zarządu wybrano Prof. Dr. I. Myślickiego, Adw. A. Stawskiego, Adw. W. Barcikowskiego, Sędziego Sądu Najwyższego S. Walfisza i Dra E. Frauenglasa. Stowarzyszenie, uprawnione do zakładania oddziałów, ma siedzibę w Warszawie, ul. Śniadeckich 12 m. 6.

The Philosophy of Science Association. Pod tą nazwą powstało w Ameryce stowarzyszenie, które — według słów wydanej przez założycieli odezwy — jest „zorganizowanym wyrazem woli wcale pokątej liczby jednostek, pod względem intelektualnym kompetentnych, których zasadnicze zainteresowanie obejmuje zarówno nauki specjalne jak filozofię a zwłaszcza ich związek. Wzajemna postawa krytyczna, zajęta przez nauki specjalne i filozofię, tworzy zdumiewająco urodzajne i ponętne pole dla intelektualnych wysiłków, leżące dotąd względnie odłogiem. Nad tą olbrzymią i zagadkową przestrzenią gromadzą się ciemne chmury. Czas najwyższy zorganizować się dla stałej i zbiorowej pracy tego ugoru. Otóż Stowarzyszenie nasze skromnie podejmuje zadanie złączenia w jedno ciało rozproszonych jednostek, do takiej pracy zdatnych“. — Zrazu Stowarzyszenie ogranicza swoją działalność do wydawania kwartalnika „The Philosophy of Science“ (zob. powyżej str. 37 a). Czy i o ile rozwinięto ją jeszcze w kierunkach innych, czy np. będzie urzędowało od czasu do czasu zjazdy członków, to zależeć będzie od okoliczności, zwłaszcza od środków, które Stowarzyszenie będzie rozporządzało. — Roczna wkładka członkowska wynosi pięć dolarów. Członkowie otrzymują bezpłatnie wydawany przez Stowarzyszenie kwartalnik. W sprawach Stowarzyszenia należy się zwracać pod adresem: The Williams and Wilkins Company, Mt. Royal and Guilford Avenue, Baltimore. Md. U. S. A.

Polskie Towarzystwo Filozoficzne we Lwowie.

XXVII. Zwyczajne Walne Zgromadzenie członków odbyło się dnia 12. lutego 1932. Po zagajeniu Zgromadzenia przez Zastępcę Przewodniczącego, Prof. Dra K. Ajdukiewicza, odczytano sprawozdanie Wydziału za czas od 1. stycznia do 31. grudnia 1931 r. Wedle tego sprawozdania liczba członków wynosiła z końcem r. 1931 ogółem 111. Posiedzeń naukowych plenarnych odbyło się w r. 1931 ośm (zob. Ruch Filozoficzny, tom XII. str. 211 b—216 b). W roku

b

1931 czynne były w łonie Towarzystwa dwie sekcje a mianowicie Sekcja psychologiczna i Sekcja teorii poznania. Sekcja psychologiczna, której przewodniczącym był Doc. Dr. Mieczysław Kreutz, sekretarzem Dr. A. Bardecki, odbyła sześć posiedzeń (zob. Ruch Filozoficzny, tom XII. str. 216 a, b), Sekcja teorii poznania, której przewodniczącym był Doc. Dr. Roman Ingarden, sekretarzem Dr. Franciszek Smolka, odbyła pięć posiedzeń (zob. Ruch Filozoficzny, tom XII. str. 216 b). Razem tedy odbyło się w ciągu roku 1931 w łonie Towarzystwa 19 posiedzeń naukowych.

Biblioteka Towarzystwa liczyła z końcem r. 1931 tomów 645 i powiększyła się w ciągu roku o 20 nabytków. Dochody Towarzystwa wynosiły zł. 2.230-26, rozchody zł. 694-.

Na podstawie umowy, zawartej z wydawnictwami Przeglądu Filozoficznego i Ruchu Filozoficznego, członkowie Polskiego Towarzystwa Filozoficznego otrzymują oba czasopisma bezpłatnie.

Wysłuchawszy streszczonego powyżej sprawozdania Wydziału, Walne Zgromadzenie uchwaliło na wniosek Komisji rewizyjnej jednomyślnie udzielić Wydziałowi absolutorium z jego czynności w r. 1931. Członkami Komisji rewizyjnej za rok 1932 wybrani zostali ponownie Panowie Dr. Salomon Igel z grona członków czynnych i p. Alfons Baron z grona członków wspierających.

Warszawskie Towarzystwo Filozoficzne.

XXV. Doroczne Walne Zgromadzenie członków odbyło się dnia 18. kwietnia 1932. Po zagajeniu Zgromadzenia przez Przewodniczącego odczytano sprawozdanie Zarządu za czas od 1. kwietnia 1931 do 31. marca 1932. Według tego sprawozdania liczba członków wynosiła z końcem okresu sprawozdawczego ogółem 99, w tem 79 członków zwyczajnych i 20 członków wspierających.

Biblioteka Towarzystwa powiększyła się w okresie sprawozdawczym o 115 dzieł (w tem darów 17; książek, nadesłanych do Redakcji Przeglądu Filozoficznego, 40; książek, zakupionych z zasiłku Ministerstwa W. R. i O. P., 58) i liczyła z końcem tego okresu 2660 dzieł oprócz czasopism. Łącznie z książkami b. Warszawskiego Instytutu Filozoficznego, które zachowały swoją odrębną numerację, Biblioteka liczy dzieł 2915. Czasopism otrzymywano 38, w tem 18 krajowych, 20 zagranicznych.

Dochody Towarzystwa wynosiły 6147-16 zł. łącznie z zasiłkiem Ministerstwa W. R. i O. P. w wysokości 1250 zł. i z zasiłkiem

a

Kasy im. Mianowskiego w wysokości 750 zł., asygnowanych na druk Przeglądu Filozoficznego, oraz z zasiłkiem Polskiej Komisji Międzynarodowej Współpracy Intelktualnej w wysokości 650 zł., asygnowanych na koszty przyjazdu Prof. D. Michałczewa; rozchody wynosiły 5152-19 zł.

W okresie sprawozdawczym odbyło się jedno zwyczajne Walne Zgromadzenie członków i 11 plenarnych posiedzeń naukowych (liczby bieżące 354—365, zob. Ruch Filozoficzny XII. str. 223 a—226 a oraz pow. str. 43 a—44 a); nadto były czynne w łonie Towarzystwa cztery sekcje, mianowicie: Sekcja teorii poznania (przewodniczący Docent Dr. B. Gawecki, sekretarz W. Radziwonowicz), która odbyła 1 posiedzenie (liczba bieżąca 49, zob. pow. str. 47 a); Sekcja psychologiczna (przewodniczący Prof. Dr. St. Bałey, sekretarka Drka J. Budkiewiczówna), która odbyła 6 posiedzeń (liczby bieżące 15—20, zob. Ruch Filozoficzny tom XII. str. 229 a oraz pow. str. 47 b); Sekcja logiki (przewodniczący Prof. Dr. J. Łukasiewicz, sekretarz B. Sobociński), która odbyła 3 posiedzenia (liczby bieżące 6—8, zob. Ruch Filozoficzny XII. str. 223 a. oraz pow. str. 47 b); Sekcja dydaktyczna (przewodniczący Doc. Dr. B. Gawecki), która odbyła 1 posiedzenie (liczba bieżąca 7, zob. pow. str. 47 b).

Po wysłuchaniu streszczonego powyżej sprawozdania Zarządu Walne Zgromadzenie uchwaliło jednomyślnie na wniosek Komisji rewizyjnej udzielić Zarządowi absolutorium z jego działalności w roku 1931/32. Po wyborach w skład Zarządu weszli: Prof. Dr. T. Kotarbiński (przewodniczący), Prof. Dr. Wł. Tatarkiewicz (zastępca przewodniczącego), Drka D. Szejnberg (sekretarka), Dr. St. Ossowski (skarbnik), Drka M. Ossowska (bibliotekarka), Drka W. Łempicka i Drka J. Budkiewiczówna (członkowie-zastępcy). Do Komisji rewizyjnej wybrano ponownie Dra A. Chojeckiego i Dra B. Zawadzkiego, nadto jako przedstawicieli członków wspierających P. M. Adlerównę.

Wileńskie Towarzystwo Filozoficzne.

V. Walne Zgromadzenie członków odbyło się dnia 25. maja 1932. Po zagajeniu Zgromadzenia przez Przewodniczącego Zarządu odczytano sprawozdanie Zarządu za czas od 1. stycznia do 31. grudnia 1931. Wedle tego sprawozdania Towarzystwo liczyło z końcem roku sprawozdawczego 17 członków rzeczywistych i 1 członka wspierającego. W okresie sprawozdawczym odbyło się 5 posiedzeń naukowych (liczby bieżące 14—18, zob. Ruch Filozoficzny, XII, str. 234 b). Dochody Towarzystwa wynosiły

b

370-20 zł., wydatki 115-90 zł., pozostałość kasowa dnia 31. grudnia 1931 254-30 zł. — Walne Zgromadzenie przyjęło sprawozdanie do wiadomości i udzieliło Zarządowi absolutorium z rachunków. Członkami Komisji rewizyjnej na rok 1932 zostali wybrani Dr. Michał Kapp i Dr. Adam Łysakowski.

VI. Walne Zgromadzenie członków odbyło się dnia 20 lutego 1933. Po zagajeniu Zgromadzenia przez Przewodniczącego Zarządu odczytano sprawozdanie Zarządu za czas od 1. stycznia do 31. grudnia 1932. Wedle tego sprawozdania Towarzystwo liczyło z końcem roku sprawozdawczego 15 członków rzeczywistych i 1 członka wspierającego. W okresie sprawozdawczym odbyło się 5 posiedzeń naukowych (liczby bieżące 19—23, zob. pow. str. 48 b), oraz jedno posiedzenie Sekcji dydaktycznej. Dochody Towarzystwa wynosiły 294-30 zł., wydatki 68-15 zł., pozostałość kasowa dnia 31. grudnia 1932 226-15 zł. — Walne Zgromadzenie przyjęło sprawozdanie do wiadomości i udzieliło Zarządowi absolutorium z rachunków. Członkami Komisji Rewizyjnej na rok 1933 zostali wybrani Dr. Michał Kapp i Dr. Adam Łysakowski.

Z J A Z D Y.

VI. Zjazd polskich historyków i filozofów medycyny odbył się w ramach XIV. Zjazdu lekarzy i przyrodników polskich jako jedna z jego sekcji w dniach 12., 13. i 14. września 1933 w Poznaniu. W zakres filozofii medycyny wchodziły następujące referaty, na zjeździe tym wygłoszone: D. K. F. Wize: Od pięciu cnót naczelnych lekarza u cesarza Hoang Thi do nowoczesnych pięciu cnót kardynalnych w filozofii i medycynie. — Dr. J. Marzecki: Filozofia medycyny w świetle współczesnych nauk przyrodniczych.

II. Zjazd matematyków polskich. Na zjeździe tym, który się odbył w czasie od 23. do 26. września 1931 w Wilnie, wygłoszono następujące odczyty i referaty, mające związek z zagadnieniami filozoficznymi: K. Kuratowski: Operacje logiczne a problem efektywności. — S. Dickstein: Wroński, Bolzano, Comte — filozofowie matematycy XIX. stulecia. — A. Lindenbaum: Formalizacja elementarnego rachunku. — W. Hurewicz: Przestrzenie ogólne a przestrzenie euklidesowe. — J. Neyman: O ostatnich wynikach w teorii wiarogodności hipotez statystycznych. — St. Kołodziejczyk: Sprawdzanie hipotezy o stałości prawdopodobieństwa.

Ogólnopolskie Konferencje psychotechniczne. II. Konferencja odbyła się w Warszawie w dniach od 29. do 31. marca 1932. III. Kon-

a

ferencya ma się odbyć tamże w dniach od 1. do 3. listopada 1935.

VIII. Międzynarodowy Zjazd filozoficzny. Zjazd ten odbył się w dniach od 2. do 7. września 1934 w Pradze pod protektoratem Prezydenta Rzeczypospolitej Czeskosłowackiej T. G. Masaryka. W dniu 2. września odbyło się uroczyste otwarcie Zjazdu. Prace Zjazdu toczyły się na posiedzeniach plenarnych i sekcyjnych; program jego brzmiał w sposób następujący:

I. posiedzenie plenarne: Granice nauk przyrodniczych. 1. G. Bachelard (Dijon): Wstępna krytyka pojęcia granicy poznania; 2. H. Driesch (Lipsk): Nauki przyrodnicze a filozofia. — II. posiedzenie plenarne: Opisowy i normatywny punkt widzenia w naukach społecznych. 1. W. Hellpach (Heidelberg): Główny przedmiot socjologii: naród jako fakt przyrodzony, postać duchowa i dzieło woli; 2. T. V. Smith (Chicago): Norma i fakt w socjologii. — III. posiedzenie plenarne: Religia i filozofia. Referenci: E. Przywara S. J. (Monachium) i L. Brunschvicg (Paryż). — IV. posiedzenie plenarne: Kryzys demokracji. 1. E. Bodrero (Padwa): Kryzys demokracji; 2. W. P. Montague (New York): Demokracja na rozdrożu. — V. posiedzenie plenarne: Posłannictwo filozofii w czasach obecnych. 1. B. Croce (Neapol): Posłannictwo filozofii w czasach obecnych; 2. E. Utitz (Praga): Samourzeczywistnianie się filozofii.

Sekcyja I. Doniosłość analizy logicznej dla poznania. 1. J. Łukasiewicz (Warszawa): Znaczenie logicznej analizy dla poznania; 2. M. Schlick (Wiedeń): O pojęciu całości; 3. J. Jørgensen (Charlottenlund): Logiczne podstawy nauk; 4. F. C. S. Schiller (Oxford): W jaki sposób „ścisłość“ jest możliwa? 5. Ch. W. Morris (Chicago): Pojęcie znaczenia w pragmatyzmie i logiczny pozytywizm; 6. O. Neurath (Haga): Nauka jednolita; 7. R. Carnap (Praga): Metoda logicznej analizy; 8. H. Reichenbach (Istanbul): Znaczenie pojęcia prawdopodobieństwa dla poznania; 9. K. Ajdukiewicz (Lwów): O zastosowalności czystej logiki do zagadnień filozoficznych; 10. Z. Za wirski (Poznań): Znaczenie wielowartościowej logiki dla poznania i jej związek z rachunkiem prawdopodobieństwa; 11. E. Nagel (New York): Redukcja i autonomia w naukach; 12. E. Kaila (Helsinki): O zdaniach ogólnych; 13. J. Hosiassonówna (Warszawa): Prawdopodobieństwo i wniosek z częściowych przesłanek; 14. R. Ingarden (Lwów): Próba logistyczna nowego ukształtowania filozofii; 15. F. Kaufmann (Wiedeń): Znaczenie analizy logicznej dla nauk społecznych; 16. J. Kraft (Utrecht): Nauki hu-

b

manistyczne jako nauki przyrodnicze; 17. P. Frutiger (Genewa): Nowy scientyzm; 18. S. A. Kobylecki (Nowy Targ): Stosunek jako pierwotne i podstawowe pojęcie logiki matematycznej i filozofii; 19. L. Rieger (Praga): Determinizm i indeterminizm; 20. H. Mehlberg (Stanisławów): Czas fizyczny i poza-fizyczny.

Sekcyja II. Norma i rzeczywistość. Metoda nauk przyrodniczych i humanistycznych. 1. C. A. Emge (Jena): „To co aktualne“ jako dotychczas przeoczone kierownicze pojęcie podstawowe; 2. D. Draghicesco (Targoviste): Punkt widzenia normatywny w naukach społecznych, zastosowany do zagadnienia kryzysu demokracji; 3. A. Wenzl (Monachium): Życie i duch; 4. L. Šulcs (Ryga): Stosunki zachodzące między prawem a moralnością; 5. A. Meyer (Hamburg): Przewycięzenie mechanizmu przez holizm; 6. F. Lipsius (Lipsk): Czy zjawiska przyrody zachodzą w przestrzeni? 7. L. J. Walker: Stosunek wzajemny filozofii i nauki; 8. G. F. Hemens (Londyn): Granice nauk przyrodniczych; 9. R. T. Flewelling (Los Angeles): Kwanta i absolut; 10. F. Weyr (Brno): Prawo i socjologia prawnicza; 11. G. de Giuli (Turyn): Bardziej współczesne postawy filozofii nauki; 12. J. Sauter (Wiedeń): Prawo i filozofia prawa; 13. H. D. Oakeley (Londyn): Konieczność historyczna i wola etyczna; 14. O. Engländer (Praga): Teleologia w gospodarstwie społecznym.

Sekcyja III. Religia i filozofia. 1. A. F. Liddell (Tallahassee): Filozofia i religia; 2. J. Chevalier (Grenoble): O pewnej przyczynie duchowej niezrównoważenia współczesnego: ludzki absolutyzm; 3. N. Lossky (Praga): Chrześcijańskie ujęcie świata jako wszechstronna synteza; 4. C. J. Shebbare (Durham): Logika Hegla i religia współczesna; 5. P. Siwek (Rzym): Świadomość wolności; 6. Ch. Werner (Genewa): Religia i filozofia; 7. L. Noël (Louvain): Pojęcie filozofii chrześcijańskiej; 8. I. M. Verweyen (Bonn): Samoistność religii; 9. E. Castelli (Rzym): Filozofia i religia; 10. B. Jakovenko (Praga): Obrona ateizmu.

Sekcyja IV. Kryzys demokracji. 1. V. Basch (Paryż): Sztuka i demokracja; 2. G. Peticone (Ferrara): Norma prawna według spekulatywnego ujęcia państwa; 3. J. Fischer (Praga): Na marginesie zasad demokracji; 4. P. Feldkeller (Berlin): Geofilozofia i historyurgia; 5. G. del Vecchio (Rzym): Etyka, prawo i państwo; 6. J. Barthélemy (Paryż): Wartość wolności; 7. R. Michels (Perugia): Autorytet jako zagadnienie filozofii politycznej; 8. G. R. Morrow (Urbana): Co pozostało z liberalizmu? 9. U. Redano (Rzym): Kryzys demokracji i nowe koncepcje polityczno-społeczne;

a

10. G. Guy-Grand (Paryż): Demokracja, wolność i suwerenność; 11. B. Lavergne (Lille): Lekarstwo na kryzys demokracji: konieczność podwójnego powszechnego głosowania; 12. D. Parodi (Paryż): Antydemokratyzm i natchnienie demokratyczne; 13. J. B. Kozák (Praga): Nawrót naturalizmu i kryzys demokracji; 14. L. Rougier (Besançon): Opinia w demokracjach i w rządach autorytatywnych; 15. P. Vuk-Pavlović (Zagrzeb): Polityka, wychowanie, religia; 16. H. Gouhier (Lille): Pozytywizm i rewolucja.

Sekcja V. Posłannictwo filozofii 1. A. Lalande (Paryż): O posłannictwie filozofii w naszych czasach; 2. J. Petrovici (Jassy): Realizm jako tendencja filozofii współczesnej; 3. G. P. Conger (Minnesota): Punkty styczności i konflikty między filozofiami wschodnimi i zachodnimi; 4. V. K. Škrach (Praga): Nasz program filozoficzny; 5. F. Orestano (Rzym): Posłannictwo filozofii w dobie obecnej; 6. K. Löwith (Marburg-Lahn): Nietzsche, filozof naszych czasów; 7. O. Kraus (Praga): Odrębność i zadanie filozofii niemieckiej w Czechach; 8. J. L. Fischer (Brno): O zadaniu filozofii; 9. J. Zollschan (Karlsbad): W sprawie antropologicznego uwarunkowania filozofii; 10. J. E. Salomaa (Turku): Jedno z zadań filozofii współczesnej; 11. J. E. Heyde (Rostock): Czy kres nauki wolnej od założeń? 12. P. T. Raju (Waltair): Posłannictwo Vedanty Sankary w naszych czasach; 13. F. Seifert (Monachium): Człowiek jako zagadnienie filozofii współczesnej; 14. K. Kowalski (Gniezno): Podstawy filozofii i jej posłannictwo w naszych czasach; 15. Yu-Lau-Fung (Peking): Filozofia w Chinach współczesnych.

Sekcja VI. Psychologia, pedagogika, estetyka i językoznawstwo 1. M. Halbwachs (Strassburg): „Pamięć historyczna“ u dziecka; 2. E. Brunswik (Wiedeń): Psychologia od strony przedmiotu; 3. K. Ramul (Tartu): Psychologia i historia; 4. G. Poyer (Montpellier): Indywidualizacja przedstawień zbiorowych; 5. C. Ottaviano: Nowe teorie struktury umysłowej; 6. L. Robin (Paryż): Kształtowanie umysłu filozoficznego; 7. G. Tauro (Cagliari): Stosunek prawa karnego do pedagogii; 8. T. Givanovitch (Beograd): Pierwsze podstawy etyki przestępstwa (czyli anomalnej); 9. E. Boda (Budapeszt): Zagadnienia kształcenia inteligencji; 10. E. Harms (Zurych): Reorganizacja studium filozoficznego. 11. S. Hessen (Praga): Co znaczy prawdziwa autonomia kształcenia? 12. K. Bühler (Wiedeń): Teoria mowy i filozofia; 13. H. J. Pos (Amsterdam): Jakość i jej aspekty ilościowe; 14. J. Mukašovský (Bratislava): Sztuka jako fakt semiologiczny; 15. D. Cu-

b

clin (Bukareszt): Muzyka, sztuka, nauka i filozofia; 16. R. Bayer (Paryż): Metoda estetyczna i badanie psychologiczne.

Sekcja VII. Zagadnienie wartości. Zagadnienie poznania. 1. L. Polak (Groningen): O sensie podmiotów epistemologicznych; 2. D. Michaltschew (Sofia): Nauka podstawowa i filozofia marksyzmu; 3. R. Zocher (Erlangen): Pluralizm metodologiczny i logika ogólna; 4. B. Jasinowski (Wilno): Stosunek historii filozofii do filozofii systematycznej i rozwój poznania naukowego; 5. G. Katkov (Praga): W sprawie odparcia pesymizmu w zakresie metafizyki; 6. J. Watson (Kingston): Rozbiór filozofii przyrody Dra Whitehead'a ze szczególnem uwzględnieniem jego pracy p. t. „Pojęcie przyrody“; 7. N. Hartmann (Berlin): Zagadnienie wartości w filozofii współczesnej; 8. J. Laird (Aberdeen): Czy wartości muszą być czemś umysłowym? 9. S. C. Krusé (Middletown, Conn.): Czy można pogodzić subiektywizm w teorii wartości z realizmem i melioryzmem? 9. R. Jolivet (Lyon): Kłopoty współczesnego idealizmu; 10. A. Kastil (Wiedeń): Zagadnienie prawdy w filozofii współczesnej; 11. G. Persigout (Mansle): Konieczność i możliwość metafizyki pozytywnej; 12. B. Petronievics (Beograd): Finityzm i monadologia; 13. H. Nimetullah (Istanbul): Logika rozumu i logika sumienia; 14. T. Gościcki (Poznań): Pojęcie „intuitywnego rozumu“ u Kanta; 15. E. Sperantia (Oradea): Prawa i formy myślenia jako odzwierciedlenie właściwości życia; 16. E. Habermann (Poznań): Przyczynowość i prawdopodobieństwo w dziedzicznie procesów chemicznych.

Sekcja VIII. Sprawy organizacyjne. A. Petzäll (Gothenburg): Projekt biura informacji filozoficznej.

Na zakończenie zjazdu odbyło się 7. września wieczór pożegnalne posiedzenie plenarne, na którym m. i. uchwalono na wniosek Prof. W. P. Montague (New York) rezolucję, w której zebrani w wielu krajach świata filozofowie podkreślają w sposób uroczysty wiarę wielkich swoich poprzedników w wolność ducha i sumienia a tak samo wiarę w prawo wszystkich ludzi do swobodnego i niekrępowanego wyrażania swego zdania.

Konferencja wstępna (Vorkonferenz), mająca przygotować międzynarodowy zjazd, poświęcony jedności nauki (Paryż 1935), odbyła się na zaproszenie „Koła Wiedeńskiego“ (Wiener Kreis) w Pradze bezpośrednio przed VIII. Międzynarodowym Zjazdem Filozoficznym. Program tej konferencji brzmiał jak następuje: 31. sierpnia 1934 przedpołudniem: Człowiek naukowy. Frank, Zagajenie. — Morris, Pragmatyzm a Koło Wiedeńskie. — Neurath, Jedność nauki jako zadanie. —

a

Ajdukiewicz, Granice i wartość naukowej perspektywy świata. — Popołudniu: Współczesny kierunek myśli. — Rougier, Współczesna logika a scholastyczny sposób myślenia. — Carnap, Dziedzina naszych badań, logika nauki. — Ajdukiewicz, Pozytywizm w Polsce. — Sobota 1. września 1934 przedpołudniem: Zagadnienia szczegółowe. Fizyka, prawdopodobieństwo, biologia. — Frank, Czy istnieją we współczesnej fizyce rysy spirytualistyczne? — Reichenbach, Logika wielowartościowa. — Zilsel, Próba P. Jordana ocalenia witalizmu przy pomocy mechaniki kwantowej. — Popołudniu: Zagadnienia szczegółowe. Logika. — Łukasiewicz, Dzieje rachunku zdań od starożytności. — Joergensen, Niektóre główne rysy logiki współczesnej od Boole'a. — Tarski, Badania metodologiczne nad definiowalnością pojęć.

X. Międzynarodowy Zjazd psychologiczny odbył się w dniach od 22. do 27. sierpnia 1932 w Kopenhadze pod protektoratem Króla Duńskiego. Program Zjazdu brzmiał jak następuje: Allport Gordon W. (Harvard University): Radio jako sytuacja dostarczająca podnieć. Sprawozdanie z eksperymentów. — Artemow W. A. (Moskwa): Z zagadnień psychologii spostrzegania. — Baley St. (Warszawa): Zachowanie się dzieci i małą wobec przedmiotów umieszczonych na jakiejś podstawie. — Baumgarten F. (Solura): Uczucia wdzięczności u dzieci i młodzieży. — Bernfeld S. (Berlin-Charlottenburg): Mierzenie energii w zakresie zmysłu nacisku. — Binns H. (Bradford): Psychotechniczne badanie, dotyczące różnych rodzajów wełny. — Birnbaum K. (Berlin): Zasady metodyczne badań patograficznych. — Boda de E. (Budapeszt): 1. Badanie inteligencji i t. zw. badanie rozum. 2. Przyczynek do rozwiązania psychologicznego zagadnienia geniuszu. — Boder D. P. (Chicago): 1. Wpływ zadania po-reakcyjnego na czas reakcji. 2. Stałość błędów w pewnych rysunkach dzieci niedorozwiniętych. — Börnstein W. (Berlin): O funkcjonalnym związku narządów zmysłowych ze sobą i z organizmem. — Bracken H. von (Brunszwig): Wyraz osobliwości indywidualnych w piśmie dziecięcym. — Brandenstein B. (Budapeszt): „Pełna świadomość“ psychiczna podstawą świata naszej świadomości. — Brown W. (Oxford): Dowód eksperymentalny i matematyczny istnienia centralnego czynnika intelektualnego (g). — Bujas R. (Zagrzeb): O związku dodatniego obrazu następczego z ujemnym. — Busemann A. (Kilonia): O fazowym przebiegu młodości. — Bühler Ch. (Wiedeń): 1. W sprawie psychologii przebiegu życia ludzkiego. 2. Dziecko i ro-

b

dzina. — Claparède E. (Genewa): Psychologia funkcyjnalna. — Claremont C. A. (Londyn): Analizy różnych typów procesów rozumowania. — Dearborn W. F. (Harvard University): Rozwój umysłowy i fizyczny dzieci. — Diez M. (Rzym): Badanie reakcji. — Duncker K. (Berlin): Uczenie się i rozumienie na usługach osiągania celów. — Dürckheim von (Lipsk): Dynamiczne stałe kierunkowe przeżyć. — Edgerton H. A. (Ohio): Czy czynniki, działające w mechanicznych sprawnościach, są zorganizowane zgodnie ze spearmanowską teorią dwu czynników? — Ehrenstein W. (Gdańsk): Typ jako granica zmienności życia psychicznego. — Eliasberg W. (Monachium): Psychologia rozwoju abstrakcji. — Ellis W. D. (Berlin): Zjawisko stałości zachowania się. — Forsberg J. H. J. (Szwecja): Wczuwanie się i przedstawianie. — Foucault M. (Montpellier): Prawa pracy umysłowej. — Fox C. (Cambridge): Stosunek umysłu do ciała. — Fulton J. (Yale School of Medicine): Wpływ jedno- i dwustronnego usunięcia korowych odpowiedników górnych kończyn na nabytą zręczność ruchów małą. — Garvey C. R. (Yale University): Sen dziecięcy. — Gemelli A. (Medyolan): 1. Nowe badania, dotyczące strukturacji dźwięków i słów. 2. Nowe przyczynki do badania spostrzegania. — Germain J. (Madryt): Dyspozycja eidetyczna u dzieci hiszpańskich. Jej stosunek do inteligencji. — Gesell A. (Yale University): Systematyczne wykreślanie rozwoju zachowania się dziecięcego. — Giese F. (Stuttgart): Typika ruchów przy dawaniu taktu u różnych kompozytorów. — Goldschmidt R. (Monastyr): Pokaz gier opartych na barwach. — Goodenough F. L. (Minnesota): Rozwój ludzkiego zachowania się. — Green G. H. (Aberystwyth): Niektóre czynniki motywacji estetycznej. — Haire N. (Londyn): Psychologiczne momenty zapobiegania ciąży. — Harms E. (Alsfeld): O całości indywidualno-psychologicznej i socjalno-psychologicznej. — Henning H. (Gdańsk): Wyjaśnienie swoistych energii zmysłów. — Hertz H. (Elbląg): Dziecko i materyał. — Hightower P. R. (Butler University): 1. Charakter i zachowanie się w szkole. 2. O pewnej metodzie postępowania z kompleksem obawy. — Hoesch E. L. (Bad Godesberg a/Rh.): Próba interpretacji procentowej częstości połączenia genialności ze zjawiskami psychopatycznymi. — Holt-Hansen K. (Kopenhaga): Zasadnicze punkty widzenia w opisywaniu ruchów zwierząt. — Horst van der L. (Amsterdam): Konstruktywna apraksja. — Hull Cl. L. (Yale University): Nowe eksperymenty, dotyczące istoty hipnozy. — Hunt W. (Dartmouth College): Adrenalina i uczucia. —

a

Hunter W. S. (Clark University): Dowolne działanie ze stanowiska behavioryzmu. — Johannsen D. (Skidmore College): Odyskanie adaptacji wzrokowej. — Kardos L. (Wells College): Nowe eksperymenty dotyczące się stałości barw. — Katz D. (Rostock): Zasadnicze znaczenie praw przyjmowania pokarmów dla psychologii potrzeb. — Katz R. (Rostock): Wspólne pożycie dzieci mówiących różnymi językami. — Kelly E. L. (Hawaii): Eksperymentalna próba utworzenia sztucznej chromestezyi zapomocą uwarunkowanej reakcji. — Kiessling A. (Frankfurt n. M.): O podstawach i znaczeniu różniczkowej teorii błędów. — Klüver H. (Chicago): Mechanizm zachowania się małp. — Koffka K. (Smith's College): O zagadnieniach dotyczących się spostrzegania barw. — Koht A. (Norwegia): Odczuwanie trwania pod wpływem napięcia potrzeby. — Korngold S. (Paryż): Wpływ przynależności do warstw społecznych na ruchowe testy inteligencji. — Köhler E. (Jena): Założenia badań psychologicznych w sytuacji pedagogicznej. — Köhler W. (Berlin): W sprawie teorii reprodukcji. — Lahy J. M. (Paryż): Próba zdefiniowania inteligencji. — Langfeld H. S. (Princeton University): Czynniki okolicznościowe w sądach o wyrazie twarzy. — Lewis F. H. (Bathes College): Nauka o śladach pamięciowych. — Ley A. (Bruksela): Zasady metodologiczne obowiązujące w badaniach patograficznych. — Löwenfeld M. (Londyn): Doniosłość badania wyobraźni dla zrozumienia zachowania się dzieci. — Lundholm H. (Duke University): Nowezy laboratoryjne. — Malter J. B. (Columbia University): Ogólne i swoiste czynniki w charakterze. — Manzer Ch. W. (New York University): Wpływ wiedzy na wyniki pracy mięśniowej. — Margulies M. (Biesdorf-Berlin): Zagadnienie psychofizyczne. — Martin M. F. (West Springfield, Mass.): Oceny estetyczne dzieci w wieku przedszkolnym. — Mayer-Gross W. (Heidelberg): Psychologia świadomości chorowania. — Meenes M. (Howard University): W sprawie definicji psychologii abnormalnej. — Meyer M. (University of Missouri): Akomodacja. — Michotte A. (Louvain): O formach niektórych reakcji. — Miles W. R. (Yale University): Wiek i obraz kinowy. — Miles C. C. (Yale University): Wpływ wieku na inteligencję dorosłych. — Moede W. (Berlin): Psychologia rynkowego znaczenia towaru. — Muchow M. (Hamburg): Młodociany i jego przestrzeń. — Müller-Freienfels R. (Szczecin): Z psychologii psychologii. — Myers C. S. (Londyn): O wzajemnym stosunku aktu i treści świadomości. — Nemes L. (Węgry): Rozwój upadku moralnego dzieci na podstawie badań dokonywanych w Budapesz-

b

cie. — Oeser O. A. (Cambridge): Międzynarodowe współdziałanie w zakresie eksperymentalnej psychologii społecznej. — Ogden R. M. (Cornell University): Psychologia postaci i behaviorizm. — Pavlov J. P. (Leningrad): Dynamiczna stereotypia półkół mózgowych. — Pear T. H. (Manchester): Odpowiedniość między mówieniem a ubieraniem się. — Pedersen R. H. (Kopenhaga): Studya dotyczące pisania. — Peucesco M. (Bukareszt): Kilka eksperymentów psycho-galwanometrycznych. — Phares M. L. (University of Iowa): Behaviorizm w psychologii postaci. — Pierce W. O' Dell (Manchester): Różnice indywidualne w rozróżnianiu kolorów. — Piéron H. (Paryż): Czas w pojęciu progę i zagadnienie mechanizmu działania podniety zmysłowej. — Ponzio M. (Rzym): O możliwości zastosowania metody stałej zmiany podniety przy badaniu spostrzeżeń. — Prinzhorn H. (Frankfurt n. M.): Teoria wspólnoty. — Raknes O. (Oslo): W sprawie problematyki psychologii religii. — Reymert M. L. (Moosehart): Skala oceny dla psychologów. — Rubin E. (Kopenhaga): Niektóre elementarne eksperymenty dotyczące czasu. — Sander F. (Giessen): Zagadnienie dwujęzyczności wobec psychologii strukturalnej. — Sarma R. (Indye): 1. Nowe punkty widzenia w psychologii snów. 2. Psychologia bezsenności. 3. Psychopathia sexualis na podstawie tekstów indyjskich. — Sarris E. G. (Hamburg): Uzdolnienia psa. — Saudek R. (Londyn): 1. Psychologiczne właściwości podań o posady. 2. Rękopiśmienny wyraz niedoceniaania swej wartości. — Seashore C. E. (University of Iowa): Z psychologii muzyki i mowy. — Senise T. (Neapol): Z psychofizjologii śmiechu. — Schiller P. (Budapeszt): Zmiany zachodzące w spostrzeganiu wskutek zjawisk heteromodalnych. — Spearman C. (Londyn): 1. Wezwanie do współdziałania w zakresie psychologii indywidualnej. 2. Różnice tetradowe przy czynnikach addytywnych. — Sperantia E. (Oradea): Rzeczywistość psychologiczna jako podstawa biologii ogólnej. — Stanton H. M. (University of Rochester): Studya ilościowe w zakresie uzdolnienia muzycznego. — Steckel M. L. (Alabama College): Z biologii urodzin. — Stern W. (Hamburg): Przestrzeń i czas jako wymiary personalne. — Stetson R. H. (Oberlin College): O pewnym stosunku ilościowym między prądem czynnościowym a skurczem mięśnia. — Stefanović B. (Beograd): Inteligencja dzieci wiejskich i wiejskich i walor testów indywidualnych w skali Stanforda-Bineta. — Stone C. L. (Dartmouth College): Osobowość w stosunku do poradnictwa wychowawczego i zawodowego. — Stone C. P. (Stanford University):

a

Utrzymywanie się nawyków u szczurów. — Summer F. C. (Howard University): „Zdrowy rozum“ w świetle teorii postaci. — Szekely L. (Heidelberg): Badanie psychologiczne częściowych defektów mózgowych u dzieci. — Tegen E. (Lund): Niektóre przykłady tworzenia pojęć psychologicznych (pojęcia świadomości, psychiki, jaźni, woli). — Thalbitzer W. (Kopenhaga): Dusza języka Eskimosów. — Thompson H. (New Haven): Rozwój dziecka. — Thouless R. (Glasgow): Różnice indywidualne w spostrzeganiu. — Tranekjaer R. E. (Kopenhaga): Kilka uwag zasadniczych o geometrii i wyobrażeniu w przestrzennem. — Tsai L. S. (Peiping): O dwu prawach dotyczących zachowania się zwierząt i niektóre uwagi o specjalnym zachowaniu się szczurów. — Valentiner Th. (Brema): Władze psychiczne w swobodnej twórczości rysunkowej osobników 10—15-letnich. — Volkelt H. (Lipsk): Niektóre nowe metody obserwowania zachowania się i protokolowania. — Wallon H. (Paryż): Niektóre właściwości rekonstruowania form geometrycznych (puzzle) przez dzieci lat 8 do 13. — Washburn M. (Vassar College): Czynniki ruchowe w psychicznej kontroli perspektywy szceniaku i współzawodniczące ze sobą wahania. — Watson G. (Columbia University): Które objawy rzekomo złego przystosowania można znaleźć u wyjątkowo dobrze przystosowanych osobników dorosłych? — Weinberg D. (Paryż): Sąd psychologiczny dziecka. — White H. O. (Londyn): Źródła przymusu. — Wiersma D. (Leyda): Kłamstwo patologiczne. — Wiggert V. (Stockholm): Zasady metodyczne badań patograficznych. — Wimmer A. (Kopenhaga): O patoflii. — Witwicki Wł. (Warszawa): Eksperymentalne badanie wiary religijnej osób wykształconych. — Wolff W. (Berlin): Eksperymenty charakterologiczne. — Wylie M. (Cornell University): Oporne zachowanie się dzieci.

Zjazd filozoficzny w Hadze ku czci Spinozy w 300-lecie Jego urodzin. Międzynarodowe zrzeszenie „Societas Spinozana“ urządziło ku czci Spinozy w 300-lecie jego urodzin w Hadze w czasie od 5. do 10. września 1932 r. zjazd, na który przybyli uczeni z wielu krajów Europy, Azji, Afryki i Ameryki, przyczem wielu z nich reprezentowało uniwersytety, akademie, stowarzyszenia i t. d. Delegatów wysłały także rządy francuski, włoski, portugalski i polski. Delegatem rządu polskiego, Wolnej Wszechnicy Polskiej i Polskiego Związku Myśli Wolnej był I. Myślicki, który w ich imieniu przemawiał i złożył adresy. Adres nadesłał Uniwersytet lwowski a telegram nadszedł od Warszawskiego Towarzystwa Filozoficznego. List przysłał przedstawiciel Ligi Narodów Bonnet.

b

Program zjazdu składał się z dwóch części: z obchodu, który się odbył po części w sali Binnenhofu, gdzie jeszcze za życia Spinozy uchwalono zakaz jego Traktatu, i z posiedzeń naukowych, które odbywały się w „Domus Spinozana“.

Obchód, na którym przed mikrofonem radiowym wygłaszano przemówienia w językach ojczystych mowców, tylko częściowo mógł się odbyć w owej sali, ponieważ na liście było aż 26 mowców, których większość przemawiała następnego dnia w „Domus Spinozana“. Była to manifestacja kosmopolityzmu, wielbiono bowiem Spinozę jako człowieka międzynarodowego, budowniczego idei solidarności powszechnej, bojownika o wolność myślenia, wodza ku wolności, sprawiedliwości i pokojowi, wzór naukowca. Obecni byli przedstawiciele królowej i władz holenderskich, ambasadorowie i t. d.

Na posiedzeniach naukowych wygłaszano referaty, należące do trzech dziedzin zagadnień, mianowicie stosunku pomiędzy fizyką i metafizyką, stosunku pomiędzy filozofią a religią i interpretacji oraz wpływów spinozizmu. W pierwszej sprawie przedstawili referaty Brunschvicg (Paryż), Bachelard (Dijon) i Clay (Amsterdam), w drugiej Sassen (Nijmegen), Verweyen (Bonn), Santayana (Rzym), Gebhardt (Frankfurt n. M.), Romao (Lizbona), Alexander (Manchester, Edman (Nowy York), Appuhn (Paryż), w trzeciej Tönnies (Kilonia), Segond (Aix-en-Provence), Rava (Padwa), Dunin-Borkowski (Koblencya), Hoops (Heidelberg), Rivaud (Paryż), Ebbinghaus (Rostock), Polak (Amsterdam) i Myślicki (Warszawa).

Uczestnicy zjazdu odbyli wycieczki do Rijnsburga, gdzie zwiedzili muzealnie urządzone dom, w którym Spinoza mieszkał po opuszczeniu Amsterdamu, do Ouderkerk, gdzie oglądali groby rodziców Spinozy, do Rijswijk, gdzie złożyli hold Colerusowi nad jego grobem, do Voorburga, gdzie zwiedzili dom Huyghensa, i do Amsterdamu, gdzie oglądali wystawę dzieł Rembrandta. W Hadze złożono hold Spinozie na miejscu, gdzie jest pochowany. Oglądano „Domus Spinozana“, t. j. dom, w którym Spinoza mieszkał w ciągu 6 ostatnich lat swego życia, wykończył Etykę i umarł. Ten dom zakupiło stowarzyszenie „Societas Spinozana“ i przywróciło mu dawny wygląd, urządziło w nim bibliotekę, archiwum, wystawę, salę posiedzeń i t. d. Oglądano tam medal, który wybiła mennica francuska na rzecz „Domus Spinozana“, popiersie filozofa (dłóta Hüttenbacha), pokoik filozofa i t. d. Dwie firmy księgarskie urządziły u siebie wystawy starych i nowych druków. Przyjęcie dla uczestników zjazdu urządził burmistrz Hagi, któ-

a

ry wygłosił głębokie historyczne przemówienie, a ambasadorowie rozmaitych państw podejmowali swoich ziomków.

Zarząd „Societas Spinozana“ uchwalił ogłosić drukiem referaty zjazdu, urządzać zjazdu co cztery lata w Hadze i zabiegać o to, aby na każdym międzynarodowym zjeździe filozoficznym istniała osobna sekcja spinozowska.

I. *Mysłicki* (Warszawa).

I. Międzynarodowy zjazd tomistyczny odbył się w Pradze w dniach od 6. do 8. października 1932 staraniem redakcji czasopisma „Filozofická Revue“, wychodzącego w Ołomuńcu pod redakcją Ks. Habán'a, który też zjazd zagał. Referaty wygłosili: Prof. J. Beneš (Praga): Stanowisko filozofii w czeskim życiu intelektualnym i zadanie tomizmu. — Prof. J. Matocha (Ołomuniec): Porządek ontologiczny podstawą rozwoju ludzkiej osobowości. — Ks. E. Przywara (Monachium): Św. Tomasz z Akwinu i zasadnicze motywy umysłowości współczesnej. — Ks. Bosković (Zagreb): Idealizm i realizm. — Prof. A. Pavelka (Praga): Porządek kosmiczny fizyki jako podstawa porządku metafizycznego. — Ks. K. Kowalski (Gniezno): Metafizyka tomistyczna i aspiracje ducha współczesnego. — Ks. Weiss Nagel (Trnava): Bierność umysłu ludzkiego i jej znaczenie kryterologiczne. — Dr. A. Křiz (Brno): Żywotność filozofii arystotelesowej. — Ks. Kremer (Lowanium): Tomistyczna synteza prawdy. — Ks. Bocheński (Kraków): Metafizyka w zagadnieniu współczesnej logiki. — Prof. J. Konečný (Hradec Králové): Życie w filozofii św. Tomasza i w dobie dzisiejszej. — Prof. R. Jolivet (Lyon): Intuicja intelektualna Bergsona z punktu widzenia tomistycznego. — Prof. J. Hruban Uh. Brod): Porządek estetyczny według poglądów scholastycznych a współczesnych. — Ks. Urban (Praga): Podstawy metafizyczne moralności. — Ks. Soukup (Ołomuniec): Ostatnie postępy filozofii religii i obecne jej tendencje.

Towarzystwo im. Arystotelesa i Mind Association odbyły w r. 1932 wspólny zjazd członków w czasie od 8. do 10. lipca 1932 w Uniwersytecie w Reading. Porządek obrad zjazdu obejmował: 8. lipca przemówienie powitalne. — 9. lipca J. Wolfenden, F. C. S. Schiller, J. MacMurray: Symposium na temat „Co to jest filozofia?“ — G. Ryle, H. A. Hodges, H. B. Acton: Symposium na temat „Fenomenologia“. — 10. lipca G. E. Moore, H. W. B. Joseph, A. E. Taylor: Symposium na temat „Czy dobroć jest cechą?“ — L. A. Reid, H. Knight, C. E. M. Joad: Symposium na temat „Granice psychologii w teoriach estetycznych“.

Australijskie Towarzystwo psychologiczne i filozoficzne (Australasian Association of psy-

b

chology and philosophy) odbyło swój X. zjazd doroczny w dniach od 19. do 23. sierpnia 1932 w Sydney. Wygłoszono na nim następujące referaty: W. M. Kyle (Brisbane): Psychologiczna teoria umysłu. — N. Porter (Sydney): Sztuka i filozofia. — R. R. M. King (Brisbane): Piękno jest czemś obiektywnie realnym. — W. Macmehon Ball (Melbourne): Podstawa obywatelskiego posłuszeństwa. — F. W. Fowler (Sydney): Legalność i etyka. — A. H. Martin (Sydney): Sposób rozwiązywania zagadnień przez człowieka i przez ssaki. — W. A. Merrylees (Melbourne): Stan danych zmysłowych. — J. Anderson (Sydney): Realizm przeciw relatywizmowi w etyce. — Ruth Griffithe (Brisbane): Marzenia dziecięce. — G. T. Roscoe (Brisbane): Mierzenie temperamentu i charakteru. — E. G. Robertson (Brisbane): Dwa wypadki ślepoty na barwy. — G. F. K. Naylor (Sydney): Uwagi o badaniu zdolności oceniania drobnych odległości.

XIV. i XV. Walne Zgromadzenie członków Towarzystwa im. Schopenhauera. XIV. Walne Zgromadzenie odbyło się z początkiem października 1931 w Hamburg-Altona pod hasłem „Teoria i rzeczywistość“. Wygłoszono następujące referaty: Dr. P. Th. Hoffmann: Schopenhauer i Hamburg. — Dr. H. Zint: Schopenhauer jako filozof rzeczywistości. — Prof. Dr. W. Stern: Teoria i rzeczywistość jako zagadnienie metafizyczne. — Prof. Dr. F. Lipsius: Teoria i rzeczywistość ze stanowiska epistemologa i przyrodnika. — Prof. Dr. Heiler: Dogmaty religijne a życie rzeczywistości. — Prof. Dr. Prinzhorn: Psychologiczne źródła iluzji. — Prof. Dr. Oppenheimer: Fikcje teorii gospodarczej i gospodarcza rzeczywistość. — Prof. Dr. Heimann: Reczywistość polityczno-społeczna i jej teoria. — Ze zjazdem była połączona wystawa rękopisów i portretów, mających związek z filozofią wieku XVIII. i XIX. — Na zakończenie zjazdu teatr miejski w Altonie wystawił okolicznościowy utwór Dra L. Wurzmanna p. t. „Filozof“. Treść tego utworu Autor zaczerpnął z życia Schopenhauera.

XV. Walne Zgromadzenie odbyło się w październiku 1933 w Frankfurcie nad Menem i było poświęcone wyłącznie sprawom administracyjnym Towarzystwa.

III. Zjazd poświęcony sprawom nauczania filozofii, odbył się staraniem Towarzystwa nauczania filozofii, Towarzystwa im. Kanta, brandenburskiego i berlińskiego Prowincjonalnego Kolegium szkolnego i Centralnego Instytutu pedagogiczno-dydaktycznego w dniach 17. i 18. października 1932 w Berlinie. Po przemówieniach powitalnych Prof. Dra Lieberta i Rady Dra Richerta

a

jako przedstawiciela Ministerstwa Sztuki, Nauki i Oświaty, wygłosili odczyty H. Schlemmer o założeniach psychologicznych nauczania filozofii oraz Prof. Dr. N. Hartmann o zagadnieniu bytu duchowego. Następnie odbyły się dwie lekcje pokazowe w filozoficznych wspólnotach pracy szkół średnich berlińskich. Tematem pierwszej lekcji były „Pomysły współczesne w filozofii przyrody Leibniza“, tematem drugiej „Kształcenie charakteru“. W zakończeniu zjazdu urządzono „Kolokwium pedagogów teoretycznych i praktycznych o nauczaniu filozofii w szkołach wyższych“. Kolokwium obracało się głównie około dwu kwestyj: 1. Czy nauczyciel filozofii ma próbować dostarczać uczniom określonego poglądu na świat i życie, czy też ma się ograniczać do dania im solidnej i filozoficznie prześwietlonej wiedzy fachowej? 2. Jak się ma zachowywać nauczyciel filozofii wobec kwestyj wiary: czy powinien zaznaczać swoje własne stanowisko, czy też — zrzekając się wszelkiego rozstrzygnięcia — starać się wyłącznie uwydatnić różne możliwości rozwiązania trudności?

KONKURSY.

Paryska Akademia Nauk Moralnych i Politycznych rozpisała w latach 1932 i 1933 m. i. następujące konkursy: 1. Konkurs o nagrodę własną w kwocie 4000 fr. z terminem do roku 1937 na temat: Różne sposoby pojmowania racjonalizmu w filozofii współczesnej. 2. Konkurs o nagrodę im. Wiktora Cousin'a w kwocie 8000 fr. z terminem do roku 1936 na temat: Nauka i filozofia w szkole pitagorejskiej. 3. Konkurs o nagrodę im. Bordin'a w kwocie 2500 fr. z terminem do roku 1936 na temat: Życie przemysłowe i życie moralne. 4. Konkurs o nagrodę im. Saintour'a w kwocie 3000 fr. z terminem do r. 1936 na temat: Wpływ sportów na życie moralne.

Konkurs im. Szymona Carleo. Drugi konkurs międzynarodowy o nagrodę im. Szymona Carleo został rozpisany w r. 1932 z terminem do 31. sierpnia 1942. Nagroda w kwocie 10.000 lirów zostanie przyznana 2. września 1943 pracy, która najlepiej bądź drogą empiryczną bądź drogą rozumowania potwierdzi i wzmocni podstawowe zasady, rozwinięte w pracach Szymona Carleo, zwłaszcza w jego *Filosofia universale* i w jego *Filosofia della identità*. — Prace należy nadsyłać pod adresem Rektora Uniwersytetu w Palermo.

Belgijski konkurs uniwersytecki na lata 1932—1934 obejmował w sekcji filozoficznej następujące tematy: 1. Niderlandzkie słownictwo filozoficzne w wieku XVI., XVII.

b

i XVIII. 2. Filozofia O. Hamelin'a. 3. Filozofia Stendhala. 4. Dowód istnienia Boga u św. Tomasza, *tertium via*.

Wiedeńskie Towarzystwo Socjologiczne i Towarzystwo Filozoficzne. Ponieważ żadnej z prac, nadesłanych na rozpisany przez oba te Towarzystwa konkurs (zob. *Ruch Filozoficzny*, XII. str. 266 a), nie można było przyznać nagrody, przeto wymienione Towarzystwa rozpiśały konkurs nowy na temat rozszerzony, który brzmiał: Dzieło naukowe Wilhelma Jerusalema ze szczególnym uwzględnieniem jego stosunku do nauk społecznych. Nagroda wynosząca 1000 szylingów, może być w danym razie podzielona. Jury tworzą Prof. Dr. Maks Adler, Prof. Dr. Karol Bühler, Dr. Walter Eckstein, Prof. Dr. Wiktor Kraft, Prof. Dr. Karol Roretz. Prace należało nadesłać do dnia 31. grudnia 1934.

Warszawski konkurs na rozprawę filozoficzną.

W roku 1934 została wydana zbiorowym wysiłkiem uczniów Księga Pamiątkowa ku uczczeniu 15-lecia pracy nauczycielskiej w Uniwersytecie Warszawskim Prof. Dra Tadeusza Kotarbińskiego. Kwotę, pozostałą po opłaceniu kosztów wydania Księgi a wynoszącą 250 zł., przeznaczili fundatorzy na nagrodę konkursową za najlepszą rozprawę filozoficzną, któraby spełniała następujące warunki:

Rozprawa powinna zawierać szczegółową analizę znaczeniową pewnych wyrażeń. Analiza ta winna być zastosowana bądź do rozstrzygnięcia sporów, toczących się na terenie nauk filozoficznych, bądź do wykazania, że spory te zawdzięczają swój byt nieporozumieniom językowym, bądź wreszcie powinna być punktem wyjścia do przekazania spornych zagadnień odpowiednim naukom specjalnym. (Patrz T. Kotarbiński, *Elementy teorii poznania, logiki formalnej i metodologii nauk*. Lwów, 1929, str. 257—259).

Dobór tematu pozostawia się w tych ramach do uznania uczestnikom konkursu.

Rozprawy, napisane na maszynie, zaopatrzone w godło, należy nadsyłać (w dwóch egzemplarzach) najdalej do dnia 1. kwietnia 1936 pod adresem Przewodniczącego Sądu konkursowego Prof. Dra T. Kotarbińskiego (Warszawa, Brzozowa, 12) Załączyć prztem należy zamkniętą kopertę, zawierającą nazwisko autora i zaopatrzoną w to samo, co i rozprawa, godło.

W skład Sądu konkursowego wchodzi: Przewodniczący — Tadeusz Kotarbiński, członkowie — Walter Auerbach, Jerzy Krecz-

a

mar, Irena Raczyńska, Bolesław Sobociński, Dina Szejnberg.

NAGRODY.

Nagroda im. Eugeniusza Rignano. Na konkurs im. Eugeniusza Rignano, rozpisany ku uczczeniu jego pamięci przez Redakcję czasopisma „Scientia“ na temat „Rozwój pojęcia czasu“ (zob. Ruch Filozoficzny, XII, str. 265 a), nadesłano ogółem 36 prac, mianowicie z Włoch 8, z Niemiec 6, z Francji 6, z Indji angielskich 4, z Anglii 2, z Polski 2, ze Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej 2, z Argentyny, Australii, Austrii, Luksemburgu, Rosji i Szwecji po jednej. Jedną z tych prac została przez autora wycofana, dwie prace zostały przez Sąd konkursowy, który tworzyli członkowie komitetu redakcyjnego czasopisma w osobach Filipa Botazzi'ego, Józefa Bruni'ego i Fryderyka Enriques'a, uchylone z powodu niedopełnienia warunków formalnych konkursu. Z pozostałych 33 prac dziewięć weszło do konkursu ściślejszego; autorami tych prac, które, jak się wyraża w swem sprawozdaniu Sąd konkursowy, wydały się godnymi szczegółowego rozpatrzenia, byli W. Gent (Getynga), G. Giorgi (Palermo), E. Klein (Frankfurt n. M.), H. Mehlberg (Stanisławów), K. Sapper (Graz), J. Sivadjan (Paryż), L. v. Strauss (Düsseldorf), G. Windred (Bedford) i Z. Zawirski (Poznań).

Za najlepsze uznał Sąd konkursowy w r. 1933 na równi prace Dra G. Giorgi'ego, Profesora Uniwersytetu w Palermo, i Dra Z. Zawirskiego, Profesora Uniwersytetu w Poznaniu, i podzielił między nich nagrodę w kwocie 10.000 lirów.

Dr. Paweł Kucharski otrzymał w roku 1932 za swe prace z zakresu fizjologii słuchu i fonetyki nagrodę im. Philipeau, przyznaną mu przez paryską Akademię Nauk Ścisłych (Académie des Sciences).

Towarzystwo Lekarskie Warszawskie przyznało w r. 1932 nagrodę konkursową z funduszu im. Grzegorza Piramowicza Drowi med. Karolowi Mikulskiemu za przedłożoną w rękopisie rzecz p. t. „Praca psychologiczno-wychowawcza w szkole średniej“.

Wydział Prawa Uniwersytetu Warszawskiego przyznał w roku akademickim 1929/30 Panu Cz. Myszkowskiemu nagrodę za pracę p. t. „Poglądy filozoficzno-prawne w Kronice Kadłubka“.

Wydział humanistyczny Uniwersytetu Stefana Batorego przyznał w roku akademickim 1929/30 Panu Janowi Rutowskiemu nagrodę za pracę p. t. „Metoda jedynej zgodności i metoda jedynej różnicy w indukcji“.

b

Wydział filozoficzny Uniwersytetu Jagiellońskiego przyznał nagrodę za pracę p. t. „Analiza i krytyka teorii doświadczenia Williama James'a“, nadesłaną na rozpisany w roku akademickim 1930/31 konkurs Panu Stanisławowi Kapiszewskiemu. (Zob. Ruch Filozoficzny, XII, str. 264 b).

Związek Stowarzyszeń Asystentów Wyższych Uczelni Rzeczypospolitej Polskiej przyznał Pani Drce Janinie Suchorzewskiej nagrodę za pracę p. t. Architektoniczny schemat systemu Kanta. (Streszczenie pracy ukazało się w publikacji: II. Congrès polonais de philosophie, tenu à Varsovie 1927. Rapports et Comptes-rendus, 1930, str. 59—65).

Nagroda Koła Filozoficznego Studentów Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. Nagrodę za najlepszy odczyt, wygłoszony na Kole w roku akademickim 1931/2, otrzymał na mocy uchwały członków Koła Student S. Zelikson.

Paryska Akademia Nauk Moralnych i Politycznych. W roku 1932 otrzymali: nagrodę im. Wiktora Delbos'a Cecylia Gazier za pracę p. t. Panowie z Port-Royal, nagrodę im. Jana Dagnan'a-Bouveret'a A. Ombredane za całość swej działalności na polu psychologii patologicznej, nagrodę im. Gagner'a G. Gurvitch za całość swych prac filozoficznych, nagrodę im. Le Dissez'a de Penaurun J. Chevalier za pracę p. t. De l'habitude, nagrodę im. Juliusza i Ludwika braci Jeaubernat'ów p. Lévinas za całość swych prac filozoficznych, nagrodę budżetową P. Mouy za pracę p. t. Rozwój fizyki kartezjańskiej w drugiej połowie XVII. wieku.

Wydział teologii katolickiej w Uniwersytecie strassburskim przyznał nagrodę Ks. P. Bénaban'owi za najlepszą pracę, nadesłaną na rozpisany za lata 1931—1932 konkurs na temat: Przy jakich założeniach moralność może dążyć do normowania stosunków między narodami?

Belgijski konkurs uniwersytecki. W konkursie rozpisany na lata 1930—1932 (zob. Ruch Filozoficzny, XII, str. 265 a), otrzymali nagrody J. Paulus za pracę o źródłach historycznych dowodów istnienia Boga, wyłożonych w pismach Tomasa z Akwinu, i Ks. Leon van den Bruwaene za pracę o filozofii religii Montaigne'a.

Uniwersytet katolicki w Medyolanie przyznał nagrodę w kwocie 5000 lirów O. Giacchi'emu za pracę o wzajemnym stosunku ekonomii i etyki.

Fundacya konkursowa im. Beneke'go. Wydział filozoficzny Uniwersytetu w Getyndze ogłosił na publicznym posiedzeniu dnia 11. marca 1932 wynik rozpisanego w r. 1929 konkursu (zob. Ruch Filozoficzny, XI, str.

a

211 a). Wpłynęły trzy prace, z których żadnej nie można było przyznać pełnej nagrody.

V A R I A.

Zwinięcie katedr filozofii i utworzenie katedr filozofii chrześcijańskiej. Rozporządzeniem z 25. września 1933 Pan Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego J. Jędrzejewicz zwinął szereg katedr w polskich Uniwersytetach. M. i. doznała zwinięcia na Wydziale filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego katedra filozofii, opróżniona z powodu przejścia w stan spoczynku Prof. Dra W. Rubczyńskiego (zob. Ruch Filozoficzny, XII. str. 272 a) oraz na Wydziale humanistycznym Uniwersytetu Poznańskiego katedra historii filozofii, zajęta przez Prof. Dr. A. Żółtowskiego.

Kredyt na katedrę filozofii na Wydziale humanistycznym Uniwersytetu Jana Kazimierza, opróżnioną z powodu przejścia w stan spoczynku Prof. Dra K. Tardowskiego (zob. Ruch Filozoficzny XII. str. 271 b), został już dawniej „unieruchomiony“ rozporządzeniem Pana Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego S. Czerwińskiego z dnia 30. czerwca 1931 Nr. IV. S. W. 4889/31 „w wyniku koniecznego przeprowadzenia kompresji kredytów osobowych“. Również „unieruchomiono“ kredyt na katedrę psychologii na Wydziale teologii katolickiej Uniwersytetu Warszawskiego po przejściu w stan spoczynku Ks. Prof. Dra St. Kobyleckiego (zob. Ruch Filozoficzny XI. str. 27 a).

Przytoczonym powyżej rozporządzeniem z 25. września 1933 utworzył Pan Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego drugie — obok już istniejących — katedry filozofii chrześcijańskiej na Wydziałach teologicznych Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie i Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie a rozporządzeniem z 5. grudnia 1933 drugą katedrę filozofii chrześcijańskiej na Wydziale teologicznym Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie.

Trzechsetlecie urodzin Johna Locke'a. Ku uczczeniu pamięci filozofa, urodzonego w r. 1632, urządziło Polskie Towarzystwo Filozoficzne we Lwowie dnia 3. grudnia 1932 zebranie, na którym Dr. Tadeusz Witwicki wygłosił odczyt p. t. „Rzut oka na locke'owską teorię poznania“. — W styczniu 1933 Prof. Dr. K. Ajdukiewicz wygłosił w lwowskim radio odczyt p. t. John Locke — ojciec liberalizmu.

Wystawy ku czci pamięci Spinozy urządziły z końcem roku 1932 z powodu 300-letniej rocznicy urodzin filozofa Biblioteka Narodowa w Paryżu i Biblioteka Żydowskiej Gminy Wyznaniowej w Berlinie. Wystawy

b

obejmowały obrazy, druki i rękopisy, dotyczące się osoby samego Spinozy oraz osób jemu współczesnych jakoteż unoczniające wpływ jego filozofii na życie umysłowe wogóle.

Domus Spinozana. W tomie XII. Ruchu Filozoficznego podaliśmy na str. 268 b wiadomość, że „Societas Spinozana“ w Hadze zamierza w razie znalezienia potrzebnych na to środków zakupić dom, sąsiadujący z domem Spinozy, i tam umieścić bibliotekę publiczną, archiwum Spinozy i pracownię dla zamiejscowych uczonych. Otóż zamiar kupna sąsiedniego domu został zaniechany, biblioteka zaś (nie publiczna) znalazła już pomieszczenie w „Domus Spinozana“.

W sprawie nauczania propedeutyki filozofii.

Dr. Bolesław Gawecki został rozporządzeniem Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z 31. sierpnia 1933 Nr. II. S. 7805/33 zatwierdzony na stanowisku Instruktora Ministeryalnego propedeutyki filozofii na rok szkolny 1933/34. (Zob. Ruch Filozoficzny, XII. str. 269 a).

Pracownia dydaktyki propedeutyki filozofii została pod kierunkiem Dra B. Gaweckiego zorganizowana z początkiem roku 1932 jako jedna z centralnych pracowni dydaktycznych przy Muzeum Oświaty i Wychowania w Warszawie (Hoża 88).

Komisya doradcza przy Instruktora-cie Ministeryalnym propedeutyki filozofii, odbywająca swe posiedzenia pod przewodnictwem Instruktora Ministeryalnego Dr. B. Gaweckiego, istnieje od jesieni 1930. Odbyła ona od 7. października 1930 do 13. kwietnia 1933 ogółem 19 posiedzeń. W jej skład wchodzi Dr. T. Bornheltz, Dr. B. Kieszkowski, Prof. Dr. T. Kotarbiński, Drka H. Leliszówna, Dr. Cz. Leśniewski, Dr. St. Ossowski, Prof. Dr. K. Serini (†), Dr. B. Zawadzki a od roku 1933 Prof. W. Nakonieczny.

II. Kurs metodyczny dla nauczycieli propedeutyki filozofii odbył się w Warszawie od 7. do 12. marca 1932. Program jego obejmował: 1. Wykład wstępny Prof. Dra J. Łukasiewicza: Logika współczesna. 2. Wykłady z zakresu organizacji nauczania i metodyki (z dyskusyami): a) Doc. Dr. B. Gawecki: Realizacja programu propedeutyki filozofii, 2 godz., b) Prof. Dr. Wł. Witwicki: Nauczanie psychologii w szkole średniej, 6 godz., c) Prof. Dr. T. Kotarbiński: Nauczanie logiki w szkole średniej, 6 godz., d) Doc. Dr. B. Gawecki: T. zw. dygresje i lektura filozoficzna, 3 godz. 3. Wykłady informujące o postępach nauki: a) Dr. B. Zawadzki: Kierunki psychologii współczesnej, 4 godz., b) Doc. Dr. B. Gawecki: Wybrane zagadnienia filozofii przyrodznawstwa, 2 godz. 4. Lekcje przykła-

a

dowe (z dyskusyami), 8 godz. 5. Dyskusję na temat celu nauczania propedeutyki filozofii (zagajenie Doc. Dra B. Gaweckiego) — łącznie z 7. posiedzeniem Sekcji dydaktycznej Warszawskiego Towarzystwa Filozoficznego. 6. Zwiedzenie Zakładu psychotechnicznego przy Państwowej Szkole Budownictwa pod kierunkiem Inż. J. Wojciechowskiego. — Uczestnicy Kursów metodycznych wypełniają kwestionaryusz, wyrażając swe zdanie o zaletach i wadach organizacji kursu i wypowiadają dezyderaty na przyszłość. Wyniki ankiety są brane pod uwagę przy organizowaniu następnych kursów.

Konferencja metodyczna dla nauczycieli propedeutyki filozofii Okręgu szkolnego lubelskiego odbyła się w Lublinie 28. i 29. listopada 1932. Program jej obejmował: 1. Referaty: a) Doc. Dr. B. Gawecki: Realizacja programu propedeutyki filozofii, b) Prof. Dr. L. Zengteller: O filozoficznym nastawieniu przy nauczaniu propedeutyki filozofii, c) Prof. Dr. H. Życzynski: Nauczanie pogładowe psychologii oraz materyały psychologiczne w literaturze polskiej, d) Prof. Dr. Z. Kukulski: Swobodna dyskusja jako metoda nauczania propedeutyki filozofii, e) Kierownik Pracowni psychotechnicznej w Lublinie S. Dąbrowski: Badanie inteligencji. 2. Lekcje przykładowe: a) Prof. Dr. L. Zengteller: Pojęcie związku przyczynowego, b) Prof. Dr. H. Życzynski: Istota i geneza pojęć, c) Prof. Dr. Z. Kukulski: Inteligencja i jej sprawdziany. 3. Dyskusje odbyły się po referacie Dra B. Gaweckiego oraz po każdej lekcji pokazowej. 4. Zwiedzenie Pracowni psychotechnicznej.

„Ankieta“ i „kwestionaryusz“.

Zanikające u nas wykształcenie humanistyczne i — co za tem idzie — malejąca znajomość języków obcych prowadzi coraz częściej do używania wyrazów niepolskich, lecz językowi polskiemu przyswojonych, w znaczeniu niewłaściwym. Takie dowody ignorancji wkradają się niestety także w język naukowy. Jednym z przykładów tego stanu rzeczy jest sposób, w jaki bywa niekiedy stosowany wyraz *ankieta*. Z wyrazem tym spotkać się można w najrozmaitszych dziedzinach, a często czyta się go także w pismach psychologicznych, albowiem psychologowie niejednokrotnie posługują się ankietami. Otóż zdarza się, że psycholog, zdając sprawę ze swej pracy, wywodzi, że rozesłał do tyłu a tyłu osób ankietę, albo że pewne osoby otrzymały od niego ankietę do wypełnienia. Czytając takie zwroty a wiedząc, co znaczy wyraz *ankieta*, doznaje się bardzo niemiłego uczucia. Wyraz *ankieta*

b

bowiem wzięty jest z języka francuskiego, gdzie brzmi *enquête*; ma on swój początek w łacińskim wyrazie *inquisitio*; zarówno wyraz *inquisitio* jak wraz *enquête* znaczą tyle co dochodzenie, badanie, poszukiwanie (synonimem wyrazu *enquête* jest wyraz *recherche*). A obok tego pierwotnego znaczenia wyrazu *enquête*, w którym oznacza on wszelkie wogóle badanie czyli poszukiwanie, zjawilo się z biegiem czasu i stosowane bywa znaczenie ciaśniejsze, w którym *enquête* oznacza specjalnego rodzaju badanie, mianowicie badanie przy pomocy wyśtosowywania do mniejszej lub większej grupy osób jednego pytania lub szeregu pytań, zebrania odpowiedzi na nie i analizy tych odpowiedzi. I gdy się używa dzisiaj np. w psychologii wyrazu *ankieta*, ma się na myśli nie jakiegokolwiek badanie, lecz właśnie takie badanie, posługujące się pytaniami, a więc badanie, które wymaga gromadzenia odpowiedzi na zadawane pytania. Pytania te można zadawać ustnie, zwykle jednak zadaje się je — jak wiadomo — w ten sposób, że się rozdaje lub rozsyła arkusze, na których owe pytania są wypisane. Taki arkusz z pytaniami nazywa się *kwestionaryuszem*. Wyraz ten pochodzi również z języka francuskiego, gdzie brzmi *questionnaire*, od *question* (po łacinie *quaestio*) czyli pytanie. Niemcy nazywają *kwestionaryusz* *Fragebogen*, t. j. arkuszem z pytaniami. Tem więc, co psycholog, dokonując pewnego rodzaju badań, rozdaje lub rozsyła, jest *kwestionaryusz*. Gdy się zaś czyta, że ktoś rozesłał ankietę, albo że pewna ilość osób otrzymała do wypełnienia ankietę, jest to tak, jak gdyby się czytało, że ktoś rozesłał badanie, posługujące się pytaniami, albo że pewna ilość osób takie badanie do wypełnienia otrzymała. Ankietę można urządzać, przeprowadzać, można jej dokonywać, ale rozsyłać lub wypełniać jej niepodobna. Rozsyłać lub wypełniać można tylko *kwestionaryusz*.

Wiadomości osobiste.

Ks. Dr. Konstanty Michalski, profesor zw. filozofii chrześcijańskiej na Wydziale teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego, członek korespondent Polskiej Akademii Umiejętności, został 16. czerwca 1933 wybrany jej członkiem czynnym.

Drka Franciszka z Baumgartenów Tramerowa, docentka prywatna Uniwersytetu berneńskiego (Szwajcarya), została obrana członkiem komitetu ekspertów, istniejącego dla spraw pracy kobiecej przy Międzynarodowym Urzędzie Pracy w Genewie.

Dr. Maryan Massonius, profesor n.d.z.w. filozofii i pedagogiki w Uniwersytecie Wileń-

a

skim, przeszedł z dniem 1. grudnia 1932 po osiągnięciu 70. roku życia w stan spoczynku.

Dr. Mściław Wartenberg, zwyczajny profesor filozofii w Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie, przeszedł na własną prośbę z dniem 30. września 1933 w stan spoczynku.

Dr. Adam Żółtowski, profesor zwyczajny historii filozofii w Uniwersytecie Poznańskim, został zarządzeniem Pana Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z 26. września 1933 przeniesiony w stan nieczynny a postanowieniem Pana Prezydenta Rzeczypospolitej z 26. września 1934 zwolniony z dniem 30. września 1934 ze służby państwowej.

Dr. Jerzy Władysław Lande, profesor nadzwyczajny teorii i filozofii prawa na Wydziale prawniczym Uniwersytetu Jagiellońskiego, został postanowieniem Pana Prezydenta Rzeczypospolitej z 9. maja 1934 mianowany profesorem zwyczajnym.

Dr. Czesław Znamierowski, nadzwyczajny profesor teorii i filozofii prawa w Uniwersytecie Poznańskim, został postanowieniem Pana Prezydenta Rzeczypospolitej z 26. września 1934 mianowany profesorem zwyczajnym.

Dr. Kazimierz Ajdukiewicz, profesor nadzwyczajny filozofii w Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie, został postanowieniem Pana Prezydenta Rzeczypospolitej z 6. października 1934 mianowany profesorem zwyczajnym.

Dr. fil. i med. Stefan Baley, nadzwyczajny profesor psychologii wychowawczej na Wydziale humanistycznym Uniwersytetu Warszawskiego, został postanowieniem Pana Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 17. października 1934 mianowany profesorem zwyczajnym.

Dr. Stefan Szuman, nadzwyczajny profesor psychologii wychowawczej w Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie, został postanowieniem Pana Prezydenta Rzeczypospolitej z 17. października 1934 mianowany profesorem zwyczajnym.

Dr. Zygmunt Zawirski, profesor nadzwyczajny teorii i metodologii nauk przyrodniczych i humanistycznych na Wydziale matematyczno-przyrodniczym Uniwersytetu Poznańskiego, został postanowieniem Pana Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 17. października 1934 mianowany profesorem zwyczajnym.

Dr. Bogumił Jasinowski, docent i zastępca profesora filozofii w Uniwersytecie Wileńskim, został postanowieniem Pana Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 1. września 1932 mianowany profesorem nadzwyczajnym.

Ks. Dr. Jan Piotr Paweł Stepa, docent i zastępca profesora filozofii chrześcijańskiej na

b

Wydziale teologicznym Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie, został postanowieniem Pana Prezydenta Rzeczypospolitej z 1. września 1932 mianowany profesorem nadzwyczajnym.

Dr. Roman Ingarden, docent filozofii w Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie, został postanowieniem Pana Prezydenta Rzeczypospolitej z 27. października 1933 mianowany profesorem nadzwyczajnym.

Dr. Mieczysław Kreutz, docent i zastępca profesora psychologii w Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie, został postanowieniem Pana Prezydenta Rzeczypospolitej z 18. grudnia 1934 mianowany profesorem nadzwyczajnym.

Drka Marya Ossowska habilitowała się na Wydziale humanistycznym Uniwersytetu Warszawskiego z filozofii. Habilitację zatwierdził Pan Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego 11. stycznia 1933.

Dr. Stanisław Ossowski habilitował się na Wydziale humanistycznym Uniwersytetu Warszawskiego z estetyki. Habilitację zatwierdził Pan Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego 8. listopada 1933.

Dr. Joachim Metallman habilitował się na Wydziale filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego z filozofii przyrody. Habilitację zatwierdził Pan Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego 8. listopada 1933.

Drka Dina Szejnberg habilitowała się na Wydziale humanistycznym Uniwersytetu Warszawskiego z filozofii. Habilitację zatwierdził Pan Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego 3. stycznia 1934.

Dr. Adam Wiegner habilitował się na Wydziale humanistycznym Uniwersytetu Poznańskiego z filozofii. Habilitację zatwierdził Pan Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego 26. września 1934.

Ks. Dr. Mieczysław Dybowski, zastępca profesora psychologii w Uniwersytecie Wileńskim, habilitował się z tego przedmiotu na Wydziale humanistycznym Uniwersytetu Poznańskiego. Habilitację zatwierdził Pan Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego 14. listopada 1934.

Edmund Husserl, **Edward Claparède**, **Jakób Chevalier** i **Maurycy Halbwachs** zostali w roku 1932 wybrani członkami korespondentami paryskiej Akademii Nauk Moralnych i Politycznych.

Dr. Henryk Rickert, zw. profesor filozofii w Uniwersytecie heidelberskim, przeszedł w roku 1932 w stan spoczynku.

Dr. Alfred Kastil, zw. profesor filozofii w Uniwersytecie w Innsbrucku, przeszedł w stan spoczynku.

a

Étienne Gilson, profesor Sorbony, został mianowany profesorem historii filozofii średniowiecznej w Collège de France.

Dr. Emil Utitz, zw. profesor filozofii w Uniwersytecie w Halle, został po ustąpieniu z katedry w tym Uniwersytecie powołany na katedrę filozofii w niemieckim Uniwersytecie w Pradze.

Dr. Hans Reichenbach, nadzw. profesor filozofii przyrody w Uniwersytecie berlińskim, został po ustąpieniu z katedry w tym Uniwersytecie powołany na katedrę filozofii w Uniwersytecie w Istanbulu.

Dr. Rudolf Carnap, docent prywatny filozofii z tytułem profesora nadzwyczajnego w Uniwersytecie wiedeńskim, został w roku 1932 powołany na niemiecki Uniwersytet w Pradze jako profesor nadzwyczajny filozofii przyrody.

Z uniwersytetów niemieckich. Wskutek ustawy urzędniczej z 7. kwietnia 1933 (Gesetz zur Wiederherstellung des Berufsbeamtentums) zaszły liczne zmiany także w składzie gron nauczycielskich Uniwersytetów niemieckich. Między innymi ustąpili do końca listopada 1933:

A. Profesorowie zwyczajni: W Frankfurcie n. M. M. Horkheimer (fil. społeczna) i M. Wertheimer (fil. i psych.), w Giessen E. v. Aster (fil.), w Halle R. Joerges (fil. prawa), E. Utitz (fil.) i A. Gelb (psych.), w Hamburgu W. Stern (psych.) i E. Cassirer (fil.), w Jenie W. Peters (psych.), w Kolonii F. Tönnies (socylogia), w Kolonii H. Kelsen (fil. prawa), w Monachium R. Högnigswald (fil.), w Rostocku D. Katz (psych.), we Wrocławiu S. Marck (fil.) i J. Heinemann (fil.)

B. Profesorowie nadzwyczajni (rzeczywici i tytularni): W Berlinie A. Liebert (fil.), H. Reichenbach (fil. przyrody), w Frankfurcie n. M. F. Heinemann (fil.) i T. Wiesengrund (fil.), w Fryburgu badenkim J. Cohn (fil.), w Giessen E. Stern (psych.), w Getyndze M. Geiger (fil.), w Hamburgu H. Werner (psych.), w Tybindze T. G. Oesterreich (fil.)

C. Docenci prywatni: W Berlinie M. Hertz (psych.), w Bonn P. Landsberg (fil.), w Hamburgu E. Wind (fil.), w Heidelbergu R. Klibansky (fil.).

NEKROLOGIA.

Dr. Teodor Mianowski, ur. w r. 1880 we Lwowie, b. profesor i dyrektor gimnazjalny, em. wizytator szkół średnich w Wilnie i lektor Uniwersytetu Stefana Batorego, um. 2. marca 1932 w Krakowie. Ogłosił drukiem m. i. pracę p. t. O t. zw. pojęciach wrodzonych u Locke'a i Leibniz'a (Sprawozdanie Gimnazjum Państwowego w Samborze, 1903) oraz

autoreferat z odczytu, wygłoszonego w Wileńskim Towarzystwie Filozoficznym p. t. Wnioskowanie z podobieństwa w traktacie Epikurejczyka Filodemos, Ruch Filozoficzny, XII. (1930/1).

Tomasz Parczewski, ur. 11. stycznia 1880, umarł w lipcu 1932. Ukończył Wydział historyczno-filologiczny Uniwersytetu Petersburskiego z dyplomem 1. stopnia, uzyskany na podstawie rozprawy p. t. Doktryna Kanta, dotycząca antynomij czystego rozumu. Przez krótki czas wykładał filozofię na Uniwersytecie w Astrachanie. Po przybyciu do Polski w r. 1921 pracował w Warszawie jako nauczyciel szkół prywatnych, biorąc żywy udział w pracach Warszawskiego Towarzystwa Filozoficznego. Ogłosił drukiem m. i.: Odwaga i męstwo (po rosyjsku), 1916. — Intuitywizm Łosskiego, 1925. — Wiadomości o współczesnej filozofii rosyjskiej (streszczenie referatu, wygłoszonego na I. Polskim Zjeździe filozoficznym), Przegląd Filozoficzny, XXX. (1927). — Typ psychologiczny Polaka (autoreferat z odczytu, wygłoszonego w Warszawskim Towarzystwie Filozoficznym), Ruch Filozoficzny, XII. (1930/31).

Ks. Tadeusz Olejniczak C. R., rektor Papieskiego Kolegium Polskiego w Rzymie, członek czynny Polskiego Towarzystwa Filozoficznego we Lwowie, umarł 7. kwietnia 1933, przeżywszy lat 54.

Dr. Bronisław Gubrynowicz, profesor historii literatury polskiej w Uniwersytecie Warszawskim, członek czynny Polskiego Towarzystwa Filozoficznego we Lwowie, umarł 6. maja 1933.

Bohdan Rutkiewicz, ur. w Nałęczowie Lubelskim 26. lipca 1887, doktor nauk przyrodniczych Uniwersytetu w Grenoble, od r. 1922 profesor psychologii w Uniwersytecie katolickim w Lublinie, umarł tamże 15. sierpnia 1933. Ogłosił drukiem m. i.: Szkice o celowości w przyrodzie, 1913. — Pojęcie organizmu i hylemorfizm (Przegląd Filozoficzny), 1926. — Podstawowe pojęcia biologii i współczesny antymechanizm biologiczny (Księga Pamiątkowa II. Polskiego Zjazdu Filozoficznego), 1927. — Współczesny antymechanizm biologiczny i podstawy finalizmu. (Prace Komisji Filozoficznej Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Lublinie), 1929. — Witalizm metodologiczny i witalizm metafizyczny (Przegląd Filozoficzny), 1931. — Indywidualizacja, ewolucja finalizm biologiczny, 1932. — To samo po francusku p. t. L'individualisation, l'évolution et le finalisme biologique, 1933. — Nadto Zmarły ogłosił liczne rozprawy w czasopiśmie Rivista di filosofia neo-scolastica. — Nekrologi o zmarłym ogłosili m. i. Ks. Wł. Goral w czasopiśmie „Prąd“ w październiku 1933

a

(także w odbitce) oraz H. Jakubanis w Przegładzie Filozoficznym, XXXVII (1934), str. 107—112.

Ludwik Przysiecki, członek założyciel Polskiego Towarzystwa Filozoficznego we Lwowie, umarł 8. stycznia 1934.

Stefan Sterling-Okuniewski, Dr. med. i fil., ur. 1884 w Warszawie, umarł 19. kwietnia 1934 tamże. Ogłosił drukiem prócz licznych prac z zakresu medycyny: Prawo biogenetyczne w psychologii, 1906. — Jędrzej Śniadecki i Darwin, 1909.

Ks. Dr. Kazimierz Wais, ur. w r. 1865 w Klimkowie pod Rymanowem, od r. 1895 profesor Seminarium Duchownego w Przemyślu, od r. 1909 profesor filozofii chrześcijańskiej na Wydziale teologicznym Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie a po przejściu w stan spoczynku mianowany w r. 1929 profesorem honorowym tegoż Uniwersytetu, umarł 8. lipca 1934 we wsi rodzinnej. — Ogłosił drukiem liczne rozprawy i artykuły oraz kilka prac większych, m. i.: Czy i jaki jest Bóg? 1912 (drugie wydanie p. t. Bóg, jego istnienie i istota, 1930). — Psychologia, T. I. i II, 1902, T. III. 1903, T. IV. 1905. — Kosmologia czyli filozofia przyrody, Cz. ogólna, 1907, Kosmologia szczegółowa Cz. I. 1931, Cz. II. 1932. — Ontologia czyli metafizyka ogólna, 1926. — Nekrolog o Zmarłym z wykazem wszystkich jego prac ogłosił m. i. Ks. Prof. Dr. J. Stepa w Przegładzie Filozoficznym, XXXVII (1934), str. 303—306.

Ks. Eugeniusz Rolfes, ur. 1852, um. w Kolonii 20. września 1931. Ogłosił drukiem m. i.: Die aristotelische Auffassung vom Verhältnisse Gottes zur Welt und zum Menschen, 1892, 2. wyd. 1928. — Die Gottesbeweise bei Thomas v. Aquin und bei Aristoteles, 1898. — Die Philosophie des Thomas von Aquin, 1920. — Die Philosophie des Aristoteles als Naturerklärung und als Weltanschauung, 1923. — Nadto tłumaczył szereg pism Arystotelesa na język niemiecki. Przekłady te wyszły przeważnie w ramach „Philosophische Bibliothek“, wydawanej przez F. Meinerer w Lipsku.

Carveth Read, ur. 1848, w latach 1903—1911 profesor Uniwersytetu londyńskiego, um. 6. grudnia 1931. Wydał drukiem m. i.: On the theory of logic, 1878. — Logic, deductive and inductive, 1898. — The metaphysics of nature, 1905. — Natural and social morals, 1909. — The origin of man and of his superstitions, 1920, 2. wyd. 1925.

Robert Latta, ur. 15. czerwca 1865, profesor logiki i metafizyki w Uniwersytecie St. Andrew, następnie etyki w Uniwersytecie w Aberdeen i w końcu logiki w Uniwersytecie w Glasgowie, um. 18. lutego 1932. Ogłosił m. i.: The Elements of Logic, 1929.

Salvatore Talamo, ur. w Neapolu 6. września 1844, um. w Rzymie 22. lutego 1932.

b

Był sekretarzem Akademii filozoficzno-teologicznej im. św. Tomasza w Neapolu a następnie Akademii im. św. Tomasza w Rzymie. Jego głównym dziełem, ogłoszonym w r. 1873 (w r. 1881 w 3. wydaniu) a przełożonym w r. 1876 na język francuski jest: L'aristotelismo della scolastica nella storia della filosofia.

Wilhelm Ostwald, ur. 2. września 1853 w Rydze, um. 4. kwietnia 1932 w swej willi „Energia“ w Gross-Bothen pod Lipskiem. Był zrazu profesorem w Politechnice w Rydze a następnie profesorem chemii fizycznej w Uniwersytecie lipskim. W r. 1909 otrzymał nagrodę Nobla. Wyznawał i propagował monistyczny pogląd na świat i życie w postaci t. zw. energetyzmu. Z tego zakresu ogłosił drukiem m. i.: Die Ueberwindung des wissenschaftlichen Materialismus, 1895. — Vorlesungen über Naturphilosophie, 1902. — Kunst und Wissenschaft, 1905. — Individuality and immortality, 1906. — Energetische Grundlagen der Kulturwissenschaft, 1909. — Der energetische Imperativ, 1912. — Die Philosophie der Werte, 1912. — Lebenslinien, eine Selbstbiographie, 1926—1927. — Monistische Sonntagspredigten, 1911—1914.

Józef Peano, ur. 27. sierpnia 1858 w wiosce Spinetta w Piemencie, od roku 1890 profesor rachunku nieskończonościowego w Uniwersytecie w Turynie, umarł tamże 20. kwietnia 1932. W ścisłym związku z jego pracami matematycznymi pozostawała jego działalność na polu logiki matematycznej. Stworzony przez niego przy pomocy oryginalnej ideografii system takiej logiki zajmuje w rozwoju tej nauki miejsce ogniwa pośredniego pomiędzy pracami Peirce'a i Boole'a z jednej a Principia Mathematica Whiteheada i Russella z drugiej strony. Badania swe z zakresu logiki matematycznej, ich wyniki i zastosowania ogłaszał Zmarły w szeregu monografij, rozpraw i artykułów (np. Arithmetices principia, nova methodo exposita, 1889; I principii di geometria, logicamente esposti, 1889; Formule di logica matematica, 1891; Studii di logica matematica, 1897) a zwłaszcza w wydanem wspólnie z licznymi współpracownikami dziele Formulaire de Mathématiques (T. I. 1895; T. II. § 1, 1897; T. II. § 2, 1898; T. II. n. 3, 1899; T. III. 1901; T. IV. 1903; T. V. 1908). — Przyłączając się do usiłowań, zmierzających do wprowadzenia międzynarodowego języka porozumiewawczego, Peano sam stworzył taki język pod nazwą Latino sine flexione. W języku tym ogłaszał począwszy od r. 1903 szereg rozpraw a jego propagowaniu poświęcił liczne prace, z których najważniejszą jest Vocabulario commune ad linguas de Europa (1909, drugie wydanie p. t. Vocabulario commune ad latino-

a

italiano - français - english - deutsch, 1915). Jako organizację, służącą sprawom języka międzynarodowego, powołał Peano w r. 1910 do życia w Turynie stowarzyszenie pod nazwą Academia pro Interlingua, obejmujące spadek po organizacji analogicznej, założonej w r. 1887 w Monachium, i wydające swój organ p. t. Schola et Vita. Zeszyt 3. rocznika VII-ego tego czasopisma za maj-czerwiec 1932 jest w całości poświęcony życiu i twórczości Józefa Peano; zawiera też bibliografię jego prac, liczącą 212 tytułów. W języku polskim, na który tłumaczonych jest kilka prac Józefa Peano, ukazały się po jego śmierci m. i. trzy rozprawy w XXXVI. tomie „Wiadomości Matematycznych“: E. Stamm, Józef Peano; Wł. M. Kozłowski, Wspomnienie o Józefie Peano; S. Dickstein, Peano jako historyk matematyki. Jest tam też przedrukowana z czasopisma „Schola et Vita“ bibliografia prac Zmarłego.

Chrystyan baron Ehrenfels, od 1896 do 1929 profesor filozofii w niemieckim Uniwersytecie w Pradze, ur. 20. czerwca 1859, um. 7. września 1932. Nazwisko jego związane jest z odkryciem jakości postaciowych czyli układów spoistych („Ueber Gestaltqualitäten“, Vierteljahrsschrift für wissenschaftliche Philosophie, 1890). Swój pogląd na świat wyłożył w dziele p. t. Kosmogonie (1914). Wydał m. i. także pracę p. t. System der Werttheorie, 2 tomy, 1896—1898. Szereg pism jego poświęconych jest zagadnieniom etyki społecznej, zwłaszcza seksualnej, oraz zagadnieniom sztuki. Ogłosił też kilka utworów poetyckich. Ehrenfels był uczniem Franciszka Brentano i A. Meinonga.

Eliasz Rabier, ur. 1846 w Bergerac, um. we wrześniu 1932. Był profesorem filozofii w francuskich szkołach średnich, dyrektorem departamentu szkolnictwa średniego we francuskim Ministerstwie Oświecenia i autorem bardzo rozpowszechnionego i często wydawanego w swoim czasie podręcznika p. t. Leçons de philosophie. I. Psychologie, II. Logique.

Artur Wreschner, doktor filozofii i medycyny, nadzw. profesor psychologii w Uniwersytecie zurychskim i docent prywatny psychologii w Politechnice zurychskiej, umarł 5. października 1932. Zajmował się w ostatnich latach głównie psychologią praktyczną i był współzałożycielem szwajcarskiego Koła psychologii praktycznej.

Jerzy Lasson, ur. 13. lipca 1862, um. 2. grudnia 1932. Teolog protestancki, stworzył krytyczne wydanie dzieł Hegla, doprowadzając je prawie do końca.

Karol Adler, ur. 11. marca 1866 w Strasburgu, autor czterotomowego dzieła „Le pan-germanisme philosophique“ (1917) oraz sze-

b

ściotomowego dzieła „Nietzsche, sa vie et sa pensée“ (1920—1931), umarł 1. kwietnia 1933 w Malesherbes.

Ernest Jovy umarł w Vitry-le-François 27. kwietnia 1933, przeżywszy lat 74. Ogłosił m. i. drukiem pracę pięciotomową p. t. Pascal inédit (1908—1914) oraz szereg rozpraw pod zbiorowym tytułem Études pascaliennes.

Dr. Otto Lipmann, ur. 6. marca 1880 we Wrocławiu, umarł 7. października 1933. Od roku 1906 aż do śmierci kierował Instytutem psychologii stosowanej w Berlinie, a od roku 1907 wydawał wraz z Williamem Sternem czasopismo Zeitschrift für Psychologie, którego ukazało się pod tą redakcją 45 tomów, nie licząc tomów dodatkowych (Beihefte). Z powodu objęcia w Niemczech władzy przez narodowych socjalistów obaj psychologowie musieli oddać redakcję w inną ręce. Spis bardzo licznych prac Zmarłego podaje P. Plaut w 36. tomie Zeitschrift für angewandte Psychologie. — W języku polskim ogłosił nekrolog Prof. Dr. St. Błachowski w Kwartalniku Psychologicznym, V (1934). 1—2, str. 271 i n.

Ks. Karol Sentroul, członek Towarzystwa Filozoficznego w Lowanium, um. 19. listopada 1933 w Brukseli. Ogłosił drukiem m. i. rzecz p. t. L'objet de la métaphysique selon Kant et selon Aristote (1905), która wyszła także po niemiecku p. t. Kants Begriff der Erkenntnis verglichen mit dem des Aristoteles (1906).

Dr. Hans Vaihinger, b. profesor filozofii w Uniwersytecie w Halle, twórca t. zw. filozofii fikcji (Philosophie des Als Ob), badacz filozofii kantowskiej, ur. 25. września 1852, umarł 17. grudnia 1933. Głównymi dziełami jego są: Kommentar zu Kants Kritik der reinen Vernunft. Zum hundertjährigen Jubiläum derselben herausgegeben. 1. Band 1881; 2. Band 1892. — Philosophie des Als Ob. System der theoretischen, praktischen und religiösen Fiktionen der Menschheit auf Grund eines idealistischen Positivismus. Mit einem Anhang über Kant und Nietzsche. 1911. Wydania 9. i 10. wyszły w r. 1927 a dwa wydania tanie w latach 1923 i 1924. W r. 1925 ukazał się przekład angielski. — Rzecz p. t. Nietzsche als Philosoph (wyd. pierwsze 1902, piąte 1930) wyszła w przekładzie polskim Prof. Dra K. Twardowskiego w r. 1904. — W r. 1897 Zmarły powołał do życia czasopismo Kant-Studien, a w r. 1904 założył towarzystwo Kant-Gesellschaft. — Dokładna bibliografia pism Vaihingera (113 pozycji) oraz prac jemu i jego filozofii poświęconych (235 pozycji) ukazała się w książce: St. Willrodt, Semifikationen und Vollfiktionen in Vaihingers Philosophie des Als Ob. Mit einer mo-

a

nographischen Bibliographie Hans Vaihinger von A. Weser. Leipzig, S. Hirzel, 1934.

Emil Meyerson, ur. w r. 1859 w Lublinie, większą część życia spędził w Paryżu. Umarł tamże w r. 1933. Swe poglądy filozoficzne wyłożył w czterech dziełach: „Identité et réalité“ (1908), „De l'explication dans les sciences“ (1921), „La déduction relativiste“ (1925) i „Du cheminement de la pensée“ (1931). W dziełach tych analizował strukturę procesu poznawania i, zwalczając pozytywizm, starał się wykryć metafizyczne założenia nauk. — Z powodu śmierci Meyersona ukazały się w języku polskim m. i. następujące prace: J. Stempowski, Wspomnienie o Emilu Meyersonie (Wiadomości Literackie 1933), J. Metallman, Emil Meyerson 1859—1933 (Przegląd Współczesny 1934), Z. Zawirski, Filozofia nauk Meyersona (Droga 1934), I. Dąbska, Emil Meyerson (1859—1933), Główne założenia jego epistemologii (Przegląd Filozoficzny 1934).

KSIĄŻKI NADEŚLANE REDAKCYI.

Bautro E. Idea holopluralizmu u Spinozy na tle jej rozwoju dziejowego (w 300-lecie [sic!] rocznicę jego urodzin). Lwów, 1932.

Bergson H. Les deux sources de la morale et de la religion. Paris, 1932.

Berman A. W sprawie przedmiotu i podziału psychologii społecznej. Warszawa, 1932.

Bertram E. Nietzsche. Essai de mythologie. Paris, 1932.

Bittner K. Slavica bei G. W. von Leibniz. Prag, 1932.

Blaustein L. Goethe jako psycholog. Lwów, 1932.

Blaustein L. Przyczynki do psychologii i pedagogiki karności, 1931.

Boulgakoff S. L'orthodoxie. Paris, 1932.

Del Vecchio G. Stato e società degli stati. Milano, 1932.

Del Vecchio G. Stato fascista e vecchio regime. Contro il medievalismo giuridico. Roma, 1932.

Del Vecchio G. Lezioni di filosofia del diritto. Città di Castello, 1932.

Dupréel E. Traité de morale. Vol. I. II. Bruxelles, 1932.

Filozofówna I. Uwagi o t. zw. „systemie“ Stanisławskiego. Warszawa, 1932.

Frogner R. Notes sur une suite de rapports entre la science et la philosophie. Bruxelles, 1932.

Gentile M. I fondamenti metafisici della morale di Seneca. Milano, 1932.

Gościcki St. Zagadnienia metafizyki. Poznań, 1932.

Jakubisiak A. Sur le fondement philosophique du communisme. Paris, 1932.

b

Jolivet R. La philosophie chrétienne et la pensée contemporaine. Paris, 1932.

Jolivet R. Études sur le problème de Dieu dans la philosophie contemporaine. Lyon-Paris, 1932.

Joteyko J. Znużenie (La fatigue). Przetłumaczył J. Falkowski. Warszawa, 1932.

Katkov G. Bewusstsein, Gegenstand, Sachverhalt. Eine Brentano-Studie. Leipzig, 1930.

Kieszkowski B. Awerroizm i Platonizm we Włoszech w ostatnich dziesięcioleciach XV. wieku. Warszawa, 1932.

Kobyłecki S. A. Logika a logika tradycyjna i logika matematyczna. Kraków, [1932].

Kotarbiński T. Program Bacona. Lwów, 1932.

Lallemand M. Notes sur l'occultisme. Bruxelles, 1932.

Leśniewski St. Ueber Definitionen in der sogenannten Theorie der Deduktion. Warszawa, 1932.

Łukasiewicz J. Ein Vollständigkeitsbeweis des zweiwertigen Aussagenkalküls. Warszawa, 1932.

Markinówna E. O pojęciu fantazyi. Warszawa, 1932.

Metallman J. Le déterminisme des sciences naturelles. I. Cracovie, 1932.

Mosdorf J. Czy Comte był pozytywistą? Warszawa, 1932.

Raiga E. L'envie. Paris, 1932.

Reiner H. Der Grund der sittlichen Bildung und das sittlich Gute. Halle, 1932.

Schayer St. Kamalasila Kritik des Pudgalavada. Lwów, 1932.

Sobociński B. Z badań nad teorią dedukcji. Warszawa, 1932.

Sztejnberg D. Zagadnienie indeterminizmu na terenie fizyki współczesnej. Warszawa, 1932.

Sztejnberg D. Zagadnienie indeterminizmu na terenie biologii. Warszawa, 1932.

Szymański J. S. Wandlungen der Seelenauffassung im Laufe der Zeiten. Berlin, 1931.

Szymański J. S. Psychologie vom Standpunkte der Abhängigkeit des Erkennens von den Lebensbedürfnissen. Leipzig, 1930.

Śniegocki Wł. Behaviorizm z punktu widzenia metodologii. Warszawa, 1932.

Wallis-Walfisz M. O zdaniach estetycznych. Warszawa, 1932.

Walz G. La vie de Frédéric Nietzsche d'après sa correspondance. Paris, 1932.

Wiegner A. Uwagi nad indeterminizmem w fizyce. Poznań, 1932.

Zawirski S. Les logiques nouvelles et le champs de leur application. Paris, 1932.

Fundamenta mathematicae. Tom XVIII. i XIX. Warszawa, 1932.

a

Hegel nel centenario della sua morte. Milano, 1932.

Korespondencya Jana Śniadeckiego. Listy z Krakowa. Do druku przygotował L. Kamykowski. Tom I. 1780—1787. Kraków, 1932.

Sprawozdanie z działalności Poradni zawodowej Towarzystwa „Patronat nad mło-

b

dzieżą rzemieślniczą i przemysłową w Łodzi“ za rok 1931. Łódź, 1932.

Fundusz wydawniczy Ruchu filozoficznego.

Na Fundusz wydawniczy Ruchu filozoficznego złożył Dr. E. Gromski 200 zł.

Éditeurs: FÉLIX ALCAN, Paris - NICOLA ZANICHELLI, Bologna - AKAD. VERLAGSGESELLSCHAFT, m. b. H. Leipzig - DAVID NUTT, London - G. E. STECHERT & Co., New York - RUIZ HERMANOS, Madrid - F. MACHADO & C-ia, Porto - THE MARUZEN COMPANY, Tokyo.

1935

29 ème Année

REVUE INTERNATIONALE DE SYNTHÈSE SCIENTIFIQUE

Paraissant mensuellement (en fascicules de 100 à 120 pages chacun).

Directeurs: F. BOTTAZZI - G. BRUNI - F. ENRIQUES

Secrétaire Général: PAOLO BONETTI

„SCIENTIA“

EST L'UNIQUE REVUE à collaboration vraiment internationale.

EST L'UNIQUE REVUE à diffusion vraiment mondiale.

EST L'UNIQUE REVUE de synthèse et d'unification du savoir, traitant les questions fondamentales de toutes les sciences: mathématiques, astronomie, géologie, physique, chimie, biologie, psychologie, ethnologie, linguistique; d'histoire des sciences et de philosophie de la science.

EST L'UNIQUE REVUE qui, par des enquêtes conduites auprès des savants et écrivains les plus éminents de tous les pays (*Sur les principes philosophiques des diverses sciences; Sur les questions astronomiques et physiques les plus fondamentales à l'ordre du jour; Sur la contribution que les divers pays ont apportée au développement des diverses branches du savoir; Sur les questions de biologie les plus importantes, etc.*) étudie tous les plus grands problèmes qui agitent les milieux studieux et intellectuels du monde entier et constitue en même temps le premier exemple d'organisation internationale du mouvement philosophique et scientifique.

EST L'UNIQUE REVUE qui puisse se vanter de compter parmi ses collaborateurs les savants les plus illustres du monde entier.

Les articles sont publiés dans la langue de leurs auteurs et à chaque fascicule est joint un *Supplément contenant la traduction française de tous les articles non français. La Revue est ainsi entièrement accessible même à qui ne connaît que le français. (Demandez un fascicule d'essai gratuit au Secrétaire Général de «Scientia», Milan, en envoyant trois francs en timbres-poste de votre Pays, à pur titre de remboursement des frais de poste et d'envoi).*

ABONNEMENT: Lires italiennes 150.

Il est accordé de fortes réductions à ceux qui s'abonnent pour plus d'une année.

Adresser les demandes de renseignements directement à „SCIENTIA“ Via A. De Togni 12 Milano 116 (Italie).

INDEX GENERALIS.

L'INDEX GENERALIS publiera dans sa 15e Edition, qui paraîtra en 1935, les renseignements les plus complets sur le Haut Enseignement, les Bibliothèques, les Instituts scientifiques, les Observatoires et environ un millier d'Académies et de Sociétés Savantes du Monde entier.

Une NOTICE sur la Société Polonaise de Philosophie y figurera.

Les NOTICES concernant les publications des SAVANTS y sont admises sur leur demande, d'après le texte rédigé par eux.

Ils peuvent aussi se faire inscrire à la LISTE d'ECHANGE des publications originales.

Cet Ouvrage est actuellement en souscription: prix réduit pour les Membres des Sociétés Savantes.

Un SPECIMEN de 16 pages, avec Bulletin de souscription, est adressé sur demande, accompagné de 1 fr., à son directeur:

Prof. R. de MONTESSUS de BALLORE Docteur ès-Sciences, Lauréat de l'Institut Sorbonne, 45, rue des Ecoles, PARIS 5^e

L'INDEX GENERALIS est subventionné par le Gouvernement français.

Universum Book Export Co., Inc.

45 East 17th Street New York, N. Y.

Nasz skład **naukowych czasopism** jest jednym z największych. Można je nabywać w kompletach lub też pojedyncze tomy i numery. Mamy na składzie najrzadsze wyczerpane komplety. Naukowe czasopisma są naszą specjalnością od roku 1925.

Dostarczamy też **nowych książek** wydawanych przez wszystkich wydawców amerykańskich, po oficjalnej cenie detalicznej, doliczając porto.

Polscy klienci otrzymują komplety lub roczniki czasopism na kredyt. Rachunki muszą być uregulowane w ciągu trzydziestu dni od daty dostarczenia. Za nowe książki płaci się przekazem na New York, który winien być przesłany wraz z zamówieniem. W godnych wypadkach udzielamy kredytu.

=====*Korespondujemy po polsku.*=====

KSIEGA PAMIĄTKOWA

POLSKIEGO TOWARZYSTWA FILOZOFICZNEGO WE LWOWIE

12. II. 1904. — 12. II. 1929.

Z ZASIŁKU MINISTERSTWA WYZNAŃ RELIGIJNYCH I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO.

L W Ó W 1 9 3 1.

SKŁAD GŁÓWNY w KSIĘGARNI S. A. KSIĄŻNICA-ATLAS.

STRON VIII i 483.

CENA ŻŁ. 25.

SPIS RZECZY. K. Twardowski: Więcej filozofii! — Sprawozdania: Sextusa Empirikusa Zarysów Pirrońskich Księga pierwsza, druga i trzecia. Przetłumaczył i wstępem zaopatrzył Adam Krokiewicz (W. Auerbach). — Ks. Krzesiński A., W obronie świata transcendentnego (A. Wiegner). — Bergson H., Les deux Sources de la Morale et de la Religion (St. Ossowski). — Przegląd czasopism: Annalen der Philosophie und philosophischen Kritik. — Philosophischer Anzeiger. — The Journal of Philosophy. — Kant-Studien. — Mind. — Revue d'histoire de la philosophie. — Revue de métaphysique et de morale. — Revue philosophique de la France et de l'Étranger. — Scientia. — Zapiski bibliograficzne. — Wiadomości wydawnicze. — Wykłady, odczyty, referaty. — Autoreferaty: Ajdukiewicz K., W obronie uniwersaliów. — Witwicki T., Rzut oka na locke'owską teorię poznania. — Chmaj L., Teoria zmysłu wewnętrznego w filozofii Maine de Birana. — Rudniański St., Zagadnienie racjonalizacji pracy twórczej. — Kotarbiński T., Materyalizm dialektyczny (według Deborina). — Łukasiewicz J., Z dziejów logiki starożytnej. — Szuman N., Harmonia czynu. Zarys nowej moralności. (Streszczenie autoreferatu). — Schayer St. Staroindyjskie antycypacje logiki współczesnej. — Organizacje. — Polskie Towarzystwo Filozoficzne we Lwowie. — Warszawskie Towarzystwo Filozoficzne. — Wileńskie Towarzystwo Filozoficzne. — Zjazdy. — Konkursy. — Warszawski konkurs na rozprawę filozoficzną. — Nagrody. — Varia. — W sprawie nauczania propedetyki filozofii. — „Ankieta“ i „kwestyonaryusz“. — Wiadomości osobiste. — Nekrologia. — Książki nadesłane Redakcyi. — Fundusz wydawniczy Ruchu Filozoficznego. — Ogłoszenia.

Red. odpowiedzialny: Dr. K. Twardowski. Pierwsza Związkowa Drukarnia we Lwowie, Lindego 4.